

številka 17

marec 2011

Intervju

Milica Antić Gaber
John A. Wambere

Tema

Razkritja
slavnih

Politika

ZRIPS v praksi

Aseksualnost

Spregledana
barva v mavrici

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

Za Narobe ni treba plačati.

Na naslovnici je znamenita fotografija Ellen Degeneres, ki jo je leta 1997 na Havajih posnela Annie Leibovitz. Fotografija je bila v začetku letošnjega leta na ogled v Ameriški nacionalni portreti galeriji na razstavi »Hide/Seek: Difference and Desire in American Portraiture«, ki se je ukvarjala z vprašanjem, kako avtorji v svojih delih predstavljajo fluidnost spola in seksualnosti. Razstavo si lahko ogledati virtualno na naslovu: <http://npg.si.edu/exhibit/hideseek/index.html>

Zadnje ...

IKEA je v Italiji s svojo novo reklamo »Odprti smo za vse družine« deležna kup dodatne reklame. Na sliki z omenjenim sporočilom je namreč gejevski par, ki odhaja po nakupih v IKEO. »Pri nas se boste počutili doma. Vsem želimo olajšati življenje, vsaki družini, vsakemu paru, kdorkoli že ste,« še sporoča reklama, ki jo je Berlusconi časopis *Il Giornale* že označil za »švedski imperializem«, Berlusconi pa je poudaril, da njegova vlada nikoli ne bo dovolila porok istospolnih parov. IKEA je svojo prvo reklamo z gejevskim parom objavila že leta 1994, zaradi katere je dobila celo grožnjo z bombnim napadom. IKEA je v svojih oglaših še naprej uporabljala istospolne pare in kljub temu, da so nekatere skupine – na Poljskem kar katoliška cerkev – pozivale k bojkotu trgovine, IKEA še naprej sluje z dobičkom.

Podobne paranoične odzive je v Sloveniji doživela tudi trgovska hiša H&M, ki je na svojih oglaših objavila lezbični in gejevski par. Na spletnih glbt-straneh se je večkrat pojavilo pismo neke šokirane gospe, ki je ob pogledu na omenjeni oglaš sklenila, da »je bila 'miklavževa' jopica za sina zadnja kupljena stvar« v H&M. Gospa ugotavlja, da ji trgovina poskuša »sprati možgane« in opozarja: »Večkrat ko bomo videli poljublajoči ženski ali moška, bolj se nam bo to zdelo normalno. Bog ne daj, da bi nam vse skupaj zlezlo pod kožo in ne bi več znali razlikovati, kaj je naravno in kaj ne.« Gospe predlagamo, da preprosto preneha z nakupovanjem oblačil, kajti oblačenje zagotovo ni nekaj »naravnega«, pač pa družbena konvencija. Bog nas je vendarle ustvaril gole – in taki bi tudi morali hoditi naokrog. (Sveta paranoična preproščina press.)

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik V, številka 17
Marec 2011

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar
[narobe.urednik@gmail.com]

Sodelovali so: Aleš Zobec, Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Zavrl, Brane Mozetič, Helena Janečič, Irena Woelle, Jasna Magič, Katarina Majerhold, Lothar Orel, Luka Pieri, Mihael Topolovec, Mitja Blažič, Suzana Tratnik, Tanja Kovačič, Tanja Lesničar-Pučko, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank

Fotografija na naslovnici: Annie Leibovitz
(arthistory.about.com, © Annie Leibovitz, 2010)

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra
Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

[priznanje avtorstva + nekomercialno].

Za *Narobe* ni treba plačati.

Naročite si *Narobe* na dom po pošti

www.narobe.si

[rubrika: naročanje]

Narobe na

www.facebook.com

[išči: Revija *Narobe*]

Urednik je ostal brez besed.

Bo brez besed ostal tudi Narobe?

Študentska organizacija Univerze v Ljubljani je štiri leta podpirala projekt Narobe. Brez te podpore Narobe ne more izhajati. Bo nov študentski zbor prepoznal (politično in socialno) pomembnost tovrstnega nekomericalnega skupnostnega medija? Ali pa bo Narobe lahko izhajal le, če bo svojo vsebino skrčil in na svojih straneh objavljaj oglase za seks trgovine, erotične spodnje hlače za homoseksualce in posebno zdravilo za težave z anusom? (Ponudniki omenjenih storitev so v preteklih letih izrazili zanimanje za oglaševanje v Narobe.)

Kazalo

- 2 **Novice od tu**
- 3 **Novice od tam**
- 5 **Slovarček**
Intervju
- 6 Milica Antić Gaber: Ko ne moreš narediti velikega koraka, naredi majhnega
- 9 **Zgodilo se je pred ...**
Tema
- 10 Razkritja slavnih: eksces ali družbena odgovornost?
Komentar
- 15 Tanja Lesničar-Pučko: Kdaj sem jaz najbolj jaz?
Kolumna
- 16 Mitja Blažič: Z vsakim zanikanjem me je (bilo) manj
- 17 Suzana Tratnik: Konec dober, vse dobro
Praksa
- 18 ZRIPS v vsakdanjem življenju
Komentar
- 21 Andrej Zavrl: O dušah in sreči
Aseksualnost
- 22 O spregledani barvi v mavrici
Report
- 24 Obljubljena dežela Maroko
Knjiga
- 26 Nataša Sukič: Prihodnost, ki jo opisujem, je že tukaj
- 27 Petra Hrovatin: Oblaki v glavi
- 28 Urška Sterle: Napičkanost je imanentna lastnost obrobja
- 30 Maria Jastrzebska in Aleš Kauer: Trnovski duet
Film
- 32 Burleska
Teater
- 35 Ivica Buljan: Seksualna svoboda zbujaj agresivnost
Intervju
- 36 John A. Wambere: Počivaj v miru, David Kato
- 39 **Pet dobrih:** Ivan Peternej
Pop
- 40 Kvirovska zmešnjava v South Parku
Portret
- 42 Cher
- 45 **Plošča**
Historija
- 46 Lezbična ljubezen v srednjem veku
- 47 Adventures of Horny Dyke

Razstavljene kraljice

Na mednarodni dan žensk pa tja do 11. marca ste si v Kulturnem centru Q na Metelkovi lahko ogledali fotografsko razstavo Razstavljene kraljice / Drag Queen in mostra, italijanskega avtorja Stefana Bordierija. Projekt Razstavljene kraljice, ki še vedno poteka in širi že sedaj bogato zbirko, dokumentira živahne torinske kraljice preobleke in jih ujame med njihovimi nastopi. Fotograf Stefano Bordieri je v svoj objektiv ujel tako javno kot tudi zasebno življenje torinskih kraljic preobleke in jih spremljal v klubih, doma in drugod. Projekt se je začel na torinski Paratissimi, alternativni umetniškemu sejmu Artissima, kjer se predstavljajo mlajši umetniki, v čast slovenskemu odprtju razstave pa je nastopila razvpita Madama Butterfly, ena od glavnih zvezd razstave in torinske glbt-scene.

Družinski zakonik: zgodba o jari kači in steklem polžu

V Državnem zboru je Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide februarja in marca 2011 nadaljeval z drugim branjem predloga Družinskega zakonika. Kot je znano, obravnava zakonika spremlja politično preiščeno zavlačevanje, ki daje vse večjo možnost razširjanja brezumnega glasu. Slovenska tiskovna agencija je februarja poročala, da je zakonu nasprotujoča Civilna iniciativa za družino in pravice otrok pred samo sejo in pred poslopjem Državnega zbora zbrani javnosti razglašala svoje »argumente«. Jedro spora seveda še vedno ostaja izenačitev homoseksualnih porok s heteroseksualnimi, razširitev poj-

movanja družine na skupnost ene odrasle osebe ali dveh odraslih oseb z otrokom ter pravica istospolnih parov do posvojitve otrok. Za pomiritev heteronormativnega odpora je koalicija sprejela kompromis, ki simbolno razločuje med »civilnim partnerstvom« (partnerška zveza dveh istospolnih oseb) in zakonsko zvezo (poroka med moškimi in žensko). Iz obeh izpeljuje enake pravne in materialne posledice, ki se razlikujejo »le« na področju posvojitve. Homoseksualni pari bi otroka lahko posvojili le, če bi bil eden izmed partnerjev tudi otrokov biološki starš. Temu kompromisu, ki je jasen pokazatelj etične nenačelnosti ter odsotnosti politične podpore slovenski glbt-populaciji, iz vrst koalicije nasprotuje le še LDS. Kompromis, s katerim je vlada želela stopiti korak bližje nasprotnikom Družinskega zakonika, pa te seveda ni pomiril. Še naprej paranoično poskušajo iz vseh členov predloga zakonika izbrisati istospolne pare in družine. S tem tudi učinkovito zavlačujejo seje omenjenega odbora, ki se jih po novem spet lahko udeležuje vodja Civilne iniciative Aleš Primc. Ta je bil namreč zaradi neprimerne vedenja (s šahovsko uro je meril čas, ki ga predsednica Odbora

Andreja Meglič Černak namenja zagovornikom in nasprotnikom zakona) izključen iz sodelovanja na sejah.

Do pomembnega preboja je prišlo 22. marca, ko je Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide sprejel proceduralni predlog, da o vsakem členu člani Odbora lahko razpravljajo le enkrat. To je pospešilo delo, čeprav je Franc Cukjati (SDS) skupaj s svojimi pajdaši za takorekoč vsak člen pripravil svojo že stokrat slišano pridigo o razvrednotenju družine in o tem, da ni nič narobe, če otroka malo po »nagi ritki« (nasprotoval je členu, ki prepoveduje fizično kaznovanje otrok).

V razpravo o Družinskem zakoniku se je konec februarja s pismom, ki je bilo naslovljeno na poslanke in poslanke, vključila tudi ameriška organizacija za človekove pravice Human Rights Watch. Pozvala jih je, naj sprejmejo predlog Družinskega zakonika, saj vlade,

ki si prizadevajo k enakopravnosti, ne bi smele izključevati nikogar iz nobenega vidika družbenega življenja. Po besedah predsednika glbt-programa znotraj Human Rights Watch Borisa Dittricha (na sliki) je končanje neenake obravnave in priznanje družin in partnerstev korak v pravo smer. Korak v pravo smer pa je bil bržkone tudi sestanek premiera Boruta Pahorja, ki je končno – po več prošnjah – 29. marca 2011 le sprejel predstavnike Kampanje za vse družine in jim potrdil, da vlada z omenjenim zakonom še vedno misli resno in da ga je potrebno čimprej sprejeti, saj prinaša pomembne rešitve težav s tega področja.

Bršljan za Alena

Režiser in dramaturg Alen Jelen je konec marca prejel Bršljanov venec Združenja dramskih umetnikov Slovenije za svoje umetniško vodenje ŠKUC gledališča, ki nam je v preteklih letih postreglo s kar nekaj glbt-obarvanimi predstavami, za radijske režije v letu 2010 in za režijo uprizoritve *Družba na poti* Toma Daltona Bidwella, o čemer smo poročali v prejšnji številki *Narobe*. Alenu Jeleni iskreno čestitamo in mu še naprej želimo uspešno razvijanje in uveljavljanje »njegovih« smeri znotraj slovenskega gledališča, to je tematizacija marginalnih družbenih skupin.

Pogovor z Alenom Jelenom o predstavi Družba na poti si lahko preberete na blogu *Narobe* (vnos 28. januar 2011).

Še malo reklame

V našem najljubšem kafiču in opravljalskem kotičku po imenu *Open* se je v zadnjih mesecih zgodil cel kup reči, od literarnih večerov in slikarskih razstav, šole didžejanja, performansov, javnih ogledov in prisluhov (Ema, radijska igra Vincent River), koncertov, razprav in okroglih miz, pa vse do delavnic o uporabi vejice (se nismo udeležili in za posledice ne odgovarjamo) in dobrodelnega friziranja. Program dogodkov si lahko ogledate na <http://open.si/>, ali pa Cafe Open poprijateljite na Facebooku. Prepričani smo, da bo vsakdo našel kaj zanimivega zase, saj je Open postal eno izmed najbolj aktivnih lgbt-prizorišč v Ljubljani. Uredništvo se posledično klanja vsem openovcem in vam kliče: Še na mnoga leta! Aktualne novice lahko spremljate na www.narobe.si

Korak naprej, pa dva nazaj Do ask, do tell, do leave

V Minsku se je na valentinovo odvil prvi javni protest proti homofobiji, ki je bil tudi uradno prijavljen in odobren. Protest je minil mirno in se bo gotovo zapisal v lgbt-zgodovino Belorusije, saj so bili v tej državi vsi podobni dogodki do sedaj prepovedani. Posledično je bilo na prizorišču protesta dvakrat več novinarjev kot samih udeležencev, vendar so bili organizatorji kljub temu zadovoljni, da je njihovo »nadlegovanje« oblasti z desetminutnimi prošnjami za odobritev shoda obrodilo sadove. Maja lani so v Minsku prepovedali parado ponosa, ki pa so jo organizatorji poskušali speljati kljub prepovedi, zato so policisti z uporabo sile aretirali dvanajst udeležencev. Morda se bodo razmere zdaj počasi pričele izboljševati, saj se belorusko državno vodstvo po besedah lgbt-aktivistov, ki sedaj upajo na dovoljenje za parado ponosa in registracijo prve nevladne lgbt-organizacije, želi približati Evropi. Tudi najbolj optimistični pa pri tem ne morejo spregledati dejstva, da je še novembra lani beloruski predsednik Lukašenko nemškemu zunanjemu ministru Westerwelleju »prijateljsko« svetoval, naj preneha biti gej in naj »prične živeti normalno življenje«. Predsednik je novinarjem dogodek potrdil in dodal, da »sovraži pedre«. Spodbudno, ni kaj.

Devetindvajsetletna britanska stotnica Karen Tait je morala zapustiti Afganistan zaradi obtožb o »neprimernem razmerju«, zaradi katerega naj bi se »obnašala kot zaljubljena najstnica in s tem spodkopavala izvajanje operacij«. Stotnica zdaj toži britansko Ministrstvo za obrambo in svojo nadrejeno, podpolkovnico Deborah Poneskis, zaradi diskriminacije na osnovi spolne usmerjenosti. Vojakinja, ki je bila razkrita in je razmerje z vodnico Caroline Graham začela pred napotitvijo v Afganistan, zanika vse obtožbe o tem, da naj bi bila s partnerko intimna med misijami in da naj bi to vplivalo na strokovnost njene presoje. Obtožena je, da naj bi poskušala posredovati pri premeščanju Grahamove iz Kandaharja v bazo Bastion, da bi lahko skupaj preživeli več časa, prav tako pa naj bi poskušala uskladiti njune urnike. Med sojenjem je bilo prebranih več izjav sodelavcev, ki so njena dejanja označili kot »zvita in potuhnjena«, nekdo pa je bil menda tudi priča »incidentu« in videl, kako je stotnica Tait partnerko po rokah mazala s kremo za sončenje. Stotnica trdi, da je imela njena nadrejena vedno predsodke glede njene spolne usmerjenosti in je to večkrat tudi pokazala, na sodišče pa je odšla tudi zato, ker v primeru heteroseksualnih parov v vojski le-ta ni pravno postopala.

Bolje pozno kot nikoli

Britanska vlada je sprejela novi zakon za zaščito svoboščin (Protection of Freedoms Bill), ki dokončno dekriminlizira homoseksualna spolna dejanja, storjena v času pred letom 1967, ko so v Angliji in Walesu legalizirali sporazumne homoseksualne odnose med osebami, starimi vsaj 21 let. Vendar pa pravna dekriminlizacija homoseksualnosti ni delovala retrospektivno in torej ni omogočala izbrisa kriminalne kartoteke tistih, ki so bili obsojeni v času preganjanja homoseksualnosti (pred letom 1967) ali so bili obsojeni zaradi seksa z osebo, ki je bila mlajša od 21 ali 18 let (starostni meji določeni leta 1994 in 2000), vendar hkrati tudi starejša od 16 let (sporazumna starost za legalne spolne odnose, ki je v veljavi danes). Zaradi tega so imeli v preteklosti obsojeni homoseksualci številne težave predvsem pri iskanju zaposlitve. Novi zakon tudi omejuje dovoljen obseg zbiranja DNK podatkov, video nadzora in nadzora ljudi, ki delajo z otroki.

Svet v mavričnih barvah

V Londonu so se začele priprave na Svetovno parado ponosa, ki bo v britanski prestolnici potekala prihodnje leto. Sama parada naj bi se odvila prvi teden v avgustu, skupaj s spremljevalnimi dogodki pa bo predvidoma trajala kar dva tedna. Glavna težava je seveda, da bo London takrat že tako preplavljen z obiskovalci zaradi olimpij-

skih iger, kjer se bo zadrževala tudi glavina policistov, zato se organizatorji z njimi še pogajajo glede varovanja parade, na kateri pričakujejo več kot milijon ljudi. Projekt je podprl tudi župan Boris Johnson (na sliki), ki je izjavil, da bo »pozornost sveta že tako usmerjena na London zaradi olimpijskih iger, hkrati pa bomo pripravili veliko dobrodošlico tudi lgbt-obiskovalcem, njihovim prijateljem in družinam, saj želimo, da bi bil to najbolj pisan in najbolj razburljiv World Pride v zgodovini«. Tistim, ki nameravate obiskati katerega izmed teh dveh dogodkov sicer predlagamo, da rezervacije vozovnic in namestitvev začnete urejati čim prej – najboljše kar včeraj.

Kdo je kriv?

Spletna stran ChristchurchQuake.net trdi, da so februarski potres na Novi Zelandiji povzročili geji in lezbijke. Potres je bil že drugi močnejši v zadnjih šestih mesecih in je povzročil ogromno materialne škode, življenje pa je izgubilo nekaj sto ljudi. Svet je zgrožen sprejel novico o največji naravni katastrofi na Novi Zelandiji v zadnjih 80 letih, nekaterih pa to ni ustavilo, da ne bi dogodka pripisali življenjskemu slogu gejev in lezbijk. Dokaz za to naj bi bilo dejstvo, da se je potres zgodil na začetku Gejevskega in lezbičnega smučarskega tedna, s čimer naj bi nam bog sporočal: »odrecite se svojim zlim dejanjem, svojemu nasilju in perverzijam«. Christchurch so ustanovili pobožni anglikanci, ki so v središče mesta postavili katedralo in v središče svojih življenj boga, pet generacij kasneje pa njegovi prebivalci sprejemajo geje in lezbijke, namesto da bi jih preganjali. Ti, šment, zakaj pa je potem potres porušil prav zvonik te famozne katedrale?

Bog sovraži ZDA

Vrhovno sodišče v Washingtonu je odločilo, da prvi amandma ameriške ustave štiti verske fundamentaliste, ki organizirajo protigejevske proteste na vojaških pogrebih. Kljub temu da gorečnejši povzročajo dodatno bolečino žalujočim sorodnikom in prijateljem (katera zapoved že govori o tem?), pa so do svojega početja upravičeni, saj dobro poznajo zakone in se držijo predpisanih 300 metrov od cerkva, kjer pogrebi potekajo. V večini primerov so protestniki pripadniki baptistične cerkve Westboro, ki jo sestavljajo predvsem Fred Phelps in njegovi družinski člani, njihov cilj pa je pritegniti pozornost in ljudi »ozavestiti« o pravem razlogu za umiranje ameriških vojakov v Afganistanu in Iraku. Ne, nimate prav, niso jih pokosile krogle in pomorile eksplozije, kaznoval jih je Bog, in sicer v odgovor na ameriško strpnost do homoseksualnosti. Protestniki nosijo transparente z napisi »Hvala bogu za mrtve vojake«, »Šli boste v pekel«, »Bog sovraži ZDA«, »Hvala bogu za 11. september« ipd. Kar 42 senatorjev je sodišče prosilo, naj Phelpsom onemogoči takšen »psihološki terorizem«, mediji pa so se sicer distancirali od početja skrajnežev, vendar so pozvali k oprostilni sodbi zaradi spodbujanja svobode govora.

Mavrične stranpoti

V Angliji bo te dni izšla knjiga Marion Heath, v kateri eden izmed likov zapusti svojo družino, da bi lahko začel razmerje z moškim, nato pa mu Jezus razkrije njegovo notranjo moč, da se ho-

moseksualnosti lahko upre in jo zavrne. Roman bo izšel pri manjši založbi, ki tudi sicer izdaja pretežno versko navdahnjeno gradivo, ob izidu pa se pripravljajo protesti lgbt-skupin in organizacij za človekove pravice. Predstavitve knjige naj bi se zgodila (kje drugje kot pa) v cerkvi v mestu Worcester. Lastnica založbe Crossbridge Books, devetinsemdesetletna Eileen Mohr si želi, da bi knjigo prebrali tudi homoseksualci »in tako izvedeli o zdravlilni moči Jezusa. Veliko ljudi je zašlo na stranpot in trenutni odnos je takšen, da je [homoseksualnost] razumljena kot skoraj normalna.« Poleg tega je gospa prepričana, da »so nekateri morda res rojeni taki, vendar veliko psihiatrov [kateri že?] trdi, da je [homoseksualnost] posledica okolja in jaz vem, da jih Jezus lahko pozdravi«. Uredništvu, prosimo, sporočite, v kolikor boste po branju omenjene knjige našli Jezusa – nazadnje se je menda skrival za kavčem.

Iz sveta zabave

Po odmevnem rojstvu sina Eltona Johna in Davida Furnisha (sliko družinice so v vsaj eni izmed ameriških trgovin prekrili s tako imenovanim »družinskim ščitom«, ki

običajno štiti mladoletne poglede pred pornografijo) je ponosen očka postal tudi pevec Rufus Wainwright. Deklico Vivo Katherine Wainwright Cohen je rodila hčerka glasbenika Leonarda Cohena, ob porodu pa sta bila navzoča tako Rufus kot njegov partner Jorn Weisbrodt. Pevec je preko svoje spletne strani vsem ponudil virtualno cigaro in povedal, da je dekletce zdravo, srečno in seveda prava lepota. Uredništvo čestita in pozdravlja.

Poroka britanskega princa Williama in njegove izvoljenke Katherine Middleton dviga prah po vsem svetu, ob tej priložnosti pa bodo s porokami obsedene postale tudi britanske žajfnice. Na veseli dan (vesel predvsem zato, ker bodo podanikom ob velikem dogodku milostno dodelili prost dan) bosta v Coronation Streetu, limonadi z neskončnim številom delov, v zakon vstopila tudi Sean Tully in Marcus Dent (igrata ju Anthony Cotton in Charlie Condou), in sicer v posebni, enourni epizodi nadaljevanke. Podobne poročne vložke lahko pričakujemo tudi v drugih podobnih nadaljevanjih, na primer v EastEndersih, le da bodo njihove ceremonije malce bolj »klasične«.

Potem ko je *Kraljev govor* slavil na letošnji podelitvi najbolj prestižnih filmskih nagrad, je v javnost prišla zanimiva novica o lokaciji snemanja. Film si je le-to namreč delil s popularnim gejevskim pornografskim filmom. Pisarna, v kateri govorni terapevt poskuša odpraviti kraljevo jecljanje, je služila kot prizorišče pornografskega filma *Snookered* (znan tudi kot *Up*

the Aristocracy), ki velja za enega bolj priljubljenih izdelkov podjetja Prowler. Prizorišče se sicer menda pogosto pojavlja tako v pornografskih kot tudi drugih filmih, videospotih (na primer Rehab Amy Winehouse), na fotografijah in drugod. Preostane nam le še, da počakamo, ali se bo Snookered na Adult Video News Awards (porno-grafski različici oskarjev) ravno tako dobro odrezal.

Zbogom, Liz

23. marca je v osemdesetem letu starosti umrla Elizabeth Taylor. Mediji so jo označili kot še zadnjo zvezdo klasičnega obdobja Hollywooda.

Elizabeth Taylor je v osemdesetih odirala eno od pomembnih vlog v boju proti aidsu. Leta 1985, ko je za aidsom umrl njen prijatelj Rock Hudson, je pomagala ustanoviti *Foundation for AIDS Research*, ki je danes ena od vodilnih raziskoval-

nih organizacij na področju preučevanja aidsa. Organizacija je, tudi s pomočjo Elizabeth Taylor, v svoje raziskovalne programe investirala že okoli 325 milijonov dolarjev. Leta 1991 je ustanovila tudi svojo fundacijo *Elizabeth Taylor AIDS Foundation*, v svojih javnih nastopih pa je ostro obsojala neaktivnost ameriških predsednikov, ki se z vprašanjem aidsa niso želeli ukvarjati. Za Busha starejšega je nekoč dejala, da ni prepričana, če sploh zna črkovati besedo aids.

Predsednik ameriške organizacije GLAAD (Gay and Lesbian Alliance Against Defamation) Jarrett Barrios je Elizabeth Taylor označil za zaveznico lgbt-skupnosti. »Ko je bila večina obolelih za aidsom nevidna, je gospa Taylor zastavila svoj glas zanje. Ni bila ikona samo v Hollywoodu, pač pa tudi v lgbt-skupnosti,« je poudaril Barrios. GLAAD je sicer Elizabeth Taylor podelil svojo *Avantgardno nagrado* že leta 2000. Elizabeth Taylor je takrat v svojem nagovoru poudarila, da »ne obstaja homoseksualna agenda, pač pa le človeška agenda. Zakaj ne bi tudi istospolno usmerjeni posamezniki svoje življenje živeli odprto in svobodno kot vsi drugi? Na koncu gre vendarle le za vprašanje ljubezni, ljubezen pa ne more roditi ničesar slabega. Slabe stvari izvirajo iz nezaupanja, nerazumevanja, sovražstva in nevednosti.«

ANAMARIJA ŠPORČIČ – JANIS

MOMENTUM FEMININUM – 2. DEL

Fenomen povezovanja moških s feminitetjo sodobni GLBT-slang obravnava na dva načina: kot žalitev in kot način izražanja naklonjenosti. V prvem primeru se na GLBT-sceni uporabljajo izrazi kot npr. *Miss Congeniality* (za neprivlačnega moškega) in *Judge Judy* (za moškega, ki pogosto analizira, presoja ali obsoja okolico), v slovenščini pa uporabljamo psovke, ki so sicer namenjene ženskam (npr. *prasicca*). V drugem primeru imamo opravka s prijetnejšimi nadimki. Beseda *sister* tako pomeni nekoga, ki nam je blizu (oz. je prav tako istospolno usmerjen), *mother* pa je oznaka za starejšega geja, neke vrste mentorja. Ženski izrazi se tako pogosto uporabljajo za označevanje razmerij, moški izrazi pa v bolj spolno obarvanem kontekstu (npr. *Who's your daddy?*). Izrazi, povezani z družino, pogosto služijo tudi kot nekakšni označevalci hierarhične delitve, saj npr. *daddy* in *mother* namigujeata na moč, medtem ko besede kot *son* ali *baby butch* kažejo na mladost, *auntie* in *grandmother* pa na starost (brez prizvoka moči). Slovenci na ta način uporabljamo zgolj izraz *sugar daddy* in pa *peder mama*, oba izraza pa povezujemo s starejšimi ljudmi. *Tetka* ima v slovenščini lasten pomen, ki je povsem nasproten angleškemu; tetke so namreč pogosto tudi mladi moški, poudarek pa je na njihovem feminitnem obnašanju. V angleščini je zanimiv še izraz *queen*, nekoč zmerljivka, danes pa del prenekaterega izraza, ki opisuje človekov videz, osebnost ali navade (*chrysal queen*, *gym queen*, *clean queen*, *drag queen*, *green queen*, ipd.).

Tudi slovenščina se feminizaciji v GLBT-slengu ni izognila in ima v primerjavi z drugimi jeziki zaradi svojih specifičnih slovninskih pravil celo pravo pravicato posebnost – *lalanje*. Če nekdo *lala*, to pomeni, da govori kot ženska (npr. *Šla bom v trgovino.*). Ženske oblike se lahko pojavijo pri moških osebnih imenih (npr. *A Novakove pa danes ne bo v Tiffany?*), pogosto pa je tudi poimenovanje z ljubkovalnimi samostalniki ženskega spola, npr. *lubica*, medtem ko je v angleščini popularna *sestra* bolj redko uporabljena. Zato pa Slovenci za nekoga, ki je prav tako gej ali lezbijka rečemo, da je *naš* ali še pogosteje, *naša*, ne glede na spol osebe.

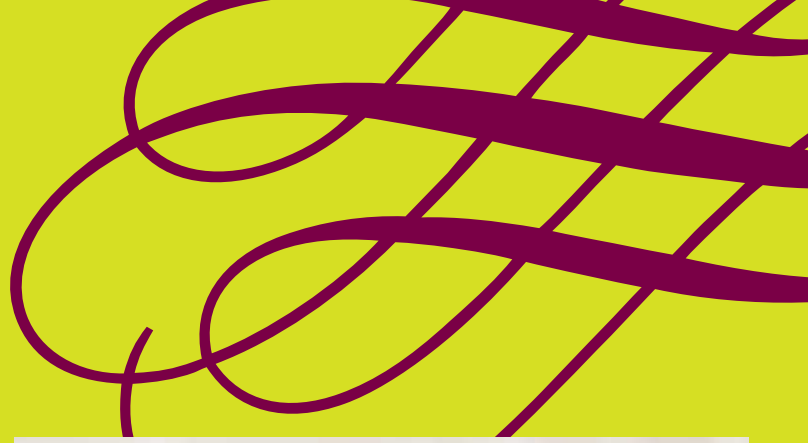

foto: Nada Žgank/Memento

MIHAEL TOPOLOVEC

INTERVJU Z MILICO ANTIĆ GABER Ko ne moreš narediti velikega koraka, naredi majhnega

Milica Antić Gaber je predavateljica na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Bila je tudi soustanoviteljica prvega podiplomskega študijskega programa Ženske študije in feministična teorija na Univerzi v Ljubljani ter pobudnica uvedbe predmeta Gejevske in lezbične študije na Filozofski fakulteti. Kot članica feministične skupine Ženske za politiko in so-pobudnica ustanovitve Urada za žensko politiko je na začetku devetdesetih pomembno vplivala na vključevanje žensk v politiko. Vsa omenjena vprašanja ostajajo osrednji cilj njenih znanstvenih in političnih prizadevanj še danes.

V osemdesetih letih je lezbično gibanje pri nas sicer izšlo iz širših feminističnih okvirov ženske skupine Lilit, vendar se zdi, da tudi pri nas, tako kot na zahodu, feminizem poznega socialističnega in tranzicijskega obdobja ni ohranjal popolnoma vključujočega odnosa do lezbičnega gibanja. Kako vidite to razmerje?

Če primerjamo feministično gibanje drugod po svetu s tem, kako so se tematike razvijale v njem, lahko paralelo potegnemo tudi s slovenskim prostorom. Žensko gibanje, še posebej feministično, se je praviloma oblikovalo pod zahtevo za enotno gibanje v smislu: vse ženske smo enake in vse bi se morale boriti za isti cilj. Potem pa so se deli tega gibanja, recimo obarvane ženske, lezbijke, še prej delavske ženske, izdvajali in opozarjali na specifične in na to, da

se v tem glavnem feminističnem toku ne vidi. Tako je bilo tudi v Sloveniji. V osemdesetih letih so se začele ustanavljati posamezne ženske skupine, ki so običajno bile zavezane enemu cilju, eni tematiki. Recimo skupina Ženske za politiko v navezavi na politiko, SOS telefon v navezavi na nasilje ipd. Lezbijke so bile del feminističnih prizadevanj scene, dokler niso začutile, da vprašanja, ki so jih zanimala, ne prihajajo v ospredje in takrat so začele na to opozarjati. Seveda to takrat ni potekalo neproblematično. Sedaj z distance se zdi pravilno, da se deli izdvajajo in da se postavljajo vprašanja, za katera so bili neki drugi deli gibanja gluhi in slepi. Zdi se mi, da je s tem celotni feministični prostor samo pridobil, hkrati pa so se s tem reševala nekatera vprašanja, ki se sicer ne bi mogla. Če pa me vprašate, ali smo v zadovoljivi meri nagovarjali in vključevali lezbijke, je odgovor na dlani: očitno ne. Potrebno je bilo še nekaj več in očitno so morale akterke, ki so prihajale s to senzibilnostjo, same opozoriti na ta vprašanja.

Kako vidite odnos med feminističnim in lezbičnim gibanjem pri nas danes? Nekateri namreč menijo, da se feministične in gbt-vsebine vse bolj institucionalno zapirajo med zidove univerz in se s tem depolitizirajo.

Kjerkoli se gibanja in skupine emancipirajo, jih je najprej potrebno videti in slišati. Mislim, da se je ta preboj v polje vidnega in slišnega pri nas zgodil v zadnjem desetletju. Pred tem se je bistveno manj govorilo o pravicah gejev in lezbijk. Za to so »krive« okolščine, ki omogočijo, da se predvsem v politični prostor prenese diskusije, kot je, recimo, razprava o Družinskem zakoniku, in da se za to odpirajo novi segmenti javnega. Koliko se politizira sama zadeva, je pa zelo kompleksno vprašanje. Mislim, da je prostor resne, strokovne javne diskusije v Sloveniji precej zožen in se odvija predvsem v ozkih krogih, ki so za to občutljivi, kar univerzitetno-intelektualno polje zagotovo je. Pri tem je zanimivo, da se v nekaterih drugih državah, ki so nastale iz republik nekdanje Jugoslavije, to ni zgodilo. Recimo na Hrvaškem še vedno ni ženskih študij v institucionalizirani obliki na univerzi, ravno tako ne v Srbiji. V Sloveniji se je to zgodilo in nedvomno je akademski prostor okolje, iz katerega se diskusija lahko preseli v javni prostor in tam problematizira, kot se je, recimo, zdaj pri Dru-

žinskem zakoniku tudi akademsko problematiziralo definicijo družine, kar se lahko zdi nepomembno, ima pa daljnosežne posledice. Seveda pa tudi obrnjeno: lezbične in gejevske prakse, boji, silijo akademsko srenjo v nove – drugačne tematizacije realnosti.

Kaj pa menite o ločenem političnem delovanju feminističnega in lezbičnega gibanja?

Sama ju niti ne bi tako močno ločevala. Feministično in lezbično gibanje imata marsikaj skupnega. Lezbijke so kot del feminističnega gibanja legitimno postavile nekatera vprašanja, ki jih širše gibanje ni problematiziralo – vprašanja istospolnih razmerij med ženskami in njihove legitimitete v javnem prostoru. Po drugi strani pa sta obe liniji skupaj odpirali polje refleksije in uveljavljanja različnih reprezentacij ženskosti. Še več: skupaj in ločeno je slika, ki jo vidim, in zdi se mi, da je produktivna.

Bili ste glavna pobudnica, da se je leta 2004 na ljubljanski Filozofski fakulteti uvedel izbirni predmet uvod v gejevske in lezbične študije, ki je od takrat na voljo tudi drugod. Zakaj se vam je prizadevanje za uvedbo tega predmeta zdelo pomembno in kakšni so bili odzivi na to?

V osemdesetih letih se je slovenski (tudi univerzitetni) prostor odprl za tematike, ki jih študentje in študentke sicer nikjer drugje ne bi mogli slišati. Ta prostor je na naši fakulteti takrat odpiral predvsem kolega Iztok Saksida, ki je med drugimi povabil tudi mene, da sem začela s predavanji s področja ženskih študij. Predvsem pri tem kolegu je šlo za neko senzibilnost, zaradi katere je našel način (skozi izbirne predmete), da je pripeljal te vsebine na univerzo. Če se prav spomnim, sem v študijskem letu 1995/96 začela s prvimi izbirnimi kurzi ženskih študij, ko pa je ta predmet postal obvezen za del študentov, se je naredil prostor za še nekaj novega. Takrat se mi je zdelo, da je tako rekoč moja dolžnost, da odprem prostor še za kaj drugega. Vedela sem, da so gejevske in lezbične študije na drugih univerzah že prisotne in zdelo se mi je preprosto pametno, dobro in tudi korektno, da jih vpeljemo tudi na naš oddelek. Odziv študentov pa sem pravzaprav testirala že prej, ko sem nekajkrat povabila kolega Romana Kuharja, kolegico Suzano Tratnik in še koga, da so pri mojih predavanjih sociologije spola predavali kaj v zvezi z

gejevskimi in lezbičnimi študijami. Odziv je bil dober. Seveda je šlo tudi za odprt nastop, torej ni šlo za nobeno prikrivanje, in se je morda tudi s to odprtostjo pritegnilo poslušalce in poslušalke. Kako so na univerzi to sprejeli, ne vem. Vem pa, kako je bilo z našim diplomskim programom za Ženske študije in feministično teorijo, ko smo imeli kar nekaj problemov, da smo prepričali odgovorne na univerzi, da je te vsebine potrebno predavati. Predvidevam, da bi bilo pri gejevskih in lezbičnih študijah enako, če bi morali skozi te postopke. Ker pa nam tega ni bilo treba, se univerza s tem ni ukvarjala.

Ali študenti tudi danes ohranjajo zanimanje za ta predmet?

Absolutno. Ta predmet je še vedno množično obiskovan, zanimanje je veliko.

Kot ženska v akademski sferi, ki se ukvarja s področjem spola, ste se verjetno soočili z večjimi težavami kot nekateri vaši kolegi, ki so se ukvarjali z bolj »klasično« sociologijo. V tem smislu lahko verjetno lažje razumete težave in stiske tistih gejev in lezbijk, ki so zaposleni v šolskem sistemu. Se vam zdi pomembno, da učitelji in učiteljice na svojih delovnih mestih razkrijejo svojo istospolno usmerjenost?

Mislím, da so razkritja gejevske in lezbične identitete nasploh pomembna. Če bi bilo teh razkritij v visokih krogih, med javnimi osebnostmi, več, bi bilo seveda lažje. O tem pričajo primeri iz drugih okolij. Mislím tudi, da je šolski prostor precej »zavarovan« prostor, ker gre za javne uslužbenke. To pomeni, da imajo učitelji in učiteljice, kadar prihaja do kakšnih diskriminatornih potez delodajalcev, v tem primeru ravnateljev, dekanov itn., vzvode za to, da svoje pravice obranijo in ohranijo. Zato se mi tudi zdi, da bi bilo dobro, če se razkrijejo, ker v primeru kršenja človekovih pravic veliko lažje obranijo svoje pravice kot nekje v zasebnih podjetjih, kjer je situacija veliko manj pod nadzorom javnosti in institucij političnega sistema. Paralele seveda vlečem z diskriminatornimi praksami, ki so jih doživljale ženske zaradi spolnega nadlegovanja ali česa podobnega. V nekaterih okoljih je bilo to diskriminacijo zelo težko dokazati, postopki so se vlekli, priče so se bale in težko je bilo dokazati, da je nekdo doživel krivico. V javnem sektorju se mi to zdi lažje dosegljivo. Ker med zaposlenimi v šolskem prostoru bolj kot kje drugje prevladujejo ženske, se mi zdi – čeprav to ugibam – da je ta prostor nekoliko bolj liberalen, bolj odprt in razumevajoč. Če se navežem na to, kar sta ugotovila Kuhar in Švab, da se geji in lezbijke najprej razkrijejo prijateljici, in če med zaposlenimi v šolah prevladujejo ženske ... seveda niso vse tudi prijateljice, pa

vendar ... bi ta prostor lahko bil bolj senzibilen tudi za pravice gejev in lezbijk. Tudi sama sem poučevala na srednji šoli, zato to izkušnjo delim predvsem s srednješolskimi učitelji in učiteljicami. Kaj bi se dogajalo z ravnateljci, me navdaja z manjšim optimizmom, ker so to le funkcije, kjer se zelo pazi na odnose s starši in s širšim okoljem, ki pa je lahko tudi precej konservativno.

Bili ste tudi zagovornica in pobudnica kvot, mehanizma, ki ženskam daje nekoliko večje možnosti participacije v politiki. Geji in lezbijke ostajamo brez lastnega predstavnštva v institucionalni politiki. Nasploh so tudi drugod po svetu razkriti geji in lezbijke v politiki redke izjeme. Politika še vedno ohranja heteronormativno organizacijsko sestavo. Še manj kot za geje in lezbijke je v njej prostora za tiste, ki še bolj prečijo norme biološkega spola – recimo za transseksualce. Kvote torej ne prispevajo k ukinjanju heteronormativne strukture politike, saj upoštevajo zgolj biološko dihotomijo moški-ženska, in verjetno je preveč idealistično pričakovati, da bomo v prihodnosti uvajali kvote za doseg minimalne stopnje političnega zastopstva različnih družbenih skupin, ne zgolj žensk. Kakšen je vaš pogled na to?

Dregnili ste v problem predstavljenosti posameznih družbenih skupin. To je relativno novo vprašanje in z njim je povezano še cel kup dilem in razmislekov. Res je, da kvote rešujejo en primer, pa še to ne za vse situacije. Spolne kvote v politiki pravzaprav samo omogočajo izenačevanje neenakih startnih pozicij, ki jih imamo moški in ženske zaradi svojega spola. Enemu delu prebivalstva, ki je celo večinski – ženskam –, različne umeščeni v družbeno strukturo onemogočajo, da bi prestopile prag, kjer bi lahko reprezentirale drugačne interese. Spolne kvote tako omogočajo izenačenje samo na začetni liniji. Kaj se dogaja potem (na volitvah pri volivcih in volivkah), ni več vprašanje kvot. Kvote zaradi drugih dejavnikov (volilni sistem, strankarske politike, politična klima, politična kultura, prevladujoče vrednote v družbi, prioritete volivk in volivcev) nujno ne prinašajo zaželenih rezultatov, in to vidimo tudi v Sloveniji. Sami ste rekli, da najbrž ne kaže pričakovati, da bi uvedli kvote tudi za druge družbene skupine, in seveda imate prav. Pa tudi ne vem, če bi to bilo smiselno. Po mojem je rešitev problema v tem, da se pluralizirajo tako skupine moških kot skupine žensk v politiki. Danes je globalno gledano videti, da moške predstavlja beli moški srednjega razreda, ki je heteroseksualec. Tukaj heteronormativnost zelo dobro drži. Zelo podobno je tudi pri ženskah. To je potrebno problematizirati in opozoriti na pluralnost pri obeh spolih, narediti prostor za različne reprezentacije moškosti in ženskosti, moških in žensk. Pri tem razmisleku se nekoliko

razlikujem od tistih feminističnih linij, ki mislijo, da bo nekaj feministk v politiki naredilo kar največ, če ne vse, kar je potrebno. Sama mislim, da to ne bo dovolj, ampak da se mora tudi v okviru reprezentiranosti žensk narediti prostor za reprezentacije različnih vidikov, podob, interesov in potreb žensk. Enako pri moških. Na ta način je mogoče narediti prostor tudi za reprezentacije interesov in potreb lezbijk in gejev. Nismo enaki, ne ženske med seboj in ne moški. Med nami je veliko razlik in včasih imam na primer jaz lahko veliko več skupnega z gejem kot z žensko iz prevladujočega slovenskega miljeja, z žensko iz višjega srednjega razreda, na primer.

In na kakšen način bi do te pluralizacije sploh lahko prišlo? Sploh lahko govorimo o kakšnem racionalnem mehanizmu, ki bi to lahko uvedel ali je to predvsem stvar družbene klime?

To je zagotovo stvar prostora, ki zna sprejemati različnosti. Slovenski prostor je v enem delu precej tradicionalističen, zaprt, zelo slovenski v tem smislu, da je pri t. i. moralni večini precej nedvoumno jasno, kaj je prav, kaj je narobe, do kod se gre, kje so neke »naravnne«, »biološke« meje itn. Tu bo potrebno še zelo veliko postoriti, da se bo prostor »normaliziral«, da se cela vrsta stvari, ki jih sicer videvamo v vsakdanjem življenju, začne sprejemati za povsem običajne, »normalne«.

Sodelovali ste pri raziskavi, ki je na področju EU ugotovljala pravno regulacijo nasilja v družini. Med drugim ste ugotovili tudi, da se EU loteva kriminalizacije nasilja, ki se dogaja v javni sferi, ob strani pa pušča družinsko nasilje. Geji in lezbijke smo veliko prej kot homofobičnega nasilja na ulici deležni verbalnega in psihičnega nasilja v družini. Verjetno je problematika homofobičnega nasilja v družini za EU enak, če ne celo večji tabu kot je zanjo celotna problematika nasilja v družini ...

Drži, kar pravite. Veliko težje je raziskovati in urejati razmere v polju zasebnega kot v polju javnega. To je mogoče zaznati tudi v politikah EU do nasilja, medtem ko je na eni strani sprejela obvezujoče dokumente za reguliranje nasilja v javni sferi, pri zakonskem urejanju nasilja v zasebni sferi (tudi v družini) ni sprejela nobene direktive. Družina je (pre)dolgo velja-

la za zasebno sfero, kamor naj se država s svojimi politikami ne vmešava. Čeprav se je v zadnjih dvajsetih letih marsikaj na tem področju spremenilo, je tu pravzaprav še najteže narediti kak odločen korak naprej v smislu ostrejšega ukrepanja. Če zdaj za nasilje v družini (predvsem nad ženskami in otroci) velja, da je deležno pozornosti javnosti, tega za homofobično nasilje v družini (še) ne moremo trditi. Menim, da bi tudi ta oblika nasilja morala biti deležna tako večje senzibilnosti javnosti, kot tudi večjega raziskovalnega angažmaja tistih, ki se s tem ukvarjajo. Ob tem pa bi se bilo treba zavedati, da je pri tem potrebna skrajna previdnost pri analizi in interpretaciji podatkov, da bi jih ne bilo mogoče izrabiti za kakšne druge cilje. Če se samo spomnim, kako so bili v nekaterih diskusijah ob Družinskem zakoniku izrabljeni/zlorabljeni nekateri podatki iz raziskav, narejenih na populaciji gejev in lezbijk, za dokazovanje čisto »tretjih« stvari, kako so se izrabili delni zaključki nekkih raziskav, ki so raziskovali en ozek izsek, pa so potem bili splošeni na celotno populacijo potem me to napotuje na skrajno previdnost.

Ste predsednica Sociološkega društva Slovenije, ki je javno izreklo podporo predlogu Družinskega zakonika. Ob začetku parlamentarne obravnave Družinskega zakonika ste kot vodja Sekcije za spol in družbo pri Sociološkem društvu tudi organizirali okroglo mizo na to temo. Sedaj je v obravnavi kompromisni predlog zakonika, ki simbolno ločuje med zakonsko zvezo za heteroseksualne pare in civilnim partnerstvom za istospolne pare, posvojitev pri istospolnih parih pa omejuje na posvojitev biološkega otroka enega od partnerjev v zvezi. Se vam zdi, da je takšen kompromis odraz zadostnega političnega poslušanja za znanstvene argumente ali politika ignorira znanosti?

Če naredim primerjavo med vsakdanjo prakso, znanostjo in političnimi rešitvami, bi rekla, da oboji, znanost in politične rešitve, capljajo za vsakdanjo prakso. Gejevske in lezbične družine imajo dolgo zgodovino in ni jih bilo malo. S tem se seveda sociologija, moja znanost, dolgo časa ni ukvarjala, da o politiki sploh ne govorim – ta je sploh imela plašnice na očeh. Tako je najprej prišlo do tega pripoznanja, da sociologija vendarle mora analizirati in poskušati razumeti to, kar se v pluralnih praksah vsakdanjega življenja dogaja, ter da je vsakdanje življenje ljudi raznoliko. V Sloveniji je politična pluralizacija vplivala tudi na pluralizacijo in demokratizacijo življenjskih praks in to je bilo potrebno privzeti ter reči: »Poglejte, to obstaja, če vam je všeč ali ne, in bo tudi obstajalo, če vam je všeč ali ne«. V znanosti je potem bilo potrebno narediti premike, spremeniti, na primer, definicije itn. Če gledate še ne tako stare šolske učbenike, boste videli, da je

družina definirana z očetom, mamo in otroci. Najprej je bilo potrebno te predstave malo zamajati in definirati družino kot vsako skupnost (različno veliko – od dveh naprej), ki skrbi za otroka. Kako znanstveno spoznanje prenesti v politiko, pa je naslednji korak, ki ni tako enostaven. Smo na dobri poti, da to naredimo. Res pa je, da je kazalo veliko bolj optimistično, kot je danes. Celo sama sem si mislila: »Uf, fajn, kaj bomo naredili!«. Sedaj nas zaustavlja desno-populistični nalet. Lahko smo seveda razočarani in si rečemo, da v tej Sloveniji ni mogoče ničesar premakniti in da nismo dosegli ničesar. Sama nisem zagovornica tega pristopa. Ne bom rekla, da je ta rešitev, ki se zdaj nakazuje, najboljša, zagotovo pa je boljša od tiste, ki jo imamo. Realistično se mi zdi, da kadar ni mogoč večji korak, kaže narediti manjšega. Niti metra polja svobode, ki bi ga lahko pridobili, pa ne bi prepustila demagoški skrbi za »pravo, naravno družino«. Verjamem, da je lahko kar nekaj mojih prijateljev in prijateljic, gejev in lezbijk, razočaranih nad tem, do koder se je do tega trenutka prišlo, verjamem pa tudi, da bo ta kompromisna različica vendar prinesla več prostora za normalno pluralnost praks sobivanja. Videti je, da naš politični prostor očitno zaenkrat ni zrel za več. Seveda se tu ne bomo zaustavili.

Bili ste prejemnica verižnih elektronskih pisem, ki so jih številnim državnim funkcionarjem in strokovnjakom pošiljali nasprotniki Družinskega zakonika. Skupaj s še nekaj kolegi ste na ta elektronski napad odreagirali s protestnim pismom. Zakaj?

Tisti, ki smo se izpostavili v tej diskusiji, smo javne osebnosti, ki moramo s tem prevzeti tudi to, da se nekateri z nami ne strinjajo. Reakcija nestrinjanja z mano/nami je bila dokaj logična. Način, na katerega je bila izvedena, pa se mi zdi nesprejemljiv. Zasuvati nasprotnike s pismi, dirigirano, s protesti, ki so bili vsi v jedru enaki ... zastraševati nas s količino, z množičnostjo torej, v slogu: »Poglejte, koliko nas je!« je znak grobosti tega gibanja. Večinski princip ne znese v vseh primerih in za vsa vprašanja. Večinski pritiski na manjšino (ali marginalizirano skupino) niso vredni demokratičnega okolja. Naloga večine v demokratičnih družbah je – nasprotno od tega – zaščita pravic manjšine, zato je bilo pomembno, da se na to odreagira in na ta vidik opozori in da se tudi tu prostora pravic ne prepušča populizmu desnice, ki je ob pravičnem boju manjšine – gejev in lezbijk – nastopila s stereotipi vse do tistih: »Poglejte, kaj nam tam delajo, otroke nam spreobračajo v geje ...«

Zgodilo se je pred ...

5. leti

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je aprila 2006, v času ministrovanja Janeza Drobničiča, objavilo javni razpis za sofinanciranje programov v podporo družini.

Na razpis se je s projektom pomoči istospolno usmerjenim mladim v družinah prijavila tudi Legebitra, vendar je bil projekt zavržen, češ da se s tem vprašanjem lahko ukvarja društvo Škuc LL v okviru projekta *Equal*. Takratni predsednik društva Miha Lobnik je menil, da razlog za zavrnitev ni utemeljen. LL je namreč druga pravna oseba, ki je sredstva za projekt boja proti diskriminaciji na delovnem mestu dobila na mednarodnem razpisu. Legebitra je na upravnem sodišču zato vložila tožbo proti ministrstvu zaradi domnevne diskriminacije. Sodišče je februarja 2007 pritrdilo Legebitri in sklep ministrstva razveljavilo.

10. leti

Maja 2001 v prostorih Škuc LL na Metelkovi 6 odprejo Lezbično knjižnico, ki ima še danes najbogatejšo zbirko strokovnih in leposlovnih glbt-del, glbt-filmov in revij. Knjižnica hrani tudi pomembne arhive, povezane z glbt-gibanjem v Sloveniji.

15. leti

Maja 1996 je Ljubljano obiskal papež Janez Pavel II. Roza klub se je pridružil feminističnim skupinam, ki so protestirale proti prihodu papeža v Slovenijo in ob tem izdal satirični plakat

»Roza klub pozdravlja prihod svetega očeta«, ki sta ga oblikovala Irena Woelle (oblikovalka Narobe) in Vuk Čosić (Post Deadline Productions). Na plakatu je bila naslikana limona.

20. leti

Junija 1991 je Mestni izvršni svet Ljubljane ukinili finančno podporo gejevski in lezbični reviji *Revolver*, češ da gre za pornografsko revijo. Vodja sveta Marjan Vidmar je odločitev na tiskovni konferenci pojasnil, da so se za ukinitvev odločili, »kot se pač odločiš, da otroku ne boš kupil sladoleda, pa če si ga ta še tako želi in pika.« *Revolver* je sicer izhajal vse do leta 1997.

MITJA BLAŽIČ RAZKRITJA SLAVNIH: EKSCES ALI DRUŽBENA ODGOVORNOST?

»Ponosen sem, da vam lahko povem, da sem srečen gej. Zelo sem srečen, da sem, kar sem.« Tako je Ricky Martin zaključil pismo, ki ga je 29. marca lani objavil na svoji spletni strani in na Twitterju. V njem pojasnjuje, da se je pred meseci odločil za pisanje spominov, vedoč, da ga bo knjiga na koncu pripeljala do temeljnega preobrata v življenju: osvoboditve od bremena, ki ga je od vedno nosil v sebi, in ki je pretežko, da bi ga še lahko tlačil.

»Medtem ko je svet oboževal Tiziana Ferra, je bil on na dnu: 'Nisem mogel več lagati same-mu sebi.' In je zakorakal po poti psihoterapije, da bi vzel življenje nazaj v svoje roke. 'Začenši s homoseksualnostjo.' Prvi sad: ta intervju, kjer prvič pojasnjuje, zakaj se noče

več odreči 'tistemu delu sebe, za katerega sem preveč časa mislil, da je pošat.' Drugi sad: knjiga-dnevnik, ki lahko 'komu pomaga, da ne bi izgubil vseh teh let, ki sem jih izgubil jaz.' Tretji sad: 'Upam, da vam bom o njem pripovedoval kmalu.' Tako je v uvodu v intervju s Tizianom Ferrom 6. oktobra lani zapisala Enrica Brocardo, novinarka italijanske izdaje revije *Vanity Fair*.

Ellen DeGeneres, Portia de Rossi (pravzaprav Portia Lee James DeGeneres (ja, njena žena), sicer pa Nalle iz serije *Ally McBeal*), Elton John, Jodie Foster, Freddy Mercury, k.d. lang, Michael Stipe (R.E.M.), Rosie O'Donnell, Alexander Briley, Randy Jones in Felipe Rose (vsi trije The Village People), Pedro Almodovar, Cynthia Nixon (Miranda iz *Seksa v mestu*), Boy George, Melissa Etheridge, George Michael, Neil Tennant (Pet Shop Boys), Andy Bell (Erasure), Sinéad O'Connor, Jimmy Somerville, RuPaul, irska igralka Fiona Shaw (teta Harryja Potterja), Sylvester (saj se spomnite tistega falzeta iz *You Make Me Feel Mighty Real*), Leisha Hailey (Alice

Pieszecki iz serije *The L Word*), Holly Johnson (Frankie Goes to Hollywood), Skin (Skunk Anansie), Clementine Ford (Molly Kroll iz četrte in pete sezone *L Worda*), Mark Feehily (Westlife), Stephen Gately (Boyzone), Antony Hegarty (Antony & the Johnsons), Justin Tranter (Semi Precious Weapons), Stephen Fry (Oscar iz filma *Wilde*), Matt Lucas (*Little Britain*), Anderson Cooper (sivolasi žrebec s CNN), Jesse Tyler Ferguson (rdečebradi gej – očka iz *Sodobne družine*), Sean Hayes (kemp Jack iz nanizanke *Will in Grace*), Beth Ditto (Gossip), nizijski televizijski voditelj Paul de Leeuw (tisti, ki je pred leti med sporočanjem glasov na Evroviziji javno flirtal z grškim voditeljem), eden od producentov filma *Kraljevi govor* lain Canning (ki se je ob prejetju Oscarja za najboljši film zahvalil tudi svojemu fantu), pa starejši: Ian McKellen (Gandalf iz *Gospodarja prstanov*), Chavela Vargas (mehiška pevka, ljubimka Frida Khalo) in celo Richard Chamberlain (koliko naših mamic je

jokalo za njim v nanizanki *Pesem ptic tmovk?*) ter mnogi, mnogi drugi estradnice in estradniki, ki so se odločili živeti celostno in suvereno, so torej lani bolj ali manj pompozno dobili družbo (vsaj) še dveh: portoriškega superzvezdnika Rickyja Martina in italijanskega zvezdnika Tiziana Ferra (objavljam o slike vseh omenjenih).

Za oba je lgbt-skupnost sicer vedela že leta – za Rickyja Martina vsaj od nesrečnega intervjuja z Barbaro Walters leta 2000 (novinarka se je vmes pokesala, da je šla takrat predaleč), Tiziano Ferro pa se je prikazoval predvsem ljubiteljem medvedje subkulture. In vendar sta bili njuni razkritji v marsičem tudi nekaj posebnega. Oba sta se uprla patriarhalnima, katoliškima, mačističnima kulturama, ki sta jima po modelu heteronormativne samoumevnosti pripravili jasen scenarij življenja (in po katerem je edina resnična samoumevnost huda osebnostna stiska, v kateri sta se znašla oba). Oba sta ob razkritju imela močno podporo

staršev, predvsem očetov. Oba sta med razreševanjem krize pisala. Ricky Martin je v delu z učinkovitim (in malce narcisističnim) naslovom »Jaz« spisal (nakoliko posladkano) retrogradno samoanalizo, ki mu je spremenila življenje; Tiziano Ferro pa je v knjigi »Trideset let in klepet z očetom« (kot kaže z relativno redkimi cenzorskimi posegi) zbral in objavil dnevniške zapiske intimnih procesov zadnjih desetih let, ki so mu spremenili življenje. Brez dvoma sta bili razkritji za oba latino ljubimca (naj si drznem: (strejt) seks simbola), za njun osebnostni razvoj, njuno duševno zdravje ... dejanji neizmerne osvoboditve. Nas pa na tej točki zanima predvsem, kakšne so širše družbene implikacije razkritij zvezdnikov in zvezdnic?

Ali lahko razkritja estradnic in estradnikov dolgoročno vplivajo na znižanje represivnosti pariahalne družbene ureditve, zmanjšanje heteronormativnega pritiska, nelagodja in molka, povezanega s homoseksualnostjo, na povečanje znanja o raznolikostih spolov, seksualnih identitetah in spolnih usmerjenostih? Imajo razkrite in ponosne (*out & proud*) javne osebnosti iz sveta pop kulture lahko relevanten vpliv na spreminjanje družbene klime v smeri povečevanja razumevanja homo-, bi- in transeksualnosti ter družbenega sprejemanja (ali vsaj zakonske enakopravnosti) LGBT-oseb?

Logika govori v prid pritrdilnim odgovorom: več kot je znanih razkritih osebnosti, več konkretnih obrazov lahko povežemo s homoseksualnostjo; več resničnih obrazov kot lahko asociiramo ob besedi homoseksualnost, manj je pojav tuj, manj je strahov, manj je tabujev; manj je tabujev, več je komunikacije; več je komunikacije, več je informacij; več je informacij, znanja in razumevanja, manj je predsodkov in stereotipov; manj je predsodkov, več je sprejemanja (ali vsaj strpnosti). A resnica je lahko veliko bolj kompleksna, saj je težko definirati, kolikšen delež imajo pri meinstrimizaciji homoseksualnosti razkriti zvezdnice in zvezdniki in kolikšnega imajo drugi faktorji, npr. pojavljanje homoseksualnih likov v produktih popularne kulture, prisotnost homoseksualnosti v šolskih kurikulumih, prizadevanja LGBT-gibanja za enakopravnost, življenja *out & proud* slehernikov v lokalnih mikrookoljih ... Najbrž gre za sinergijo vseh teh in še kakšnega elementa, vsekakor pa je težko zanikati, da lahko razkritja LGBT-estrade pripomorejo k ustvarjanju LGBT-posameznicam in posameznikom prijaznejše družbe.

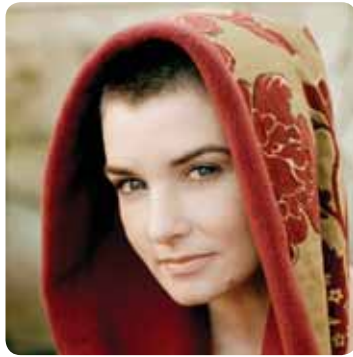
In medtem ko se zdi, da je v svetu estrade vse manj istospolno usmerjenih, ki so še pripravljene zanikati in skrivati pomemben del lastne identitete (njihove heteroseksualne kolegice in kolege družba/industrija tako ali tako že ves

čas spodbujata k čim pompoznejši promociji lastne heteroseksualnosti), je slišati tudi glasove tistih, ki so kritični do medijskih samorazkritij medijskih osebnosti. Kot je v članku »Ko si ljubezen drzne spregovoriti in nihče ne posluša« v *New York Timesu* nekaj mesecev po razkritju Rickyja Martina in priljubljene ameriške country pevke Chely Wright zapisal novinar Jeremy W. Peters, je razkritij v mediji zadnje čase toliko, da ljudje niti ne opazijo, ko se zgodijo. Kar je bilo nekoč dejanje poguma, velikega družbenega in političnega pomena, zaradi katerega so ameriške aktivistke in aktivisti 11. oktober celo razglasili za dan razkritja (*Coming out day*), pravi Peters, danes izgublja svoj potencial. Publicist in producent Eric Marcus (avtor številnih knjig z LGBT-tematiko) je za *New York Times* povedal: »Istospolno usmerjeni velikokrat predpostavljajo: 'Ko bi se le ta in ta znana oseba razkrila, potem bi bilo veliko bolje.' Pa to še nikoli ni bilo tako. Najpomembnejši napor, ki ga lahko naredi kdorkoli od nas, da bi se zadeve izboljšale v smislu ozaveščanja in sprejemanja, je, da vsi, ki smo istospolno usmerjeni, razkrijemo svojo spolno usmerjenost tistim, ki so blizu nas. Na koncu namreč mnenja ljudi ne spreminjajo ne zvezdniki ne politiki, ampak posameznik.« Ameriška nevladna organizacija GLAAD (*Gay and Lesbian Alliance Against Defamation*) je leta 2008 naredila študijo, s katero je želela proučiti ozadje razvoja družbene strpnosti do homoseksualnosti. 75 odstot-

kov vprašanih je povedalo, da je dejstvo, da so osebno poznali nekoga, ki je istospolno usmerjen, pripomoglo k bolj pozitivnemu odnosu do homoseksualnosti. 34 odstotkov respondentk in respondentov pa je povedalo, da so k temu pripomogli homoseksualni liki na televiziji.

Kritiki javnih razkritij visoko profiliranih medijskih osebnosti opozarjajo, da gre vzroke za relativno neodzivnost ameriške publike na razkritja slavni sicer lahko iskati v povečani stopnji sprejemanja homoseksualnosti v ameriški družbi, vendar jih bo najbrž lažje najti v cinični predpostavki, da se zadnje čase razkrivajo predvsem ljudje, ki so si že zagotovili finančno varnost in si želijo z razkritjem ustvariti dodatne profite (dodatno medijsko pozornost), ali pa nimajo veliko izgubiti. Zato medijska samorazkritja pospremiijo z novimi izdelki lastne produkcije, npr. avtobiografijo ali pa razkritje časovno uskladijo z izidom nove zgoščenke.

Kritikom – četudi ne gre v celoti prezreti nekaterih njihovih razmislekov – je seveda treba zastaviti nekaj vprašanj: je tako težko samorazkritja zvezdnic in zvezdnikov preprosto prišteti k naporom LGBT-skupnosti za ustvarjanje bolj vključujoče družbe za vse? Je 34 odstotkov res tako malo? Kdaj pa je pravi čas za razkritje? In kdo lahko sodi, kdaj je pravi čas za ta

korak v svetu, ki homoseksualnost prej demonizira (ali vsaj tabuizira), kot da bi jo obravnavala kot eno od manifestacij narave človeka? Kje je vaš kritičen um, ko s strateško planiranimi zarokami, porokami, varanji, ločitvami, rojstvi ... in spremljajočimi biografijami in novimi albumi služijo heteroseksualne zvezdnice in zvezdniki?

Bolj kot osredotočanje na tovrstno (bolj ali manj plehko) kritiko pojava »množičnih« samorazkritij estradnic in estradnikov, bi se bilo – po mojem prepričanju – smiselno spraševati, kakšne podobe homoseksualnosti razkriti zvezdnice in zvezdniki predstavljajo svojim javnostim? Koliko so te podobe izraz dejanskih identitet, želja in svobodnih izbir na novo samorazkritih zvezd oziroma koliko so produkt podrejanja heteronormativnemu imperativu: reprodukcija heteroseksualnih modelov? Koliko torej agresivni patriarhat rušijo oziroma ga utrjujejo? Predvsem pa, in to je za prihodnje generacije lgbt-oseb zelo pomembno, ali so lahko samorazkriti zvezdniki in zvezdnice vzor istospolno usmerjenim mladim in tako tvorno prispevajo k oblikovanju njihove pozitivne samopodobe in k zmanjšanju negativnih posledic represivnih pritiskov patriarhalne družbe na homoseksualnost?

Kakšna je vloga vzornikov pri oblikovanju identitete pri mladih, smo vprašali psihiatra in psihoterapevta mag. Mirana Možina. »Če

pogledamo, kako deluje človeška duševnost, vidimo, da so njen pomemben sestavni del vrednote, čemur bi Freud rekel nadjaz. Tu najdemo tudi ideale, idole in to še kako določa naše notranje življenje. Psihoterapevti se veliko ukvarjamo z občutki krivde in sramu, ki jih imajo ljudje z duševnimi težavami. Zakaj nas dajejo občutki krivde in srama? Ker imamo neko notranjo lestvico, kaj je dobro in kaj je slabo, kaj je vredno in kaj ni. To lestvico gradimo skozi odnose s tistimi, ki jih cenimo, in tistimi, ki jih ne. Brez konkretnih odnosov ne moremo sestaviti lestvice notranjih vrednot. In v tem procesu je dialog z idolom, ki je tudi notranji dialog, ne samo zunanji, zelo pomemben. To se lahko ujame z zgodnjo izkušnjo mladega človeka. Tisti, ki je rasel v zelo neugodnih razmerah, se bo bolj identificiral z negativnimi liki. Po drugi strani pa, če ima otrok relativno pozitivno izkušnjo zgodnjega otroštva, bo iskal like, ki mu lahko pomagajo, da bo postal bolj sam svoj, da bo razvil pogum za lastno identiteto. To je sicer proces, ki traja vse življenje, ampak ravno v najstniškem obdobju je zelo izrazit, zelo poudarjen. Mlad človek namreč ravno v najstniških letih ugotovi, da svet star-

šev zanj ni rešitev, da ne more biti kopija svojih staršev in potrebuje neke druge identifikacijske osebe, da dopolni svoj svet in najde svoj odgovor na to, kaj bo v tem svetu. In v tem procesu so vzorniki, idoli pomembni identifikacijski liki.«

Na vprašanje, ali bi lahko iz tega sklepali, da imajo samorazkritja zvezdnikov potencialno pozitiven vpliv na procese sprejemanja lastne spolne usmerjenosti pri lgbt-mladih, Možina odgovarja pritrudilno. »Samorazkrivanje je nekaj, kar zelo zanima mlade ljudi. Ker jih ne zanima samo zunanji videz njihovega idola, ampak so zelo željni vedeti, kakšen človek je, kaj doživlja. In če to izvedo na dober način, ne samo preko rumenega tiska, ampak če zvezdnik potem napiše biografsko izpoved, v kateri človeško začutiš, kaj doživlja, potem se mi to zdi neka dodatna kvaliteta, ki lahko opogumi mladega človeka, da gre po tej poti razkritja bolj zgodaj, kot bi morda sicer.«

Mag. Možina pri teh razmislekih ni osamljen. Dr. Damien Martin

Miran Možina

in dr. Emery Hetrick, ki sta leta 1979 v New Yorku ustanovila Inštitut za zaščito mladih gejev in lezbijk, sta pri raziskovanju psiholoških in socialnih posledic odraščanja istospolno usmerjenih mladih v ZDA ugotovila, da je v družbi, ki je homofobična in v kateri je malo vzornikov, ki bi jim lahko istospolno usmerjeni najstnik sledil, ali pa jih sploh ni, proces soočanja z lastno istospolno usmerjenostjo težak in boleč ter lahko sproža vrsto duševnih težav, od ponotranjenega sovražstva do samega sebe do poskusov samomora v skrajnih primerih.

»Istospolno usmerjeni mladi so že zgodaj v razvoju spolne identitete soočeni z nasprotujočimi si vrednotami, negativnimi stereotipi o homoseksualnosti in s pomanjkanjem vzornikov. Starši, družine in vrstniki umanjajo pri podpori razvoja otrokove ne-heteroseksualne spolne usmerjenosti in jo obravnavajo kot fazo. Ko pa postane otrokova homoseksualnost očitna ali staršem znana, čutijo strah, jezo in gnus in otroka zavrnejo, ter ga tako prepustijo samemu sebi,« v članku z naslovom »Gejevska, lezbična in biseksualna mladina« pravi Dennis D. Durby, socialni delavec z Univerze Southern Carolina v Kaliforniji.

In kje smo v Sloveniji? Z izjemo Salome (dodajmo Afrodito, Anastasio in glede na razmere pri nas še Borisa iz Bara, Jerneja Dermoto, Erika Maja Potočnika in Matjaža Plošinjaka) še nismo dočakali estradne osebnosti, ki bi odprto,

suvereno in ponosno spregovorila o svoji ne-heteroseksualnosti. (Ob strejtovskih zarokah, porokah, flirtih ... in rojstvih sicer vsi radi pozirajo.) Sestre, ki so bile čisto

blizu, so si v zadnjem trenutku izmislile novo spolno usmerjenost, rekoč, da so »seksualke«. Drugi pa se raje smešijo z bolj ali manj patetično masko heteroseksualnosti

ali pa se zavijejo v molk pod floskulo »zasebnosti«. V najboljšem primeru so razkriti v svojem

(ožjem) socialnem krogu, javno pa ne spregovorijo. Žalostno slovensko realnost je še najbolj ubesedil Miha Lobnik z Društva informacijski center Legebitra v februar-skem intervjuju za Delo: »V Angliji, Belgiji, Španiji, na Nizozemskem so televizijske osebnosti, pevci, umetniki, znani gospodarstveniki lahko v nekem trenutku v javnem prostoru začeli živeti od-

Ellen: Jap, lezbijka sem!

»Yep, I'm Gay« je pisalo na naslovnici revije *Time* aprila leta 1997. Na njej je v počepu nasmejana Ellen DeGeneres, ki je svoje razkrijte uskladila z Ellen Morgan, junakinjo nanizanke Ellen, ki jo je takrat uprizarjala. Šlo je za zgodovinski televizijski mejnik, saj do Ellen nobena televizijska nanizanka ni poznala lezbičnega lika v vodilni vlogi. Kaj šele, da bi se sočasno razkrila tudi njena glavna igralka. Geji in lezbijke po vsem svetu so razkritje pospremili z navdušenjem, zabave in gala dogodki v čast izjemni novici so se vrstili po vseh ZDA. Ko ena od televizijskih postaj v Birminghamu v Alabami ni želela predvajati sporne epizode, je nevladna organizacija GLAAD (Gay and Lesbian Alliance Against Defamation) skupaj z organizacijo Birmingham Pride organizirala zasebne projekcije za več kot 3.000 lokalnih oboževalk in oboževalcev. Prek 42 milijonov ljudi si je ogledalo znamenito »Puppy epizodo«. Po-

hvale in nagrade so letele z vseh strani, vse pa vendarle ni bilo tako rožnato.

Znani evangeličanski fundamentalist, televangelist in konservativni komentator Jerry Falwell je Ellen DeGeneres preimenoval v Ellen Degenerate (degenerirana Ellen), trgovska veriga JC Penney in avtomobilski gigant Chrysler sta umaknila oglase, kritiziral pa jo je tudi lgbt-tisk, saj se je Ellen odlo-

čila dajati intervjuje samo osrednjim medijem. Bilo je celo nekaj groženj z bombnimi napadi na studio, kjer so nanizanko snemali. Televizija tistega časa ni znala upravljati z razkriti lezbijko v vlogi glavne junakinje nanizanke. Medtem ko so istospolno usmerjeni po vseh ZDA pričakovali prvi lezbični poljub ali pa vsaj kakšno lezbično romanco, Amerika na to še ni bila pripravljena. Zato so se pisci in producenti odločili ustva-

riti glavno junakinjo, ki se bo predvsem spopadala s svojo seksualnostjo, ne da bi seksualnost in seks kdajkoli pokazali. Gledanost je padala in serijo so leta 1998 umaknili.

Stvari so šle potem strmo navzdol: nekoč znana igralka ni dobila več dela, za nameček pa se je razšla z Anne Heche. Leta 2001 je lansirala novo nanizanko, *The Ellen Show*, ki je doživela samo 13 epizod. Potem obrat: Ellen je v težkih časih po napadu na WTC vodila emije in nasmejala Američane, leta 2003 je bila Dory v *Nemu* in istega leta začela talk show *The Ellen DeGeneres Show*, ki je zdaj v svoji deveti sezoni in je predviden vsaj do konca leta 2014. Zanj je prejela že dvanajst emijev. Ellen je postala tudi prva razkrita lezbijka v zgodovini voditeljic podelitve oskarjev. Avgusta 2008 se je poročila z dolgoletno partnerico Portio de Rossi, tik preden je v Kaliforniji stopil v veljavo *Proposition 8*.

krito, brez prikrivanja svoje spolne usmerjenosti, in so seveda pripomogli k percepciji, da je možno biti gej (ali lezbijka) in uspešen. Mi na žalost še nismo taka družba. Biti avtiran je predvsem eksces, ki moti neki red, temu redu je ljubša določena mera prikrivanja, zato pa v zameno zagotavlja osnovne osebne svoboščine, ne pa tudi pravic v socialnem smislu. Ali naj verjamemo, da je v slovenskem športu, estradi, politiki, gospodarstvu manj gejev in lezbijk kot drugod? Seveda ne. Toda vse se po-

dredi dejstvu, da je pri nas biti homofobičen, torej se negativno izrekati na račun drugačnih, način, kako se potrdiš kot 'pravi' heteroseksualni moški. «

»Veliko ljudi mi je reklo; 'Ricky, to ni pomembno, to ni vredno. Vsa leta tvojega dela, vse, kar si gradil, bo šlo v nič. Veliko ljudi na

tem svetu še ni pripravljenih sprejeti tvoje resnice, tvoje resničnosti, tvoje narave.' Ker so nasveti prihajali od oseb, ki jih imam zelo rad, sem se odločil živeti, ne da bi s svetom delil vsa resnica o sebi. Ko pa sem tako dovolil, da sta me zapeljala strah in negotovost, sem hkrati podpisal samoizpolnjujočo se prerokbo za sabotažo sebe. Da-

nes prevzemam polno odgovornost za svoje odločitve in dejanja,« piše Ricky Martin v svojem pismu, s katerim je presekal glavo zmaju samouničevanja in, kot opisuje v knjigi, šele potem dojel osebni in družbeni pomen tega dejanja. No, kdo si upa?

Ali je pomembno, da se znane osebnosti iz sveta popularne kulture razkrijejo in suvereno živijo svojo istospolno usmerjenost, smo povprašali tudi nekaj vidnejših aktivistk in aktivistov pri nas.

Andrej Habjan, predsednik DIH – Društva za integracijo homoseksualnosti: »Zelo pozitivno je, če javne osebe, pa naj bodo iz popularne kulture, politike, gospodarstva, razkrijejo svojo istospolno usmerjenost. S tem razbijejo heteronormativnost javnega prostora in širše vplivajo, kot 'vzorniki', osebe na katere se lahko druge istospolne, predvsem mlade osebe, nanašajo, se z njimi primerjajo.«

Petra Salaj, predsednica Društva Parada ponosa: »Spolna usmerjenost posameznika je načeloma njegova osebna stvar. Pa vendar je pri znanih osebnostih kdaj težko potegniti mejo med zasebnim in javnim. Meni osebno se zdi zelo pomembno, da znane osebnosti razkrijejo svojo spolno usmerjenost iz več razlogov. Prvi razlog je odpravljanje predsodkov, stereotipov in tudi homofobije. Večinoma vse tri izhajajo iz neznanja. Tukaj lahko javne osebnosti pripomorejo k poznavanju tematike. Drugi razlog pa je zgled in tudi vzor za mlade istospolno usmerjene. Za mlade, ki šele sprejemajo sami sebe, ki se soočajo z molkom oko-

lice in pomanjkanjem informacij, je pomembno, da vidijo osebe, ki polnovredno živijo svoje življenje kot istospolno usmerjeni posamezniki. Taki zgledi jim dajejo upanje in voljo, da prebrodijo težave s sprejemanjem sebe in morebitno homofobijo njihove okolice.«

Nataša Sukič, Škuc LL: »Seveda je pomembno. Pomembno je iz več vidikov – prvič zato, ker bi vsakdo moral živeti v družbi, ki ti omogoča popolno osebno svobodo izražanja sebe kot celostne osebnosti, vključno s izrazom tvoje spolne identitete in seksualne usmerjenosti. In drugič zato, ker imamo v primeru znanih osebnosti iz sveta

popularne kulture oprava z ljudmi, ki imajo velik mnenjski potencial v nekem družbenem okolju. Njihovo/njeno razkritje bi zagotovo doprineslo k sproščeni družbeni atmosferi, k večji toleranci do drugih in drugačnih, k bolj vključujoči družbi, predvsem pa bi opogumilo številne 'zatrte' posameznike in posameznice, ki so žrtve družbene homofobije na način, da le-to ponotranjijo in živijo neka 'ponarejena' življenja. Živeti na tak skrivaški način pa ne more biti nič drugega kot uničevalno. Ves čas se pretvarjati, biti na preži, da te ne razkrijejo ali da se sam/a pomotoma ne razkriješ, ves čas živeti v laži, v samozanikanju – to je grozljivo breme in lahko si predstavljam, kakšno olajšanje bi javna razkritja popularnih osebnosti pomenila premnogim.«

TANJA LESNIČAR-PUČKO

KDAJ SEM JAZ NAJBOLJ JAZ?

Pred časom se mi je zgodilo tisto, kar se enkrat zgodi vsakemu srečnejšu: imela sem petdeseti rojstni dan. Tisti z manj sreče ga ne dočakajo. V vsej širši družini se je začela razprava o tem, kaj to pomeni: tako rekoč prag smrti ali vsaj bolečega hiranja (če se pri petdesetih zbudiš brez bolečin, vedi, da si že mrtev), doba abrahamske modrosti (kar je z bolj vpljudnimi besedami povedano isto, hej, stara, nehaj modrovat, spokaj!), zaton kariere (istočasno pa nam bodo podaljšali delovno dobo, torej ne bom tonila le deset, ampak petnajst let!), mena (ta krasni medicinsko-farmaceutski konstrukt), konec spolnosti (še vedno isti infantilni vzorec, da je seks, ne pa dolčas, privilegij mladih), siva glava (to svetovno sprenevedanje, da osivimo šele pri teh letih, kot da nam ne bi L'Oreal, 'ker se cenimo', medtem ko nas on gifta na obroke, pomagal ustvarjati iluzij že vsaj kakšnih petnajst let).

Nekdo je potem na koncu čisto tiho rekel: nič se ne zgodi. Meni je bilo to mnenje najbolj všeč, najbližje je bilo tistemu, kar sem občutila, nič v meni se ni premaknilo, zamaknilo, nobenega usodnega spoznanja ni bilo in kosilo je bilo še naprej treba skuhat. A hkrati ni več držalo: vsa ta govoranca okoli usodnih prelomnic je namreč za vedno pometla s to možnostjo, da se nič ne bi zgodilo, vsa ta mnenja, izkušnje, nasveti, tudi če so se mi zdeli neumni, so se že vpisali vame (zato vam jih lahko zdaj tudi povzemam, ne res?). In ko me te dni nekaj trga v kolenu, si ne morem kaj, da se ne bi vprašala: a to je to?

Očitno je človek iz neke mehke snovi (menda je Vsevišnji uporabljal glino, pravijo), vanj se vtisujejo nepreštevne stvari, ki se jih večine sploh ne zavedamo. Pred časom sem naredila eksperiment: v moji trgovini je prodajalka, ki mi gre neskončno na živce. Počasna je, ne loči rži od pšenice, nevljudna na neki kmetavzarsko, večno namrgoden, v plahost preoblečen način. Že ko jo od daleč zagledam, me ima, da ne bi kupila kruha. No, nekega dne sem se odločila, da obrnem stvar na glavo, da se rešim teh vedno istih zoprnih misli. Najprej sem jo ljubeznivo pozdravila (ta butara, stara pod trideset, namreč iz dneva v dan le bolj čiči vame in čaka na moj 'dober dan!'). Potem sem prisrčno in nazorno pojasnila, kaj bi rada, saj (seveda spet) ni razumela razlike med ovčjim in kozjim sirom. Potem sem dodala, da je precej mrzlo in da reva stoji na prepihu (to je res, a doslej se mi je zdelo, da kazni za ta zoprn ksiht mora biti!). Ji zaželela lep dan in odšla.

Rezultat: dejansko se je omečila, pokazala nekakšen napor (ovce: rogci nazaj, koze: rogci naprej?), še obrnila se je v nekem nekameleonskem ritmu, neka zmrda na obrazu je celo hotela biti nasmeh. In jaz, nenadoma sem opazila, kako lepa, porcelanska ušesa ima, in pomislila, da v resnici njeno življenje ne more biti praznik, neuka, frustrirana, sebi v breme, drugim v brk. Tako kot mi vsi: vedno je neka lega, v kateri smo šibki, nevedni, zopрни, v kateri smo drugim neumni, grdi, naduti ali nesposobni. Temu nihče ne uide, to nas gneta od rojstva, in tu

tudi nekaj več genetske sreče ne pomaga zmeraj. Menda so odkrili, da se ljubkim otročkom vzgojiteljice bolj posvečajo kot onim manj ljubkim, a po drugi strani je znano, da imajo lepi ljudje, vajeni pozornosti, več težav, kadar je ta lepota prezrta in bi morali sami dati kaj od sebe, da bi bili sprejeti, še posebej pa so nebolgljeni, ko začne lepoto glodati zob časa.

Od vsega začetka smo torej v primežu dveh skrajnosti, naklonjenosti in zavračanja, in vsega tistega, kar je vmes, in manj ali bolj ugodna statistika enih in drugih izkušenj nas dela, kar smo, stabilne ali negotove, dejavne ali zavrte, radovedne ali pasivne.

Toda sklicevanje in pojasnjevanje vsega, kar smo, skozi to socialno optiko znabiti tudi izraz prikrite kilavosti duha, saj je življenje nenehna interakcija in v neštetih primerih se da, nekako tako, kot to naredijo mojstri borilnih veščin, slabe stvari, ki priletijo v nas, speljati tik mimo naših ušes. In se iz tega kaj naučiti o načinih obrambe in o uporabah silnic.

Najbolj človeško razumljiva, a najbolj lenuhasta je drža trpnega fatalizma: ker sem na vozičku, ne morem skakati v višino, ker sem gej, sem omejen na določen krog ljudi. Kar drži in ne drži: ne morem skakati v višino, a koliko ljudi pravzaprav skače v višino? In zakaj bi na podlagi tega, česar resda ne morem, a tudi drugi ne, koval samopomilovanje? In kdo pravi, da so predsodki res tako močni, da je bolje ostati in getu, imeti svojo tribuno na nogometnih stadio-

nih (???)? Tistih, ki sanjajo mokre sanje o 'prepovedanih' skrivnostih tujih postelj, je v resnici veliko manj, kot bi sodili po njihovi primitivni glasnosti, s katero v prvi vrsti ubijajo svojo grešno misel, v drugi pa onesnažujejo javni prostor.

Treba je izstopiti iz začaranega kroga samopredstav in vsiljenih predstav, ki ovirajo dober tek stvari. Nekoč sem se odpravila na neko precej obskurno terapijo, ki med drugim menda sproža tudi psihološke reakcije, zbuja zakopane travme in podobno. Prijateljica mi je odhod odsvetovala, češ, ti si prehud racionalist in control freak, da bi prenesla, da bi te obdelovali ko telička. Ta njena oznaka me je nadvse presenetila, dolgo sem tuhtala, kako da imam o sebi čisto zmotno mnenje. Potem sem vseeno šla – in terapevt je bil navdušen, kako enostavna in krotka pacientka sem.

Kaj sem torej? Vse to in še tisto in še marsikaj drugega, tisto, kar sem bila ob rojstvu (kilav, umirajoč dojenček) in krepki suhec, kar sem danes, tisto, kar sem bila pri dvajsetih in tisto, kar bom pri stotih. Zbir genetskih in socialnih determinant, a tudi lep kos svobodne volje, ki ti vedno omogoča, da si rečeš: ne bom se šla ne maminih zatajevanj, ne fotrove avtoritarnosti, ne sosedovega rasizma, ne učiteljeve bogaboječnosti, na policah sveta je neskončna ponudba možnih eksistenc in zakaj bi si svojo zafurala na način, kot so mi jo poskušali že drugi? In tudi za tisti 'kako reči ne' negativnim pritiskom je nešteto poti: od odločnega boja za pravice do enostavnega, prisrčnega 'dober dan'.

MITJA BLAŽIČ
Z VSAKIM
ZANIKANJEM ME
JE (BILO) MANJ

Spomnim se ga. Edinega pedra na vasi. Kako z ogromno torbo prek ramena maršira ob cesti. In tako silno pozibava z boki, da sem bil ob vsaki naslednji amplitudi v strahu, da se bo prelomil in zvrnil v jarek. Tudi sicer je graciozno frfotal z zapestji in govoril v nekoliko višjem registru. Oddajal je zoprno mešanico nesamozavesti in uporništvu, skratka, vse skupaj je izgledalo precej nevrotično. Nekega dne, ko sva se z mamo peljala na trgovino, sva ga videla. Ne vem več, kaj je rekla, vem pa, da sem po slišanjem vedel, da je tip buzerant, in da to ni dobro. Spomnim se svojega strahu: »Kaj če bom tudi jaz nekoč postal tak?« Spomnim se prvih načrtov, kako bom to preprečil. Drugi je bil upokojeni profesor. Star, presušen in vedno v svetli obleki s klobukom in palico. Tako se ga spomnim. Kot tistega Gustava von Aschenbacha iz Viscontijevega filma *Smrt v Benetkah*, posnetega po Mannovem romanu. Nekaj plemenitega je sevalo iz njegovih globokih gub. Bajе je imel največjo knjižnico daleč naokoli. Ni mi je bilo dano videti, ker mi je mama dejala, naj se mu ne približujem, ker da ne vem, kaj je on. Še danes ne vem. Sem ga pa od takrat naprej vselej ogovoril, ko sem ga srečal na cesti. Ker je bilo v tem domnevno dekadentnem starcu nekaj tako neustavljivo sorodnega in osamljenega. Tretji je udaril nevarno blizu. V daljnjo sorodstvo. Vsi so vedeli zanj. Dedek je na nekem likofu ob večernem stresanju šal v veselje

zbrane žlahte celo izustil, da je A. »bolj na moške«. A-ja seveda ni bilo za prisrčnim omizjem. Kot ni bilo nikogar, ki bi se postavil zanj. Mene pa je stiskalo, ker sem slutil, da govorijo (tudi) o meni. Zato sem v sebi kuhal odločitev, da ne bom nikoli postal, kot A. On pa je bil vsako leto bolj zariplo rožnat v obraz. Da bi nas utišal, se je poročil. A je bilo samo še huje, ker »baje ni z njim nič v postelji«. Ko smo ga obiskali ob rojstvu otroka, se mi je zdelo, da sedi ob zibki ogromen rožnat slon. In da je postajal vse večji in večji. Tako strahovito velik, da nas je vse potiskal ob stene. Medtem ko smo z zmečkanimi obrazi polzeli po sveže pobeljenih stenah toplega doma mlade, srečne družinice, smo se še kar naprej pretvarjali, da slona ni (če ukradem prisposodbo *Seksu v mestu*). Mimogrede, po rojstvu otroka se »žene mesece ni niti dotaknil«. Potem je tu moj srednješolski inštruktor matematike. Brž ko sem izustil njegovo ime, so sošolci bruhnili v smeh. Takoj sem vedel, zakaj, čeprav je trajalo nekaj dni, preden mi je sošolec razkril besedo, ki je tako smešna. In, kot da ni bilo dovolj, da sem hodil na inštrukcije k pedru, se je na hodnikih gimnazije pojavila še debelortata keka, ki me je vsak dan spominjala na svoje pleme. Joj, kako zelo sem ga/se sovražil. Bolj sem iz otroka odraščal v mladostnika, bolj jasno mi je postajalo, da med tistimi, kar mi postajalo, da med tistimi, kar čutim, in tistimi, kar mi dopoveduje okolica,

ni enačaja. Bolj sem iz otroka odraščal v mladostnika, bolj sem se bal, da postajam prav tisti frik iz ritnih vicev, tista obscena figura iz očetovih zgodbic o aidsu, tista gnusoba iz maminih izpadov zgrazanja. Bolj sem se bal, bolj se je krepilo sovraštvo do bolezni, ki me je pokvečila. In bolj kot sem se sovražil, trdnjša je bila volja ozdraviti. Rešitev je bila pri roki: katoliška cerkev. Včasih še vzajem v roke izvod Svetega pisma, ki ga hranim, kot relikvijo tistega časa in dokaz, kako *fucked up* sem bil takrat (in kako *fucked up* je ta institucija še danes). Na prvi strani je z mojo srednješolsko pisavo načrtovano: »Mitja = 0.« Še danes, po skoraj dvajsetih letih, čistim sluzast strup te (proti)človeške institucionalizirane religije/nevladne organizacije/države/gospodarske družbe/cerkve iz svoje glave. Bi bilo drugače, če bi v osnovni šoli namesto enemu samozatrdemu feminiziranemu estetu, ki je živel in umiral sam, prišel v roke samozavestnemu geju, ki bi v brk socialni kontroli in represiji periferije živel pokončno, suvereno, svobodno in po svoje? In mu na kraj pameti ne bi prišlo, da bi to skrival. Kot to ne pade na pamet nobenemu heteroseksualnemu učitelju/učiteljici, ki ob poroki ali rojstvu prinese v zbornico buteljko ali dve. Bi se razvoj obrnil drugače, če bi na televiziji videl političarko/politika, glasbenico/glasbenika, športnico/športnika, gospodarstvenico/gospodarstvenika, ki živi uspešno, samozavestno in suvereno? Ne vem. Najbrž bi se kot podobno čuteči mladostnik ne bal, da se spreminjam vanje, ampak bi si bolj verjetno želel postati kot oni. Torej bi se najverjetneje tudi ne sovražil tako silovito. Najbrž bi danes raje pisal o njih, kot o nesrečnih iz začetka kolumne. In najbrž bi večino časa, ki ga še

danes porabljam za odstranjevanje cerkvenih odpadkov in njihovih heteronormativnih derivatov iz sebe, porabil za razvijanje lastnih talentov.

Sklepam, ker vem, kaj se je zgodilo, ko sem izvedel za eno tako pokončno osebo. V raziskovanju homoseksualnosti (pod krinko novinarske radovednosti) sem nalletel na uspešnega pesnika, pisatelja, prevajalca, predvsem pa aktivista Braneta Mozetiča. Spoznal sem, da si lahko tudi suvereno, svobodno in uspešno gej. Brez destruktivnosti samozanikanja ali sovraštva, uperjenega vase. Da obstajajo organizacije in dogodki, namenjeni socializaciji homoseksualcev. Knjige in celo revija. Cela živa in ustvarjalna subkultura. V njej sem odkril še več ljudi: Tatjano Greif, Suzano Tratnik, Natašo Sukič, Natašo Velikonja, Miho Lobnika ... In namesto da bi rušil, kot sem sklenil pri sebi, sem si premislil in začel graditi. Sebe, začeni pri tistem elementu svoje identitete, ki sem ga pod vplivom družbe sprva obsodil na smrt, a sem ob vsakem samozanikanju sam počasi odmiral. Zato vriskam ob vsakem samorazkritju javne osebnosti, zato ploskam, ko na volitvah zmaga razkrita lgbt-oseba (brez fašistoidnih nagnjenj), zato se nasmehnem ob (skoraj) vsakem lgbt-junaku v produktih pop kulture, zato se veselim vsakič, ko srečam suverene ljudi v svojih mikrookoljih, zato tiščim pesti za cilje lgbt-skupnosti, za prizadevanja aktivistk in aktivistov. Zato sem aktivist. Da jim ne bomo dovolili zjebati nobene generacije mladih več.

SUZANA TRATNIK

KONEC DOBER, VSE DOBRO

Tokrat se ne bom ukvarjala ne z razkritjem, ne s prosveto in kulturo, ne z družinskim zakonikom, ampak z vprašanjem, ki je le redko predmet razprav ali predavanj. Preprosto zato, ker večina na sceni najbrž ne razmišlja veliko o tem, prepričana, da se je ne tiče, vsaj ne še zdaj. Včasih pa se nekateri v neformalnem pogovoru zalotimo, da vendarle sami pri sebi pogosto razmišljamo o tem. O čem vendar? O staranju. Ne gre le za to, kaj smo že naredili, kaj počnemo in kaj bomo še delali na področju lgbt-aktivizma, ampak je vprašanje tudi, kako bomo sami končali.

Na zadnjem festivalu lezbičnega in gejevskega filma smo videli avstrijski dokumentarec *Zaljubljene, zrele, drzne* (r. Katharina Lampert in Cordula Thym, 2009) o starih lezbijkah na Dunaju, ki je precej optimističen. Tudi dokumentarec kitajskega režiserja Xiaoganga Weija *Pridi k očku* (2009) poskuša detabuizirati staranje s prikazom življenja nekaterih gejev, starejših od šestdeset let, na Kitajskem, v Italiji, Belgiji in na Nizozemskem. Nismo pa prikazali nekoliko trpkjšega dokumentarca na temo staranja lgbt-populacije v ZDA z naslovom *Gen Silent* (r. Stu Maddux, 2010), ker lani še niso prodali pravic za predvajanje nobenemu evropskemu distributerju. V filmu so prikazane različne usode starih gejev. Tako spoznamo gejevski par, od katerega je eden v domu za ostarele, saj njegov partner, ki je ravno tako star, ne zmore več skrbeti zanj. Pri tem se takoj postavi vprašanje, kako osebe v teh domovih razume lgbt-ljudi, saj

prepričanje »pri nas vse obravnavamo enako« ni nujno dovolj za premagovanje predsodkov. Če v ameriških domovih za ostarele že uvajajo tečaje, s katerimi osebe seznanjajo s staranjem gejev in lezbijk, smo pri nas še kar daleč od tega. Poseben problem je tudi naraščanje občutka nemoči in strahu, ki se pogosto pojavi pri starih lezbijkah in gejih ali transseksualcih. To lahko pomeni, da se ponovno zaprejo v klozet, saj se zaradi usihanja življenjskih moči bojijo izpostavljanja v javnosti. Nekateri sicer najdejo upanje in družabno življenje v skupinah za starejšo lgbt-populacijo. V dokumentarcu se je ena podobnih skupin tudi organizirala in sestavila urnik za prostovoljno pomoč na domu starejši transseksualki, ki zaradi napredovanja bolezni ni več zmogla skrbeti zase na svojem domu, njen odnos s sinom pa je bil odtujen.

Nekaj je najbrž jasno – staranje bo tudi pri nas zahtevalo nove oblike solidarnosti ter medsebojne pomoči in podpore izven institucij. Doslej smo o starih lezbijkah in gejih vedeli zelo malo, tudi zato, ker razkrivanje ni bilo običajno, ker so mnogi živeli heteroseksualno življenje ali pa tako samotno, da slednjic nihče ni nič vedel o njih. Tako se včasih malo za šalo, a vse bolj tudi zares pogovarjamo o tem, da bi potrebovali dom za ostarelo lgbt-populacijo. Seveda, nekaj takih ustanov je že v Nemčiji in ZDA, pa verjetno še kje. S prijateljicami lezbijkami se večkrat

pogovarjamo, da bi v starosti prodale vsaka svoje imetje in da bi si kupile skupno, večjo stanovanjsko hišo za staranje in najele morebitno pomoč, ko bi jo potrebovale. Kar je najbrž bolj pobožna želja, saj so naše partnerske, družinske in materialne situacije sila različne, ene imajo bližnje dediče, druge ne, nekatere so vajene kooperative, drugim je samotarstvo temeljna zapoved ... Toda razmišljanje nič ne škodi, četudi ni vedno povsem uresničljivo – nenazadnje pa smo vajene zahtevati nemogoče.

Vendar si, preprosto rečeno, sebe na stara leta zares ne predstavljam v kakšnem strejtovskega domu za stare, kakšnih drugih domov pa seveda ni. Že tako je institucionalizirano staranje postalo hudo draga reč. Ravno tako ni pošteno (in še manj zanesljivo) računati s tem, da se bomo kot starci in starke obesili na svoje partnerje, partnerke ali otroke, kolikor jih imamo ali jih bomo sploh imeli. Seveda je zanašati se izključno nase najzanesljivejša deviza, toda ravno ta v starosti rada odpove in je skoraj ni mogoče zakupiti vnaprej. Preprosto ne moremo vedeti, kaj nas bo zadelo na stara leta in kdaj bomo obsojeni na nesamostojnost. Predstavljamo pa si lahko, da bi nas ta situacija zaradi naše homoseksualnosti pahnila v novo obliko izolacije in diskriminacije, ki je še nismo izkusili. Dobro, če se ti v starosti omrači um, se tega tako in tako bolj malo zavedaš. Še veliko neprijetnejša je črnogleda predstava, da je tvoje telo šibko in nemočno, pamet pa še dobro dela. In da se, recimo, znajdeš v instituciji, obdana z ljudmi, ki v najboljšem primeru nimajo pojma o drugačnih življenjskih slogih, v najslabšem pa se lahko znajdeš med nestrpnimi, ki si se jih vse življenje bolj ali manj uspešno izogibala. Ker tole pišem nekaj dni pred pustom soboto, si bom dovolila nadgraditi tale črni scenarij in reči: Še

sreča, da je človek smrten. Kar pomeni, da lahko svojo, predčasno smrt izbere tudi sam, če je ravno nuja, in če oklepanje življenja vendarle ni močnejše. Saj v nekaterih državah že obstaja pravica do evtanazije v določenih primerih neozdravljive bolezni. Sicer pa sem slišala že mnoge morbidne tolažbe za umiranje, kot je tista, da nekateri srečneži konec življenja dočakajo na morfiju. Dobro, to slednje je bilo kratek intermezzo za seks, droge in rokenrol do konca. Bodimo zdaj resni in svetlogledi. Raje si obetajmo, da bo naša starost lepa, ustvarjalna in žurerska, da jo bomo čili preživeli na svojem domu ali v lgbt-domu za ostarele, da bomo pripovedovali zgodbe svojim vnukom in vnukinjam, četudi jih nimamo in bo naše napletanje zgodbe le blodnja. Za vse to lahko vsaj malo poskrbimo že zdaj. Nasvet pa je najbrž podoben kot v filmu *Smisel življenja*, kjer monthypythonovci na koncu ugotavljajo, da je smisel ta, da preberemo kakšno dobro knjigo, ne jemo mastne hrane, se sprehajamo in naredimo kaj dobrega. Lahko bi še dodali, da nas pomlajuje tudi to, da na vsake toliko kakšno ušpičimo, ne poslušamo starejših pa tudi ne mlajših in se obnašamo svojim letom neprimerno – ne glede na njihovo število. Kajti če je mladost relativna, je morda nekako podobno tudi s starostjo.

MITJA BLAŽIČ

ZRIPS v vsakdanjem življenju ali zapletanje s pravicami, ki so večini samoumevne

Prva zgodba: Brezposelnost

Iztek pogodbe o delu. Vpis na Zavod za zaposlovanje. Iskanje nove službe. Ta čas dobro znan

scenarij za vsaj 110.000 državljanek in državljanov. Tudi meni. In tako sem se sredi nekega oblačnega dopoldneva odpravil na novogoriško območno službo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje. Mapa z vso potrebno dokumentacijo pod pazduho, uslužbenka, ki me rutinirano posede in začne: »Ime, priimek. Datum rojstva. Naslov stalnega bivališča. Naslov

časnega bivališča. Telefonska številka. Stan.« Ha! Zdaj smo pa tam. »Kakšne različice pa imam na voljo?« vprašam. »Zakonska zveza, zunajzakonska zveza, samski ...« našteva. »Kaj pa registrirana istospolna partnerska skupnost?« me zanima. »Hmm ... tega pa nimamo v obrazcu,« odvrne. In nadaljuje: »Izobrazba, zadnje delovno mesto ...« Zberem

pogum in vprašam: »Kaj pa ste zapisali kot stan?« »Zunajzakonska zveza,« odgovori in nadaljuje s postopkom vpisa. Kot bi biku pred nosom pomahala z muleto!

5 let, kolikor je minilo od uveljavitve Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS), je dovolj, da bi država v sistemu javne uprave lahko popra-

ZAVAROVALNICE NE DISKRIMINIRAJO

Primer z Zavarovalnico Triglav me je spodbudil preiskati vprašanje o obrazcih in pravicah/dolžnostih še pri ostalih večjih zavarovalnicah pri nas. Zavarovalnice Adriatic Slovenica, Generali, Maribor, Merkur, Tilia in Triglav smo vprašali, ali so po sprejetju ZRIPS-a leta 2005 prilagodili svoje obrazce tako, da upoštevajo tudi novo obliko partnerske skupnosti.

V nadaljevanju objavljamo odgovore zavarovalnic v sosedstvu, kot smo jih prejeli. Splošna ugotovitev: večje zavarovalnice pri nas pri obravnavanju registriranih istospolnih parov, zakoncev, zunajzakonskih partnerjev in družin (tudi istospolnih) ne diskriminirajo in so torej velik korak pred državo.

MERKUR ZAVAROVALNICA

Pri Merkur Zavarovalnici pri sklepanju zavarovanj ne sprašujejo po stanu stranke, razen če se stranka o tem izreče. Na njihovi ponudbi je zato tudi ta rubrika, v katero stranka lahko vpiše tudi registrirano istospolno partnersko skupnost.

Pri družinskih in partnerskih zavarovanjih izhajajo iz načela partnerstva, ne glede na izraženo pravno obliko (zakonska zveza, zunajzakonska zveza, registrirano partnerstvo). Pri zavarovanjih, v katera so vključeni otroci, pa izhajajo iz načela roditeljske pravice oz. razmerja posvojitve, če je otrok posvojen.

ZAVAROVALNICA ADRIATIC SLOVENICA

V zavarovalnici Adriatic Slovenica zaradi ZRIPS-a niso spreminjali zavarovalnih pogojev. Istospolnega partnerja, ki ima urejen status skladno z ZRIPS, v smislu pogojev namreč štejejo za »izvenzakonskega partnerja«, podobno kot v to kategorijo štejejo tudi zunajzakonskega heteroseksualnega partnerja. Pri zavarovalnici poudarjajo, da so z vidika pravic, ki jih imajo iz sklenjenih zavarovanj istospolni partnerji zavarovanca, ti v celoti izenačeni z zakonskimi in zunajzakonskimi heteroseksualnimi partnerji.

TRIGLAV

Iz Zavarovalnice Triglav so sporočili, da vsem svojim zavarovancem omogočajo enakopravno obravnavo pri sklepanju in izvajanju zavarovanj. Na njihovih obrazcih sicer obstajata samo dve kategoriji – »zakonska zveza in zakonec« in »zunajzakonska skupnost in zunajzakonski partner« – ker sta to »v praksi najbolj razširjeni obliki skupnosti.« Kot pojasnjujejo, je namen teh obrazcev, da zajamejo glavino, ne pa, da zajamejo vse možne oblike skupnosti. Vendar pa v Zavarovalnici Triglav poudarjajo, da sklepajo vzajemna življenjska zavarovanja tudi v okviru registrirane istospolne partnerske skupnosti, slednjo pa enakopravno obravnavajo tudi pri vseh drugih

vila obrazce in vanje vključila tudi nov institut. Pa očitno ni. Zato, po dogodku na Zavodu, na Ministrstvo za javno upravo naslovim pismo s prošnjo za pojasnila. Vprašanja preusmerijo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, od koder prejmem odgovor: »Vsa ministrstva, ki so nosilci kateregakoli področnega predpisa, ki vsebuje pravico ali dolžnost, ki je odvisna od obstoja registrirane partnerske skupnosti, bi morala v besedilo predpisa vključiti tudi partnerje registrirane istospolne partnerske skupnosti in potem, kot to veleva načelo zakonitosti in izpeljana pravila nomotehnike, s podzakonskim aktom (pravilnikom) že obstoječe obrazce za uveljavitev pravice ali izpolnitev dolžnosti dopolniti oziroma v novo določen obrazec umestiti tudi registrirano istospolno partnersko skupnost.« Ob tem še pojasnijo, da ZRIPS ureja samo določen nabor pravic in dolžnosti med partnerjema, drugačno reši-

tev predvideva predlog Družinskega zakonika, ki je v državnoborski obravnavi, in ki pravni položaj istospolnih partnerjev izenačuje s položajem partnerjev v zakonski in zunajzakonski zvezi moškega in ženske.

Ker ne dojamem implicitnega sporočila, da predpisi, ki se uporabljajo v primeru brezposelnosti, ne urejajo pravic ali dolžnosti, odvisnih od obstoja registrirane partnerske skupnosti, vztrajam s spraševanjem. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve odgovarja: »Na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje vlagatelj *Zabtevka za uveljavljanje pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti* v navedenem zahtevku sporoči podatke o družinskih članih, za katere v skladu z *Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju* prijavlja obvezno zdravstveno zavarovanje. Vlagatelj sporoči tudi podatke o družinskih članih, za katere v skladu z *Zako-*

nom o dohodnini uveljavlja davčno olajšavo. Glede na to, da *Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti* v 8. členu, ki določa obseg pravic in obveznosti, za partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti ne določa pravic, ki se nanašajo na obvezno zdravstveno zavarovanje in zanj ne določa pravic na področju davčnih olajšav, registrirana istospolna partnerska skupnost ni vključena v zgoraj navedeni zahtevek.«

Preverim še na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Tako pravijo: »Za priznavanje pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti in za vključevanje v ukrepe aktivne politike zaposlovanja podatka o stanu ne potrebujemo, ker ne vpliva na odločanje o pravicah in na možnosti za vključitev. Iz tega razloga prijavitni obrazec (tako stari kot novi) ne zahteva tega podatka in ga tako na ZRSZ ne bomo dopolnjevali.«

Vendar, če podatka o stanu ne potrebujejo, zakaj ga potem ob vpisu zahtevajo? Pobrskam po zakonodaji in v 2. odstavku 19. člena *Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti* (ZZZPB; od 1.1.2011 velja *Zakon o urejanju trga dela* in ima enako določbo v 3. odstavku 63. člena, op. Barbara Rajgelj) najdem naslednje: »Ne glede na določbe prve in tretje točke prvega odstavka tega člena lahko pravico do denarnega nadomestila uveljavi zavarovanec, ki redno odpove ali sporazumno z delodajalcem razveljavi pogodbo o zaposlitvi zaradi preselitve in zaposlitve njegovega zakonca ali osebe, s katero najmanj eno leto živi v zunajzakonski skupnosti, v drugem kraju, ki je od kraja prebivanja zavarovanca oddaljen več kot uro in pol vožnje v eno smer z javnim prevoznim sredstvom.«

Torej za priznavanje pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti podatek o stanu ven-

produktih in načinih uveljavljanja pravic iz zavarovanj.

Ob tem opozarjajo, da bodo v letu 2011 dopolnili obrazce za zavarovanje tako, da bodo ti upoštevali tudi nove oblike partnerskih skupnosti, čeprav tudi že do sedaj pri sklepanju zavarovanj, kjer se upoštevajo člani gospodinjstev oz. družine, niso delali nikakršnih razlik z vidika obravnave ter pravic in dolžnosti istospolnih partnerjev.

ZAVAROVALNICA MARIBOR

Pri Zavarovalnici Maribor pojasnjujejo, da jih v skladu z določili *Zakona o varstvu osebnih podatkov* pri sklepanju zavarovanj zani-

majo zgolj podatki, ki jih po omejenem zakonu lahko zbirajo. Tako jih zanima zgolj ime in ne družinsko razmerje zavarovanca. Obrazci Zavarovalnice Maribor v nekaterih specifičnih situacijah dopuščajo tudi možnost, da stranke same vpišejo status pod rubriko *Ostalo*. Pri osebnih zavarovanjih jih v kontekstu družine nikoli ne zanima status zakoncev; ne zanima jih, ali sta poročena ali živita v zunajzakonski skupnosti ali v istospolni partnerski skupnosti. Pri nezgodnih zavarovanjih je za družinsko polico pomembno samo dejstvo, da so osebe na istem naslovu, ostalo ne igra vloge.

Zavarovalnica Maribor v svojem odgovoru poudarja, da pri sklepanju zavarovanj ne diskriminira na

osnovi spolne usmerjenosti in da do sedaj še niso zaznali nobenih vprašanj, problemov ali pritožb na tem področju.

GENERALI

Pri Zavarovalnici Generali pojasnjujejo, da so bili »prva zavarovalnica na slovenskem trgu, ki je v splošno definicijo partnerjev oziroma svojcev vključila tudi registrirane istospolne partnerje«. Zavarovalnica zagotavlja enako obravnavo vseh ne glede na pravno priznanje življenjske skupnosti zavarovanca.

V pogodbeni predlogi pri zavarovanju stanovanj imajo, na primer, eksplicitno omenjene tudi istospolne partnerje: »Za svojce velja-

jo zavarovančev zakonski, izvenzakonski ter istospolni partner, sorodniki zavarovanca v ravni črti ali v stranski črti do četrtega kolena, osebe v svaštvo, mačeha in očim, krušni starši in starši partnerja.« Prav tako so, kot poročajo iz zavarovalnice Generali, na področju avtomobilskih zavarovanj z dokazilom o registrirani istospolni partnerski skupnosti že odobrili prenos bonusa med istospolnima partnerjema.

ZAVAROVALNICA TILIA

Odgovora Zavarovalnice Tilia nismo prejeli.

ZAVAROVALNICA TRIGLAV, o.o.
MIRLOŠIČEVA CESTA 79, 1000 LJUBLJANA
ID št. ZA DDV SI 80040306
WWW.TRIGLAV.SI

Polica za turistično zavarovanje

Številka police: 2300524485 - 9

Območna enota / Zastop: Ljubljana / 54323
Zamenjava police št.: NOVA

Dogovorjene zavarovalne podvrste: tur
Začetek zavarovanja – datum in ura: 26.09.2010, 24:00
Potek zavarovanja: 26.09.2011

Zavarovalec: Vikl Kern, [redacted] Datum rojstva: [redacted] SPOL: moški
Zavarovanec: Vikl Kern, [redacted] Datum rojstva: [redacted] SPOL: moški
Mitja Blažič, [redacted] Datum rojstva: [redacted] SPOL: ženski, Žena

Zavarovalec je seznanjen, da je ta pogodba sklenjena po Splošnih pogojih z oznako PG-tur/07/ in vsebuje izključitvi terorističnih dejanj KL-ZA-teror/02-1.

Zavarovalni kraj: ves svet, razen Republike Slovenije in države, kjer ima zavarovanec stalno ali začasno uradno bivališče.

Način zavarovanja: Družinsko
Čas trajanja zavarovanja: Eno leto
Paket: A

Ljubljana, dne 26.09.2010 ob 11:05

Predsednik Uprave Matjaž Rakovca
Zavarovalnica

Zavarovalec

darle potrebujejo. Zato vztrajam z vprašanji. Tokrat odgovarja pravna služba Zavoda za zaposlovanje: »Ponovno pojasnjujemo, da predpisi, ki urejajo zaposlovanje in zavarovanje za primer brezposelnosti ne vsebujejo pravic (niti dolžnosti), vezanih na obstoj registrirane istospolne partnerske skupnosti. Iz tega razloga tudi obrazcev, ki jih uporabljamo, do sedaj še nismo spreminjali. Določba, na katero se sklicujete (2. odst. 19. člena ZZZPB), zavarovancu omogoča pridobitev denarnega nadomestila kljub temu da je sam odpovedal pogodbo o zaposlitvi oziroma se sporazumel o njeni prekinitvi, če je bila takšna odpoved oz. prekinitve posledica preselitve in zaposlitve njegovega zakonca ali osebe, s katero živi najmanj eno leto v zunajzakonski skupnosti. Glede na veljavno zakonsko opredelitev pojma zunajzakonske skupnosti določba za registrirano partnersko skupnost ne velja, niti opisana ugodnost ni opredeljena med obsegom pravic, ki sodijo med pravne posledice registrirane skupnosti. Z uzakonitvijo predlaganega Družinskega zakonika pa bo navedena pravica veljala tudi za registrirano skupnost in najkasneje takrat bodo ustrezno dopolnjeni tudi naši obrazci.«

Če torej povzamem, ker predpisi, ki se uporabljajo v primeru brezposelnosti, ne vsebujejo pravic ali dolžnosti, ki bi bile odvisne od obstoja registrirane partnerske skupnosti, tega podatka v obrazcih na Zavodu za zaposlovanje ne potrebujejo in zato po njem ne sprašujejo. Ob vpisu na Zavod sta zato tako brezposelni, ki živi v registrirani istospolni partnerski skupnosti, kot uslužbenka prisiljena lagati, ko v obrazec vnašata podatek o stanju. Uslužbenka, ki je zame izpolnjevala moj obrazec, je

izbrala »zunajzakonsko skupnost«. Ali bi na osnovi njene izbire lahko uveljavljala tudi ugodnosti, ki pripadajo brezposelnim zunajzakoncem, npr. zdravstveno zavarovanje po partnerju, pa se je najverjetneje cinično spraševala. Dejstva sem konstatiral že slabe pol ure po vpisu na Zavod za zaposlovanje, ko mi je na okencu Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, kjer sem se kot brezposelni hotel zdravstveno zavarovati po partnerju (kot gospa pred mano), uslužbenka prijazno razložila: »Če niste v zakonski ali zunajzakonski zvezi, to ni mogoče.« Mislite, da sem imel živce razlagati, da sem na Zavodu za zaposlovanje po stanu – kakšno naključje – prav v »zunajzakonski zvezi«? No, nisem jih imel. Obvezno zdravstveno zavarovanje si plačujem sam.

Druga zgodba: Turistična zavarovanja

Ni lepšega od trenutkov, ko za kakšen dan ali teden pod seboj zapustiš zatohlost provincialnosti te podalpske doline in zletiš v obnem širnega sveta. Za ohranjanje relativne stabilnosti mentalnega zdravja Slovensko psihiatrično združenje lgbt-osebam posebej priporoča, da si tovrstno regenera-

tivno terapijo privoščijo vsaj trikrat letno. In tega se z registriranim istospolnim partnerjem strogo drživa. Ker lahko na tujem zaradi nenadne sprostitve popusti kakšen ventil, ki je doma še držal, sva se odločila, da bova pri Zavarovalnici Triglav sklenila turistično zavarovanje. In, glej ga, zlomka, če ga skleneš prek spleta, je 20 % ceneje. Pa se nama, kot je v navadi, pri izpolnjevanju obrazca zaplete: ker je prva zavarovana oseba (moj partner) moškega spola, je bilo za drugo osebo (mene) pri sorodstvenem razmerju mogoče izbirati samo med: žena, sin, hči. »Bom pač žena!« vzdihnem, izpolniva obrazec do konca in skupaj z njim pošljeva še pritožbo, češ, kaj se pa to pravi, po petih letih od sprejema ZRIPS-a še vedno na obrazcih ... jada jada jada!

Čez nekaj dni prejmeva na dom zavarovalno polico, na kateri sem uradno ženskega spola (glej sliko!), še več, sem tudi Žena (z veliko začetnico). Pa rečem možu, naj nemudoma pokliče na zavarovalnico in spremeni spol svoje ljubljene Žene! Rečeno, storjeno in že naslednji dan iz zavarovalnice pisno pojasnijo, da je polica povsem veljavna in ne bo birokratskih zapletov, tudi če je spol in stan partnerja na njej napačen. Čez mesec dni pa presenečenje. Lastnoročno podpisano opravičilo predsednika uprave Zavarovalnice

Triglav Matjaža Rakovca, v katerem je med drugim zapisal:

»Polico družinskega turističnega zavarovanja smo oblikovali z mislijo na vse potnike, ki se na oddih ali poslovno pot odpravljajo v krogu svojih najbližjih. Pri tem smo v nabor sorodstvenih vezi vključili tradicionalna razmerja, pozabili pa na nekatere oblike partnerstev, ki so po zakonu – pa tudi v vseh drugih pogledih – enakovredne tradicionalnim zakonskim zvezam. Za to se vam želim osebno opravičiti. Obveščam vas, da je pri Zavarovalnici Triglav že sedaj možnost sklepati vzajemna življenjska zavarovanja v okviru registrirane istospolne zveze. Obljubljam vam, da bomo v najkrajšem možnem času preučili možnosti tovrstnega sklepanja pri ostalih zavarovanjih.«

To se sicer do zaključka redakcije, štiri mesece po pismu predsednika uprave, še ni zgodilo (obrazca na spletu še niso spremenili), pa vendar osebno opravičilo predsednika uprave vliva upanje, da se razmere v vsakdanjem življenju spreminjajo v smer enakopravnosti istospolnih parov in družin.

ANDREJ ZAVRL

O dušah in sreči

Kaj boš, ko ti znanec oznani, da verjame v obstoj duš? Za ateista je to približno nekaj takega, kot da bi sestradani zveri pred gobcem mahal s svežim zrezkom. V obstoj duš je namreč prepričan, ker naj bi bilo sicer nemo-goče razložiti razlike med ljudmi. Pri čemer prostodušno prizna, da ni prebral nobenih socioloških, antropoloških, psiholoških ipd. raziskav o tem vprašanju. Le zakaj bi tudi jih, saj je vendar sam pri sebi doslutil, da je med-človeške razlike mogoče pojasniti le z obstojem duš. In vsa desetletja, stoletja znanosti in raziskovanja, argumentov in študij? V školjko z njimi in potegnimo vodo! In ko smo že pri školjkah. V neki izobraževalni organizaciji imajo na stranišču obvestilo, ki od uporabnikov in uporabnic školjke zahteva, da jo pokrivajo, ker bodo sicer »soodgovorni za odtekanje denarja iz podjetja«. Po razbijanju glave o povezavi med odkrito straniščno školjko in odtekanjem denarja sem končno le vprašal po razlagi. Oh, runkelj jaz; seveda – feng šui!

In tu smo pri eni velikih samoumevnosti našega časa: vsa mnenja, razlage, sodbe, ideje ipd. imajo enako spoznavno težo. Vsakdo ima pravico do svojega mnenja, kar domnevno pomeni, da se lahko vsak brez slehernega zadržka (tudi javno) izreka o čemkoli, četudi se lahko zanese le na svoje posamične osebne občutke. In če takrat začneš pritiskati z vprašanji in zahtevami po argumentaciji, ki mora biti smiselno izpeljana do konca, neizbežno naletiš na dve vrsti »argumentov«. Zagovorniki ene skupine začno trditi, da jim ni treba prav ničesar pojasnjevati, saj imajo pravico do svojega mnenja. (In jo seveda res imajo. Ni pa vsako mnenje vredno resnega upoštevanja.) Drugi, ki so bolj versko navdahnjeni, vpokličejo svoj ultimativni »argument« – žaljenje verskih čustev.

Seveda je jasno, da so verska čustva veliko svetejša od vseh ostalih in brez dvoma tudi tehtnejša od logike in racionalnosti, zato je kakršenkoli ugovor povzroči samo še dodatno užaljenost.

Recimo, da bi temu svojemu dušnemu znancu, ki je sicer računalničar, predstavil naslednji uvid v delovanje računalnika: v škatli so čisto drobni škratki, ki tekajo sem in tja ter prenašajo informacije, po zaslonu pa jih izpisujejo drobcene mravljice, ki tako hitro plezajo gori doli, da jih človeško oko ne more zaznati? Prosim, bi mu rekel, če spoštuješ moje mnenje, ki meni edino lahko razloži delovanje računalnika! Aja, saj res – znanost je samo naravoslovno-tehnična, o družboslovju in humanistiki ter ostalih bolj »vsakodnevno-življenjskih« rečeh pa ima lahko kredibilno mnenje vsak, ki ima tri minute časa. Kadar vsak o vsem ve in kadar se vsi čutijo dolžne javno izrekati svoja mnenja, in sicer velikokrat obratnosorazmerno s svojo strokovnostjo, kadar se združita moralizem in fundamentalistično zagovarjanje verskih čustev, je najbrž hitro jasno, kam to pelje. Lahko se ozremo v Iran, kjer varuh človekovih pravic pravi, da njegova država človekove pravice spoštuje, ampak morajo biti v skladu z religijo. (Geje v Iranu seveda redno pobijajo.) In kako to, da se duhovniki tako radi vtikajo v urejanje medosebnih odnosov, v spolnost in družinska razmerja? No, seveda, saj so že od

vekomaj polni modrosti. Spovednik Julije Primic, poročene Scheuchenstuel, je točno vedel, katere lastnosti so Julijo Scheuchenstuel odlikovale kot dobro zakonsko ženo: »Znala je potrpeti, znala je odpustiti in znala je molčati.« Pa naj geografska in časovna oddaljenost teh dveh primerov nikogar ne preslepita.

Ali torej hočem reči, da ljudje zdaj kar naenkrat ne bi smeli imeti svojih mnenj in jih izražati? Ne. No, in kdo torej določa, kateri odgovori so sprejemljivi in kateri so zasebna prepričanja, ki v javnosti nimajo kaj iskati? Poudarjam: tukaj se posebej osredotočam na javne razprave (čeprav so zasebne ravno toliko zoprne) in nikakor ne nasprotujem izražanju različnih stališč, pomembno pa je vedeti, od kod izhajajo – ali gre, na primer, za nekakšne domisleke zasebnih modrijanov, posledice verskega zamaknjenja in intuitivne prebliske ali pa temeljijo na nekoliko bolj razsvetljenih načelih, katerih bistveni del je dvom, ne pa nekakšna trmasta vera. Predvsem pa se moramo zelo močno oprijeti stališča Mladena Dolarja, ki je ob nekem vprašanju zapisal, da ima danes že vsakdo mnenje o vsem, zato je lahko on sam reče le, da nima mnenja.

Dandanašnji imamo sicer še nove preroke: nadobudne, superuspešne, ambiciozne ekonomiste in poslovneže, ki vedo vse, pa ne le o ekonomiji, tudi o šolstvu, kultu-

ri, umetnosti ... Njim je zmeraj vse jasno. Svet spravijo na kant in že jih takoj spet vsi nebogljeno sprašujemo, kako bi se izvlekli iz te godlje. Miti o nenehni gospodarski rasti in BDP-ju kot kazalcu sreče ljudi ipd. se sesuvajo, ampak nič ne de, ekonomisti in politiki vedo, kako je treba urediti ta planet. (»Tretji svet« za preživetje potrebuje nekaj manj in lahko za naš napredek kar lepo še naprej dela po suženjsko.)

Stičišče, kjer se plodno dopolnjujeta neracionalnost in ekonomska logika, pa so raznorazna nereflektirana novodobna duhovna gibanja, ki jih zelo močno podpira tudi precejšen del glbt-skupnosti. Besno iskanje sreče, mladosti in zdravega življenja se tukaj povezuje predvsem s trojim – z begom iz političnosti (sam sem odgovoren za svojo ne/srečo, širša družba je nepomembna), egoizmom (odvreči moram vse in vsakogar, ki me na poti samouresničevanja ovirajo) in potrošništvom (trošim, kupujem, potujem, da »se najdem«, sem srečen in lep). Greš na vikend pralnico možganov in pokličeš svojega očeta, mu rečeš, da ga imaš rad in tvoje življenje je prerajeno. Imaš težave z diskriminacijo, se zavlečeš v duhovnost in vidiš, da ti vesoljske šifre govorijo, kako je vsa sreča v tebi, sistem pa sploh ni pomemben. Homofobija je seveda povezana s transmigracijo duš. Vse ima svoj smisel. In ostale tolažbe. Lahko je videti, zakaj ljudje to počnejo, ampak tudi, kako škodljivo je. Potrošniško-kapitalistični sistem zdaj navede sploh ni več represiven, in ga sprejemamo z odprtimi rokami, saj nam zagotavlja vse, kar si želimo – notranjo izpolnjenost, zdravje, lepoto, ljubezen in srečo. Le kdo bi se temu upiral? Duše letijo v jatah.

TANJA KOVAČIČ

O spregledani barvi v mavrici

Danes osemindvajsetletni David Jay (na sliki) se je v času študija vse bolj zavedal svoje drugačnosti – in v začetku novega tisočletja naredil razkritje: dejstvu, da si ne želi spolnosti, je dal ime – aseksualnost – in leta 2001 ustanovil spletno stran *Asexual Visibility and Education Network* (AVEN, www.asexuality.org). Želel je ustvariti prostor za aseksualce in javnost opozoriti na obstoj aseksualnosti. Do danes je AVEN zrasel v največjo aseksualno skupnost na svetu, ki šteje že več kot 26.000 članov. Z vseh koncev sveta se oglašajo posamezniki in posameznice, ki se najdejo v definiciji aseksualnosti: aseksualna oseba je tista, ki ne občuti spolne privlačnosti in/ali želje po spolnosti. Poročajo o olajšanju ob ugotovitvi, da v svojih občutjih niso edini na svetu in da zdaj končno pripadajo neki skupnosti, obenem pa vsi po vrsti opisujejo družbeno nerazumevanje, s katerim se soočajo v vsakdanjem življenju. Njihova občutja, želje in prakse so namreč v mnogih primerih v nasprotju z vrednotami ter ustaljenimi kulturnimi vzorci družbe.

Tako kot pri homoseksualnosti je tudi pri interpretaciji aseksualnosti pomembno vlogo igrala (in še vedno igra) medicina, ki spada med institucije socialnega nadzora in razsoja, kaj je v seksualnosti normalno in kaj patološko. Večina medicinskih strokovnjakov zaradi sledenja patriarhalni logiki dvomi, da je aseksualnost spolna usmerjenost kot heteroseksualnost, homoseksualnost in biseksualnost.

O aseksualnosti je razpravljal že oče seksologije, Alfred C. Kinsey, ki je leta 1948 pod oznako X opisal posameznike, del katerih bi danes lahko umestili med aseksualce. Njegov sistem za razumevanje spolne usmeritve je leta 1980 nadgradil Michael D. Storms. Ta je Kinseyjev linearni graf spremenil v dvodimenzionalni model in z njim opisal štiri kategorije spolne usmeritve: heteroseksualno, homoseksualno, biseksualno in aseksualno.

V okviru svoje diplomske naloge¹ sem v letih 2009 in 2010 prek spleta poiskala slovensko govoreče samoidentificirane aseksualce. Našla sem dva fanta in dve dekletki, stare od 19 do 52 let. Prve znake svoje »drugačnosti« postavlja v čas mladosti. V študentskih letih so začeli razmišljati o svoji spolni usmerjenosti trije, eden pa takrat, ko se je prvič zaljubil. V procesu spreminjanja spolne identitete sta obe dekletki in en fant doživeli obdobja, v katerih so sebe dojemali kot heteroseksualne, homoseksualne in/ali biseksualne, šele naposled pa kot aseksualce.

»Jaz sem takrat [v študentskih letih] vedela samo to, da nočem biti takšna, kot je bila večina žensk okoli mene. Nisem hotela biti ženska, ki živi predvsem za to, da bo našla tipa in imela z njim otroke. Da bi bila lezbijka mi tudi nekako ni šlo skozi, ker me ženske fizično niso privlačile. No, saj me tudi moški niso, ampak za moške sem se pod vplivom družbe nekako prepričala, da so mi vseh vsaj na daleč. [...] Vedno sem se zaljubljala v fante na daleč, če pa se mi je kateri skušal pribli-

¹ Kovačič, Tanja. 2010. *Seks? Ne hvala! Aseksualnost kot spolna praksa, usmeritev in identiteta. Diplomaska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo.

žati, sem bitro zaznala, da si želi telesnega stika, in sem se vedno umaknila. To se je dogajalo skozi vso mojo puberteto in tudi še v času študija. Tudi ko sem bila že zaposlena ...» (Zarja)

»Zaradi prikrivanja čustev sem bil vseskozi, od 12. leta naprej, prepričan, da sem heteroseksualen. Ženske so mi bile všeč, ker sem zatiral čustva in samega sebe tako tudi prepričeval. Pri 22. letih pa sem ugotovil, da ne čutim neke privlačnosti do deklet in sem mislil, da sem gej. Takrat sem doživljal hudo krizo spolne identitete. Čez pol leta sem ugotovil, da me moški ne privlačijo, in takrat se mi je odvalil kamen od srca. Vseeno pa se mi je zdelo zelo nenavadno, kako to, da ne čutim neke privlačnosti ne do ženskega spola in ne do moškega. Nato sem na internetu zasledil nekaj o aseksualnosti in tako tudi ugotovil, kaj v resnici sem.« (Samo)

Eden od mojih sogovornikov ni zadovoljen s svojo spolno usmeritvijo in svojo aseksualnost skriva pred drugimi, saj si želi živeti 'normalno' heteroseksualno življenje. Preostali trije sogovorniki so s svojo spolno identiteto zadovoljni

in vanjo večinoma ne dvomijo. Svojo aseksualno spolno usmeritev so razkrili tudi drugim, saj se jim zdi pomembno, da določeni ljudje poznajo ta del njihove osebnosti. Ti so tudi kritični do trenutne seksualizirane družbe. Negativne izkušnje v zvezi s svojo aseksualnostjo pa povezujejo z odnosom družbe, ki favorizira tradicionalne vzorce vedenja.

»Moja spolna identiteta je del mene. Sama po sebi se mi zdi nevtralna, ker sem se rodila z njo kot z barvo svojih oči. Po drugi strani se mi zdi, da je [...] nekaj pozitivnega, ker sem na en način drugačna od drugih. Medtem ko drugi mislijo na seks, jaz mislim in delam druge stvari. [...] Po drugi strani pa se mi zdi, da je moja spolna identiteta občasno tudi nekaj negativnega. To pa predvsem zaradi družbe, ki me občasno ne razume.

UNSCREWED, YET ILLUMINATING

Predvsem se mi zdi, da me družba in starši silijo v 'normalnost' oziroma heteroseksualnost. « (Jelena)

»Svojo spolno identiteto sem razkril vsakemu, s katerim je spontano prišlo do pogovora o spolnosti. [...] Razkril sem jo zato, ker če o tem življenjskem področju govorimo, potem mislim, da je potrebno in smiselno, da smo si na jasnem, na čem sem jaz kot sogovornik. « (Andraž)

»[Svojo spolno identiteto sem razkrila] najprej moškemu, v katerega sem bila zaljubljena, ker nisem hotela, da bi moja zaljubljenost razumel kot vabilo v posteljo. In tudi vsem najbližjim prijateljicam, ker se mi zdi pomembno, da to o meni vedo. Zadnje čase tudi v kakšni novejši družbi rečem, da sem aseksualna, ker me zanimajo reakcije. Ponavadi me preslišijo ali pa samo malo začudeno pogledajo in ne rečejo ničesar. Domnevam, da se jim zdi to nekaj preveč osebnega, da bi o tem debatirali. [...] Včasih še vedno malo podvomim, verjetno zato, ker se o aseksualnosti tako malo ve in govori in tudi nimam okoli sebe ljudi, ki bi se imeli za aseksualne. Zato se včasih sprašujem, ali gre pa morda res samo za kakšno čisto organsko motnjo [...]. Še vedno se mi zgođi, da kdaj pomislim, da sem imela v življenju morda samo smolo in da nisem srečala kompatibilne osebe. Na te prebilske sicer gledam kot na posledico družbene pogojenosti. Saj ni čudno, da dvomim o svoji aseksualnosti, če pa celo življenje živim v družbeni klimi, ki je tako rekoč obsedena s seksom in v kateri je spolnost tako poveljevana oziroma celo izenačevana z ljubeznijo, česar nikoli nisem mogla razumeti. « (Zarja)

Nihče od mojih sogovornikov zaradi svoje spolne identitete ni bil tarča fizičnega nasilja, so pa vsi občutili različne oblike psihičnega nasilja, čeprav so vsi poudarili, da so bili hujši od tega notranji konflikti. K temu nenazadnje prispeva tudi izoliranost, saj respondenti ne poznajo veliko drugih aseksualcev, pa tudi pomanjkanje relevantnih informacij o aseksualnosti.

»Mislim, da bi starši raje videli, da sem lezbijka kot pa aseksualna. Verjamem, da si močno želijo, da bi imela fanta, da bi se poročila in imela biološke otroke. [...] Špet po drugi strani me podpirajo v izbiri življenjskega stila. Problem je v tem, da sem 'people pleaser' in čutim potrebo, da jim ustrezem, da jih osrečim. [...] In potem se znajdem v precepu, ali poslušati svoja čustva in želje ter onesrečiti starše ali osrečiti starše in biti nesrečna. [...] In to me preganja. « (Jelena)

Kot ena od pomembnejših tem raziskave se je izkazalo partnerstvo. Vsi sogovorniki so menili, da njihova aseksualnost močno vpliva na potencialno partnerstvo. Trije od štirih so izrazili željo po čustveni bližini, ki jo omogoča partnerska zveza. Ti so se označili za romantične, in so bili glede na spol zaželenega objekta opisani kot hetero-, homo- ali biromantični aseksualci. Tako je na primer heteroromantična oseba tista, ki si želi partnerske zveze z osebo nasprotnega spola, vendar pa si s to osebo ne želi seksati. Kot neromantična aseksualna oseba pa je bila razumljena tista, ki

je namesto partnerstva poudarjala pomen prijateljstva. Pri tem spol prijatelja ni bil pomemben. Do podobnih ugotovitev prihajajo tudi raziskave v tujini.

»Največja težava moje spolne identitete, za katero še zdaj trpim, je iskanje partnerja. Nisem samozadosten in življenja brez ljubezni si ne predstavljam. Ljubezen jemlem kot temelj, na katerem življenje posameznika stoji, in ne kot neki dodatek v svojem življenju. Že tako in tako imam težave, saj imam na ljubezen drugačen pogled kot ostali, na primer to, da se mi zdi telesna privlačnost banalen faktor. Dodatne težave pa mi povzročajo še to, da sem aseksualen. V tem seksualno iztirjenem svetu nimam veliko možnosti, da bi si našel partnerko, in zaradi tega precej trpim. « (Andraž)

»Želim si aseksualnega partnerja ali partnerko [...] po drugi strani pa si čisto zlahka predstavljam, da partnerstva v mojem življenju ne bo več, in se mi to ne zdi nič tragičnega, ker se v svoji samoti skoraj nikoli ne počutim osamljeno. « (Zarja)

Nasprotno pa je opisala Jelena, ki ne občuti romantične privlačnosti: »V bistvu o partnerju oziroma partnerici ne razmišljam. Nikoli nisem bila zaljubljena in tudi ne čutim se kot polovična oseba, ki nujno potrebuje svojo 'boljšo polovico'. Vem, da potrebujem druge ljudi, kot so družina in prijatelji, ne predstavljam pa si življenja v klasični partnerski zvezi. Nisem se pripravljena tako zelo podrežati, ker v tem ne vidim smisla. « (Jelena)

Aseksualnost si z drugimi spolnimi manjšinami deli podobno zgodovinsko povezavo s psihološkimi teorijami in z zdravstvenimi institucijami. Vendar pa so aktivisti za pravice homoseksualcev to uspeli delno premagati, aseksualnost pa se večinoma še vedno povezuje z medicinskimi diagnozami. Soro-

dnost lahko zasledimo tudi pri oblikovanju aseksualnih in lgbtq-skupin. Osnovane so na podlagi marginaliziranosti, posamezniki pa jih uporabljajo zaradi možnosti podpore, partnerstva in političnega udejstvovanja. V nasprotju z lgbtq-skupnostjo pa aseksualci nimajo razvite skupne subkulture, sistema simbolov in krajev srečevanja.

Dejstvo je, da aseksualnost izpodbija mit o univerzalnosti človeške želje po spolnosti. S tem postavlja pod vprašaj pomembne družbene norme, vrednote in kulturne vzorce. V tem oziru se zdi, da se aseksualni posamezniki upirajo družbenemu nadzoru. In to je njihov poglavitni greh. Vendar pa bomo šele z demokratizacijo spolnosti lahko dosegli tudi večjo stopnjo enakopravnosti med ljudmi. Ali kot je rekla ena od mojih sogovornic: »Če bi [...] odpadel ta hud pritisk na ljudi, da morajo nujno prakticirati neko seksualnost, bi bil svet [...] veliko lepši, prijaznejši, bolj pisan, saj bi bila dodana še ena barva v mavrici vseh človeških različnosti. «

Medo žur
(žur za vse medote
in njihove oboževalce in oboževalke)

bo **21. maja**

v Monoklu
(Metelkova Mesto)

www.medoti.si

BRANE MOZETIČ

Obljubljena dežela Maroko

Seveda sem vedno sanjal, da bom potoval v Maroko. Ne zaradi zgodbic o travi in hašišu, pač pa o fantih, ki se ti ponujajo na vsakem koraku. In verjetno bi res moral tja potovati pred dvajsetimi ali tridesetimi leti, ko je bilo še vse drugače, tako z Marokom kot z mano. Kakorkoli, če se odpravljaš v Maroko (ali v katerokoli drugo islamsko državo), moraš vedeti, da vstopaš v povsem drug svet, drugo kulturo in seveda drugo versko ozadje. Čeprav o slednjem ne vem kaj dosti, pa vsaj toliko, da je bog po islamu ustvaril Adama in Evo istočasno, ne pa Eve iz Adamovega rebra. To je zelo pomembno. Še bolj pa to, da človeka ni obremenil iz izvornim grehom in mu torej ni treba delati pokore celo življenje, kot recimo v krščanstvu. Človekova pot je tako svetlejša in po svoje bolj predana uživanju življenja, brez slabe vesti. Mož mora svojo ženo spolno zadovoljiti, sicer se ta lahko loči od njega. In spolni odnos ni samo za zaplanjanje otrok, pač pa dosti več. Obenem pa sta poziciji moškega in ženske zelo ločeni, tudi fizično, in jasno definirani. V vsakem primeru je moški tisti, ki odloča, ureja družinske zadeve, zapoveduje ženi itd. Tradicionalno se dečke loči od ženskega sveta tedaj, ko postanejo odrasli: to pa je ob prvi ejakulaciji. Prav tako deklice ob prvi menstruaciji. Ta verska meja odraslosti se danes sicer tepe z državno mejo osemnajstih let in marsikje še vedno poročajo dosti mlajše, tako kot je bilo v navadi že stoletja. Dvanajstletnik se enako pravno družiti s svetom moških in doma je glava družine, če ni pri

hiši nobenega starejšega moškega. Teoretično je glava družine tudi dosti prej, če je trenutno najstarejši moško bitje. Prijatelj mi je recimo razlagal, kako je pri šestih moral spremljati svojo mamo v fotografski atelje. Kot so ga naučili, ji je seveda ukazoval in pričakoval, da se bo pokoravala njegovim zahtevam. Danes ga je tega sicer sram, a tedaj se mu je zdelo povsem samoumevno. Podobno je bil drug Maročan, ki nas je vozil po deželi, ves čas v stiku s svojim osemletnim sinom, ki je bil sam doma z ženskami in je očeta spraševal, kako naj vodi življenja doma. Pa naj preidem na svet moških in žensk. Ločitev po spolu in pa seveda zakrivanje žensk v javnosti sta stoletja omogočala še nekaj, namreč zблиževanje med osebami istega spola. O svetu žensk ne vemo veliko (ker je bil manj raziskovan), za moški svet pa lahko najdemo veliko zgodovinskih pričevanj. Nedvomno je, da je islamski svet stoletja opeval lepoto dečkov, starše pa vedno svaril pred nevarnostjo, da bi njihovi mladi sinovi padli v roke starejših moških. Večina arabske in perzijske ljubezenske poezije vse do 19.

stoletja v bistvu opeva lepoto mladostnikov. To je po svoje razumljivo, saj so bile ženske in dekleta zakrite, pa tudi ločene od sveta moških. Predislamska in islamska kultura pa ni o tem samo pesnila, pač pa tudi razglabljala. Zdi se, kot da so nadaljevali že starogrško dilemo in ljubezni do dečkov. Največji problem je bila analna penetracija, ki spravi moškega v položaj ženske. Prav to tudi prepoveduje koran. Toda, kot je z mnogimi prepovedmi v koranu, ima tudi ta zelo natančne omejitve. Akt analne penetracije (tudi z žensko) mora imeti štiri nepovezane priče, ki so akt videle. Razumljivo je, da je to skoraj nemogoče. Kar pomeni, da je bila stoletja ljubezen do dečkov, pa tudi med njimi in med malo starejšimi, v arabskem svetu močno prisotna. V sferi javnega življenja je sicer morala slediti pravilom diskretnosti, torej normalno je bilo občudovanje (navadno je objektu in njegovi družini celo laskalo), božanje, držanje za roko, poljubljanje, otipavanje. Ker pa pozna islam strogo ločnico med javnim in zasebnim, je bilo to, kar sta dva počela med štirimi stenami, samo njuna stvar oziroma

med njima in bogom, drugih pa se to niti slučajno ni tikalo. In če poenostavim, tako nekako je še danes. Z manjšimi odkloni. Namreč, zahodni raziskovalci arabskega sveta so v 18. in 19. stoletju s sabo prinesli tudi zahodno obsojanje istospolne ljubezni. Zgrajali so se nad arabsko dekadenco, v prevajanju poezije so spreminjali spol, cenzurirali zgodbe iz *Tisoč in ene noči*, in kot zavojevalci kasneje prinašali zakone proti homoseksualnosti. Islamski svet šele na začetku 20. stoletja postane konservativen, moralističen, začenja cenzurirati svojo lastno zgodovino in preganjati vsako homoseksualnost. Tedve tradiciji, da ne rečem kulturi, se danes mešata v Maroku in drugih arabskih deželah severne Afrike. Moški se imajo zares radi med sabo in nimajo nobene potrebe po mačističnem obnašanju, kar je prav presenetljivo; zelo hitro so pripravljeni imeti spolni odnos z drugim moškim, ne da bi temu sledilo kesanje, travme in frustracije. Seks je užitek in del življenja. Med sabo se mu predajo iz prijateljske ljubezni, s tujci pa predvsem pod pretvezo zaslužka, čeprav je njihov užitek vedno na

Pred mošejo v Casablanki

prvem mestu. Seveda so javno vedno oni aktivni, tako je tudi pri tistih, ki se imajo za geje. To lahko vsak preveri na gayromeu, kjer jih je na stotine. Ogovorijo pa vas tudi na ulici. Čeprav pravih možnosti za kaj več niti ni, ker je moralna policija hotelov zelo stroga ter je tudi z denarjem ne moreš omečiti. Praviloma Maročan ne more v hotel, še sploh ne, če živi v istem mestu. Celotno moško-ženski par mora imeti v dokazilo poročni list. Zato je najbolje najeti manjšo sobo ali stanovanje, kjer te nihče ne nadzira. Prav tako se je bolje ogniti zimskemu času, saj je hla-

dno, še zlasti v hišah, saj nimajo pravega ogrevanja. Moje odkrivanje dežele je bilo bolj poslovne narave, potekalo je hitro, s številnimi obveznostmi, in to v dveh delih. Prvič sem obiskal Rabat, Tanger in Marakeš, drugič pa Fes in Casablanca. Tanger, nasproti španske obale, je kulturno mesto beat generacije. Tam so živeli, ali tja prihajali geji Ginsberg, Burroughs, Paul Bowles, Tennessee Williams, Truman Capote, pa seveda Jean Genet. Z njimi se je družil neverjetni domači avtor Mohamed Šukri (ali Choukri), ki se je naučil pisati in brati šele pri dvaj-

setih, da je potem popisal svoje življenje v romanu *Za goli krub* ter postal svetovno slaven. Seveda sem gostitelje nagovoril, da so nas peljali v malo obmorsko mesto Larache, kjer je na starem španskem pokopališču pokopan Jean Genet. Genet je veliko let preživel v Maroku, v Tangerju je z ulice pobral mladega fanta, mu kasneje celo našel ženo, vsem skupaj sežidal hišo v Larachu, kjer je želel biti tudi pokopan, skromno, tik nad morjem. Če se boste potikali tam okoli, se ustavite še v slikovitem mestecu Arzila, ki so ga dolga leta imeli v oblasti Portugalci. Medtem ko je v Tangerju stari del mesta (medina) povsem obkrožen z novim, precej evropskim delom, pa Marakeš in Fes ta dva svetova povsem ločujeta. Tako imate medino, kjer vse poteka kot pred stoletji, malo stran pa novi del ali novo mesto, ki zna biti celo razkošnejše od evropskih – le stolpnice nisem opazil. Marakeš je mesto za odklop, za umik, kot sta se tja umikala Yves Saint Laurent s svojim partnerjem, ali pa Jean-Paul Gaultier. Ob mojem obisku sta v bogatih rezidencah počivala nedotakljivi maroški kralj in pa

francoski predsednik. Za ljubitelje glbt-sveta in ljudi je seveda najbolj primeren internet, gotovo boste našli koga, ki se bo dobil z vami vsaj za klepet. Od posebnih klubov pa sem zasledil le klub Village v Casablanci, ki je verjetno najbolj homo v celem Maroku. Sicer pa izgleda, da Maročani niti ne potrebujejo posebnih lokalov, pa tudi o kakih izpadih homofobije mi niso poročali. Čeprav govoriti o homotemi ni primerno ne dopustno. Tudi literati, ki pišejo o glbt-vsebinah, so prebegnili v Francijo, kot sta Rachid O in pa Abdellah Taia. Roman prvega že letos pričakujem v Lambdi. In da ne pozabim omeniti, tudi moje pesmi, ki so jih prevedli v arabščino, so skrbno izbrali, da ne bi bile preveč eksplisitne. Kaj je treba še dodati? Da ne ogovarjate ali se prisedate k nasprotnemu spolu. Da alkohola ne boste zlahka našli. Da v prostore za muslimane ne boste imeli vstopa. Da svinjine ne boste mogli jesti. Boste pa lahko kadili skoraj vsepovsod. Vsepo- vsod so tudi številne mačke, ki jih prebivalci pridno hranijo. Tudi pse, a teh ni veliko, ker imajo pse za nečiste živali. Da imajo med arabskimi deželami samo v Maroku in Tuniziji vikend enako kot mi na soboto in nedeljo. Da se boste lažje znašli z arabščino in francoščino. Da so nekatere stvari cenejše, a ne vse. Da kraje niso tako pogoste, vas bodo pa hitro ali kar vselej okoli prinesli. Da ljudje niso vsiljivi, prej rahlo zadržani. Če pa vas vzamejo za svojega, so strahotno gostoljubni. Pa seveda, da si morate vzeti čas za vsako mesto, da vam počasi pride v kri.

SUZANA TRATNIK
Prihodnost, ki jo
opisujem, je že tukaj

Nataša Sukič, *Molji živijo v prahu*, Založba Škuc, zbirka Vizibilija, 2010.

Nataša Sukič, pisateljica, publicistka, kulturna delavka, DJ-ka in aktivistka se je po dveh kratkoprozornih zbirkah (zadnja, z naslovom *Otroci nočnih rož* je bila lani v ožjem izboru za Dnevnikovo nagrado fabula) se je tokrat spoprijela z romanom. *Molji živijo v prahu* so postavljeni v nedoločeno, a bližnjo prihodnost, v kateri je svet še za korak bliže barbarstvu, paranoični diktaturi ter seveda nadzoru vanju. Glavni junak s pomenljivim imenom Dren po nepojasnjenem očetovem izginotju živi z materjo, ki je pogreznjena v svoj svet televizijske resničnosti prerokovanj. Dren je predvsem žrtev tiste zdrave pameti, ki v svoji preprosti zaslepljenosti ne prenese ničesar, kar štrli ven, zato se zdi kar najbolj primeren za kariero nadzornika v mogočni instituciji zapora, ki pod pretvezo čiščenja sovražnih elementov dopušča nasilje nad političnimi zaporniki ter manipulira in eksperimentira s človeškim umom. Njegova neznozna obteženost s sovraštvom do vsega drugačnega in s fanatično vero v državne institucije se pokažeta za breme, pod katerim mu začnejo klecati kolena – ravno tako kot pri srečanju z neimenovano, na smrt obsojeno transseksualno zapornico, v katero se zaljubi. Ljubezenska čustva do popolne izobčenke ne ogrožajo le njegove poklicne kariere, temveč mu načnejo tudi duševno stabilnost, saj se v njem prvič vzbudi nekaj vesti podobnega. A z lastno nemočjo se spoprime tako, kakor je vaju ravnat tudi z nemočjo soljudi: da namreč pogleda stran.

Ocena *****

Pogovor z Natašo Sukič

Kako si po dveh kratkoprozornih zbirkah doživljala izkušnjo pisanja romana?

Pisanje romana mi je sprva predstavljalo velik izziv, skorajda nekaj nemogočega. V bistvu sem bila radovedna, ali bom roman sploh zmogla napisati. Sem pa zgodbo v osnutku že nekaj časa premelevala v glavi, le skoncentrirati se je bilo potrebno nanjo, ji slediti. Sprva sem pisala posamezna poglavja kot nekakšne kratke zgodbe, ki so preskakovale v času. Šele ko sem imela napisanih približno osemdeset strani in jih začela razporejati v celoto, mi je pisanje zares steklo. Ustvarjalni proces pri pisanju romana se res zelo razlikuje od pisanja kratke proze, obvladovati je potrebno obsežen tekst, paziti, da ne pride do kakšnih nekonsistentnosti, da zgodba teče, da je dinamika »prava«, poglobiti se je potrebno v like, jih smiselno prepletati. Težko bi rekla, kaj je težje – pisanje kratkih zgodb zahteva povsem drugo tehniko. Meni je morda roman bolj pisan na kožo, saj mi dopušča prostor za poglobljen razvoj likov. V tem pa najbolj uživam.

Ustava se pri naslovu romana – kdo so molji, ki živijo v prahu?

S tem romanom, čeprav na bistveno drugačen način, nadaljujem z linijo, ki sem jo začrtala že v svoji knjigi kratkih zgodb *Otroci nočnih rož* – z analizo mehanizmov, spodbujevalcev in izvorov populističnega in primitivnega sovraštva do vsakršne drugačnosti ter s prika-

zom nemoči tistih, ki sovražijo. Molji so čefurji, pedri, nigri, cigani, brezdomci, transseksualci, politični oporečniki, vsi, ki odstopajo od večinske norme ali predstavljajo grožnjo obstoječemu sistemu.

Roman je postavljen v prihodnost – zakaj nam je ta včasih bližja ali celo razumljivejša kot sedanjost?

Roman je in ni postavljen v prihodnost. Te stvari, ki jih opisujem, pa tudi hujše, se že dogajajo. Trenutne razmere v svetu so zelo zaostrene in ni izključeno, da bodo vse večja gospodarska kriza, vzpon nacionalizmov, politična nestabilnost posameznih regij in podobno na globalni ravni pripeljali do vzpona novih totalitarizmov. Sicer pa sem si v romanu sposodila govor enega naših vidnejših politikov (ki sem ga malo literarno obdelala), ki je dovolj srhljiv, da bi nam lahko bil v opomin, da je v nekem smislu »prihodnost«, ki jo opisujem, že tukaj.

Dren je negativni junak, ki ne zmore moralne odločitve in vedno izbere strah, ne poguma. Kot avtorica pa si bržkone bila primorana najti neko bližino z njim, celo razumevanje zanj?

Dren je lahko kdorkoli – slehernik, naključni mimoidoči, povprečni državljani, ki ga je sistem zmanipuliral do točke, ko se mu, kljub dvomom in pomislekom, ki se porajajo v njem, ne ljubi narediti ničesar, da bi kaj spremenil. V bistvu se raje skriva v konformno zavetje sistema in se pretvarja, da zločina, ki se odvija pred njim (in z njegovo pomočjo) ni. Ta zločin ves čas relativizira, zmanjšuje nje-

gov pomen. Dren v bistvu simbolizira tiho, molčečo večino, ki ne ukrepa, ki je pasivna, ki dopušča, da se pred njenimi očmi in v njenem imenu dogajajo različne družbene grozote (vojne, revščina, brezpravnost manjšin in podobno).

Na koncu romana Dren po vsem, kar se je zgodilo, pomisli, da je lačen. Kaj je vzrok te njegove nenasitne lakote?

Zgodbo uvede presunljiv citat iz romana 1984 Georga Orwella: »Iztisnili te bomo do praznega, nato pa te bomo napolnili z nami.« Dren je suženj, izvrševalec nasilja za potrebe režima in na koncu še rabelj, ki svojo prepovedano ljubezen spremeni na morišče. Da lahko v tem sistemu preživi, ne sme dopustiti, da bi mu dvom ali slaba vest zamajala vero v državo in njene institucije. Ostati mora prazen, tako rekoč »brez misli«. In Dren je natanko tak – povsem izpraznjen, človeška lupina, bolj ali manj zreducirana na funkcioniranje na fiziološki ravni ali na klišejske misli, ki se hranijo z raznimi ljudskimi pregovori, globoko spodaj pa v njem vendarle tli življenje, ravno dovolj življenja, da Drena tu in tam obide dvom v sistem, ki mu tako predano služi. Vendar se ta »lava spečega vulkana« nikakor ne uspe zares prebiti na površje. Od tu, iz tega njegovega razcepa, njegov občutek lakote, ki je nikakor ne (z)more po- tešiti.

Kakšna tema se obeta v tvoji naslednji knjigi?

To bo roman o strahu, malih oblatiželnejših in strahovladi.

ZALA HRIBERŠEK Oblaki v glavi

Petra Hrovatin, *Mednožje misli*, Založba Škuc, zbirka Vizibilija, 2010.

Pogovor s Petro Hrovatin

Naslov knjige je nekoliko provokativen in dvoumen. Kako naj razumemo naslov: glagolsko »misliti«, mednožje misli, ali je naslov roditeljska samostalniška besedna zveza; uganko seveda razrešimo, če preberemo pesem Mokra sapa: Včasih človek obstane/ v mednožju misli/ in z velikimi očmi/ požira mimoidoče./ Kako bi se jih ubranil/ še manj pa znebil./

Mednožje misli predstavlja dvojnost v posamezniku, neko razpoptje misli. Predstavlja seksualno in miselno človeško naravo, ki je lahko hkrati v nasprotju in hkrati nerazdružljiva.

Koliko časa je zbirka nastajala, kaj te je navdihovalo za pisanje pesmi?

Zbirka je sklop večletnega pisanja, nekako od začetka mojega študija. Za inspiracijo jemljem vse, kar je del mojega življenja, kar vpliva name, me premakne. Pišem že od nekdaj, je neka nuja, ki jo moram udejaniti.

Dotakniva se ljubezenskih pesmi in nagoovorov. Na koga se obrača lirski subjektka?

Namenjene so določeni osebi v nekem obdobju, v nekaterih pesmih je to bolj izraženo, v nekaterih manj. Lahko je samo določen občutek, ki se je zgodil med dvema osebama. Lahko se ta občutek transformira in se zapiše tudi v drugačni obliki.

Motivika sanj je v tvojih pesmih pogosta – motiv je vključen v neko večjo nadrealistično sliko sveta: Spogledovanje, umiranje/ v prihodnost./ Tanka linija človečnosti/ eksplodira na vsakem koraku./ Sanje

razvlečene/ v razum poguma./ Kaj ti pomenijo sanje?

Sanje so vedno prisotne, ali ko spimo ali ko smo budni. V nas tlijo in preko njih se premikamo po prostoru. So prostor, kjer vedno znova odkrijem, kaj mi pomenijo in kaj me lahko žene naprej.

Kam sem spravila./ vse te fotografije./ podtaknjene v čas./, se sprašuje lirski subjektka. Kakšen je tvoj odnos do tematike spominov, sledi, pozabe?

Spomin ima podoben pomen kot sanje, samo iz neke druge strani. Spomine nosiš s sabo in so kot neki ostanki sanj.

Večkrat je v pesmih eksplicitno govor o besedah, o jeziku. Zanima me tvoj odnos do besed, rabe jezika. Namreč: v zbirki izstopajo metafore oziroma nadrealistični preobrati, vsaj v prvem razdelku, tudi v drugem, tretji se mi zdi bolj razpoloženski, izpoveden, mehkejši. Zanima me tvoja raba jezika, s katerim ustvarjaš povsem nove svetove, na primer: Tri leta, suh parket/ in črnobela siva svetloba./ čikgumi razvleče/ po steni namesto lepila./ Sprej, sss./ A greš z menoj?/ Bel cof binglja/ z vsakim korakom./ ki ga ponese v zrak./ Kaj skrivaš za pultom sanj?/ Razmetane skladovnice pesmi/ bom zložila zate po omarah./

Pesniška zbirka je razdeljena na tri sklope. Na začetku zbirke se bolj kaže vpliv tega, da sem se ukvarjala z igranjem metafor. Zelo mi leži ta igra besed in njihovi preobrati. S tem mogoče tudi spodbujaš domišljijo nekoga, ki to bere. Njegovo asociativno sposobnost razumevanja njegovega življenja. Zanimivo mi je deljenje misli na ta način in kako nekdo, ki vzame to misel, kakšne nove misli se mu

vzpodbudijo, kaj se z njem zgodi, čeprav zelo redko izveš njegov odgovor, njegovo refleksijo. Kasneje v zbirki je mogoče manj takih preobratov zaradi potrebe po bolj jasnem, direktnem izražanju, čeprav še vedno z elementi besednih iger in dvoumnosti, troumnosti.

Vprašanje tišine se pojavi na opaznih mestih v zbirki – kaj ti pomeni tišina?

Tišina zame nikoli ni tišina, vedno ima nekaj v ozadju. Predstavlja mi nek vmesni prostor odkrivanja, iskanja, refleksije. Mislim, da vsi iščemo svojo tišino in kakšna je.

Motivika iz vsakdanjega življenja – kakšen je tvoj odnos do motivov, banalnih stvari, vzvišenih ... kako izbereš motive?

Motive izbiram spontano. Všeč so mi vsakdanji motivi, ki jih potem vzameš in jih postaviš v nov kontekst. Vsakdanjost je samo nek kalup, ki pod sabo shranjuje še kaj drugega. Taki motivi so lahko hitro dostopni, ne pa vedno hitro preberljivi, če jih postaviš pod drugačno luč.

ALEŠ ZOBEC
Napičkanost je
imanentna lastnost
obrobja

Urška Sterle, *Večno vojno stanje*, Založba Škuc, zbirka Vizibilija, 2010.

Nova kratkoprozna zbirka *Večno vojno stanje* pisateljice Urške Sterle, ki si je na literarno sceno utrla pot s prvencem *Vrsta za kosilo*, ponuja bralstvu enajst kratkih besedil. Osrednja poteza prvoosebne pripovedovalke je, če uporabimo kar njeno izrazje, napičkanost: torej kritičnost, angažiranost in neizprosnost. Zgodbe nas popeljejo v kletne prostore in kulturno podzemlje, kjer se nabira vse možno »pedrovje in lezbovje«, pa tudi, prav nasprotno, v »prazne prostore«, tj. v nakupovalno središče, »središčno točko sveta«. Kako ironično.

»Vsaka doba ustvarja gospodo in njen preostanek,« pravi pripovedovalka v zgodbi *Dnevnik dvornega norca*. Avtorica z besedilnimi drobcu zarezje v družbeno tkivo, nagnito s predsodki in sovraštvom, ki svojo gnilobo širijo vse naokrog. Tako jedko ošvrkne ne samo prevladujoče, normirane in konformistične biografske stile večine, temveč tudi njihovo prisvajanje znotraj svoje lezbične in širše lgbt-scene. Literarni okruški tako ponujajo kritiko kapitalizma, brezglavega konformizma, heteroseksizma ...

Ponazorimo zgornjo tezo z nadaljšo zgodbo, *Domovanje*, kjer se protagonistka vseli v novo, majce-no stanovanje, kaj kmalu pa se začno dogajati nenavadne stvari. V imenu zdravega življenjskega sloga izginejo čips in gazirana pijača, namesto knjig se pojavi televizija, nad posteljo pa jo nekega večera pričaka plakat z rožna-

tim dojenčkom. Na protagonistkine »nezdrave« izbire torej nevzdržno pritiskajo družbena pričakovanja vse do točke, ko protagonistka stanovanje zapusti. Pa je ta, ki tako kljubuje družbenemu pritiskom, svobodna? Če verjamemo četrti, malopridni vili v nekih sanjah pripovedovalke, morebiti je. »Če boš uporna, boš, ko odrasteš, morda svobodna.«

Ocena **+++++**

Pogovor z Urško Sterle

V Večnem vojnem stanju nadaljuješ pisanje svojega prvenca. Bi se strinjala, če tvoje pisanje označim kot angažirano? Kako vidiš razmerje med aktivizmom in literaturo?

Na vsebino mojega pisanja nedvomno vpliva dejstvo, da sem že šestnajst let globoko ukoreninjena v gejevski in lezbični sceni, da se na njej politično in kulturno udeležujem. Dejstvo, da me občasno še vedno tlačijo sredneslojne nočne more, vse tiste uničujoče razvade, ki se jim moram odreči zato, da bi sploh lahko ustvarjala, vse to je moje osebno večno vojno stanje. To sem v obliki zgodb zbrala v tej knjigi in zato je marsikatera zgodba še posebej surova in temu je prilagojen tudi jezik, slog pisanja. Gre za trk življenjskih stilov in idej, ki sem jih skušala zveliči v realni svet, kjer je telo, lezbično telo, na katerem se manifestirajo posledice izdaj, vsakdanjih fašizmov in konformizma.

Tudi tokrat se pojavi Freudovo delo Nela-godje v kulturi. Katera teoretska dela so ti

blizu in bi rekla, da pomembno vplivajo na tvojo percepcijo družbe ter zakaj?

Ne vem, ali lahko natančno opredelim zgolj nekaj teoretskih del, ki bi name imela največji vpliv. Mislim, da gre predvsem za to, da si preko teorije pridobivam orodja za tolmačenje sveta. Moj interes je precej razpršen, zagotovo pa precej pozornosti posvečam tako teoretskim kot tudi umetniškimi delom domače gejevske in lezbične scene, posameznicam in posameznikom, gibanjem in skupinam, ki izhajajo iz osemdesetih, skratka, slediti skušam produkciji celotne progresivne fronte in manjšinskih skupnosti. Za moje intelektualno in fizično preživetje je to bistvenega pomena. Nelagodje v kulturi deluje v zgodbi kot znak, ki fiktivni tekst spaja z realnostjo. V svojih zgodbah se pogosto poslužujem te taktike za pripovedovanje. Dela ali avtorji, ki jih omenjam, so tam z določenim namenom. Iz police bi lahko izginilo mnogo knjig in prav vse po vrsti so nabite s pomenom, če pa izgine prav ta knjiga, potem to zasuka zgodbo v določeno smer. Morda sem pri pojasnjevanju nekoliko nejasna, toda na eni strani zgodbe stojim jaz in na drugi bralka in njena interpretacija pripovedi je v tej računici prav tako pomembna kot moj namen, da razkrinkam nekatere potlačitve.

Pripovedovalko spremljajo posamezniki in posameznice z duhovitimi imeni: Vladarica vesolja, Tokzalublena, Cinični volk ... So to izključno fiktivni nadimki? Se je kdo od njih prepoznal – in ali je bil to tudi namen?

Nadimki so izključno fiktivni, niso pa naključni. Z njimi sem poskušala kar se le da natančno orisati karakterne lastnosti in pa pozicijo, ki jo nosilci zavzemajo v gejevski in lezbični skupnosti. Gre tudi za to, da se mi zdi nujno potrebno nekatere profile ljudi na sceni obeležiti v literaturi, kajti integracionistične politike, ki orjejo čez sceno, želijo s tem kreativnim potencialom pomesti. V času fašističnih telesnih politik so prve žrtve zmeraj tiste nočne ptice z najbolj divje pisanim perjem. V mojih zgodbah so, ker jih ljubim in spoštujem.

Pripovedovalka se v lgbt-skupnost zateka, a jo tudi kritizira. Kako vidiš današnjo lezbično skupnost in njen odnos z večinsko populacijo?

Tudi tu gre za večno vojno stanje na eni strani znotraj same gejevske in lezbične skupnosti ter med skupnostjo in večinsko populacijo na drugi strani. Odrasla sem ne samo na lezbični sceni, ki je nudi-la dom neprilagojenim nočnim pticam, pač pa tudi med lezbičnimi umetnicami in intelektualkami, ki že desetletja živijo in ustvarjajo v tem večnem vojnem stanju. Objavljam pri lezbični založbi Škuc-Vizibilija, v kateri so izšla dela Nataše Velikonja, Tatjane Greif, Nataše Sukič, Sare Lubej, Petre Hrovatin in drugih avtoric. Pri homozaložbi objavljata tudi Suzana Tratnik in Kristina Hočevcar. Prav tako vse od naštetih avtoric sodelujemo na vsakoletnem branju gejevske in lezbične literature v Škucu, imamo literarne večere v lezbičnem klubu Monokel in Cafe Open. To je platforma, na kateri lahko lezbične umetnice ustvarjamo, se razvijamo in jo tudi soustvarjamo in to je naša vojna strategija.

ALEŠ ZOBEC

O, pač, če vam rečem: tak sem kot vi.

Jonathan Littell, *Sojenice*, prevedla Vesna Velkovrh Bukilica, Mladinska knjiga, zbirka Roman, 2010.

Prvoosebni pripovedovalec, doktor prava Maximilien Aue, osredišči pripoved na svoj delež v 2. svetovni vojni. »Zaradi sebe bi rad postavil stvari na pravo mesto,« pravi Aue, ki pa ničesar ne obžaluje, »opravljal sem svoje delo, to je vse.« Po strastnem fuku z neznanecem se namreče še »s polno ritjo sperme« priključi nacionalsocialističnemu aparatu in odide na fronto, kjer ga hudo ranjega iz Stalingrada deportirajo nazaj v Berlin. Giblje se v visokih krogih, njegova preokupacija pa je »judovsko vprašanje«, kar ga vodi mdr. tudi po različnih koncentracijskih taboriščih. Vojno preživi, emigrira v Francijo in prevzame mesto direktorja tovarne čipk.

Gosto linearno pripoved *Sojenic* prekinjajo pripovedovalčeva intelektualna razglabljanja, sanje, halucinacije in mnogi spomini na otroštvo, kjer ga zaznamuje usodna (emotivna in seksualna) ljubezen ... do sestre dvojčice. Kasnejša Auejeva seksualnost je izmikajoča: fuka s proletarskimi (oz. butastimi) fanti, a fantazira o sestri. Je moški, a bi hotel biti »gola ženska, ki leži na hrbtu, z razkrcenimi nogami, pod težo moškega telesa.« »Užitek brez konca, brez začetka,« meni Aue.

Delo – s smiselno uporabo literarnih postopkov (npr. za »zlom« pripovedovalca uporabi tok zavesti), popisovanjem vsakdanjih banalnosti, dreka, fuka, antisemitizma in (podižvanega) pobijanja, ob hkratnem citiranju Sokrata, Hegla, Herodota, Shakespeara, Lermontova in z liričnim popisovanjem jutranje zarje v koncentracijskem taborišču – prižene bralstvo do točke, kjer se fascinacija in gnus združita v nelagodno ugodje, v bralni užitek s slabo vestjo.

Ocena ★★★★★

MIHAEL TOPOLOVEC

Problemi z identitetami

Roman Kuhar, *Intimno državljanstvo*, Založba Škuc, zbirka Lambda, 2010.

Intimno državljanstvo je razprava o zahtevah, ki izhajajo iz umeščanja identitet v izključujoč in uniformiran prostor nacionalnih držav ter njihovih nadnacionalnih razširitev. Je teoretska refleksija bojev proti državljski politiki izključevanja, ki prežema zgodovino gejevskega in lezbičnega gibanja vse do danes. Knjiga ponuja predstavitev težavnega prepleta med teoretskimi razumevanji seksualne identitete ter njihovimi prevodi v prakso politike intimnega državljanstva. Širša sociološka razprava o esencialističnem ali konstruktivističnem izvoru seksualne identitete, ki se pojavlja v začetnem poglavju, se vpisuje v poznejše razdelitve zgodovinskih oblik gejevskih in lezbičnih politik. Identitetna politika zaradi zahtev sodobnih predstavniških demokracij po reprezentiranju enotne identitete ostaja prevladujoča politična taktika modernih gejevskih in lezbičnih gibanj. Njej se zoperstavlja queerovska politika, ki skozi celotno knjigo predstavlja točko kritike širše družbene heteronormativnosti, znotraj katere se oblikujejo in politizirajo identitete. Intimno državljanstvo, ki je v knjigi ponazorjeno na primeru glbt-politik, se izoblikuje kot feministična kritika klasičnega liberalizma, njegove patriarhalne razdelitve državljskih pravic na civilne, politične in socialne pravice ter njegovega ločevanja zasebnega od javnega. Ker pa se obstoječe politike intimnega državljanstva s prevelikim homogeniziranjem ali ukinjanjem identitete ujamejo v lastno zanko, konec knjige predlaga problemsko politiko kot uspešnejšo obliko političnega naslavljanja in zagovarjanja mnogoterih identitetnih pozicij. Temeljno delo za tiste, ki so med slovenskimi znanstvenimi monografijami do zdaj zman iskali obširno združitev teoretskih in aktivističnih, zgodovinskih in aktualnih ter globalnih in lokalnih pogledov na glbt-problematiko.

Ocena ★★★★★

SUZANA TRATNIK

Lezbični lajf na polno

Michelle Tea, *Valencia*, prevedla Tea Hvala, Založba Škuc, zbirka Lambda, 2010.

Ameriška avtorica Michelle Tea (1971) pravi, da »izvaja samo sebe«, avtobiografsko pisavo v svojem romanu pa ironično poimenuje kot »samovšečno«. Dogajanje v romanu je postavila na lgbt-sceno San Francisca devetdesetih. Lezbične žurke, odštekana literarna branja, srečevanje s posebnimi prijateljicami in ljubinkami, ki so se v kvirovsko Meko nakapljale iz vse Amerike in sveta, opisuje v bučnem slapu, ki ga gladko ujame tudi prevod. Kljub hlastnosti se avtorici posreči ustvariti koherentno in živo podobo seksualno osvobodjene, politično ozaveščene in drzne lezbične scene, ki je tako dobro podkletena, da ne pozna več (vzhodnoevropske) klavstrofobije, povsem tuje pa so ji tudi težnje k enakosti z večino ali k dokazovanju normalnosti. Mlade lezbijke na Valencii in drugod po SF raziskujejo tako duše in telesa drugih deklet kakor preizkušajo lastno seksualnost, prepričanja, imidže, alkohol in droge, vse te, nemalokrat dekadentne dejavnosti pa spremljajo poskusi raznovrstnega radikalnega umetniškovanja, med drugim tudi snemanje lezbične pornografije. Ker se večina lezbičnih protagonistk ne šlepa ne na starše ne na študentski status, živijo precej revno, a bohemsko »na polno«, občasno pa zaslužijo tudi s krajo ali celo strejtovsko prostitucijo, kar je po sili razmer izkusila tudi sama avtorica.

Roman o neukrotljivi lezbični mladini je pisateljici, pesnici in urednici Michelle Tea leta 2000 prinesel nagrado lambda za najboljše ameriško delo lgbt-literature. Upravičeno.

Ocena ★★★★★

ZALA HRIBERŠEK

Otožni karneval spomina

Jukio Mišima, *Izpovedi maske*, prevedla Andrej Zavrl in Peter J. Vojvoda, Založba Škuc, zbirka Lambda, Ljubljana, 2010.

Jukio Mišima je klasični avtor 20. stoletja in je cenjen in bran pisatelj tudi v našem književnem prostoru – spomnimo se prevodov romanov *Po banketu* in obežne tetralogije *Morje rodovitnosti*!

V romanu *Izpovedi maske* prvoosebni pripovedovalec pripoveduje o svojem odrasčanju, spominja se otroštva in mladostništva, lahko bi dejali, da je v transfernem odnosu do svoje preteklosti, katere središče je seksualno prebujanje – pripoveduje o svoji zagledanosti v fante in o neuspeli vzpostavitvi ljubezenskega odnosa z dekletom. Otroštvo in mladost sta nekaka obljubljeni in izgubljena dežela, fikcija in spomini, in pripovedovalec je razcepljen na dva kraja, na kraj, od koder pripoveduje, in kraj, o katerem pripoveduje, prehaja iz enega kraja na drugega, in eno realnost prevaja v drugo realnost – kot je zapisal filozof Dušan Rutar: »Transfer ni prenos, ampak je katapult, vzvod, ki nas izstrelji v drugo Realnost. /.../ Bistvo druge realnosti je ne-realnost.« Eden od primerov, značilnih za zgradbo pripovedi, je pripovedovalčev spomin na neko popoldne, ko sreča grezničarja, čistilca iztrebkov: podoba ga popolnoma prevzame in že kot štiriletnik zasluži, »da na svetu obstaja vrsta poželenja, ki je podobno pekoči bolečini«. In že takrat občuti »nekaj podobnega hrepenenju po globoki, vse telo prežemajoči žalosti«. Otožna in poetična zgodba!

Ocena ★★★★★

ANDREJ ZAVRL

Pogovor z Mario Jastrzebsko in Alešem Kauerjem

TRNOVSKI DUET

Maria Jastrzebska in Aleš Kauer sta bila gosta letošnjih Trnovskih tercetov, tridnevnega mednarodnega pesniškega festivala, in oba sta se z veseljem odzvala povabilu na pogovor za našo revijo.

Maria Jastrzebska se je rodila na Poljskem, odraščala pa je v Angliji, kjer tudi živi. Izdala je več pesniških zbirk ter svoje pesmi objavila v mnogih revijah in antologijah. Je tudi urednica in soustanoviteljica queerovske literarne delavnice.

Češki pesnik in slikar Aleš Kauer je izdal dve pesniški zbirki, njegove pesmi pa so med drugim izšle tudi v slovenski antologiji sodobne evropske gejevске poezije *Moral bi spet priti* (Lambda). Imel je več slikarskih razstav v Evropi in ZDA. Del njegovega opusa je dostopen na njegovi spletni strani www.kauer.cz.

MARIA JASTRZEBSKA

Pri branju vaše pesmi v prozi »Na meji«, ki je v slovenskem prevodu jasno lezbična, sem se spraševal, če je tudi v angleščini tako ...

Ne, ni, saj angleščina pri glagolih ne uporablja spola. Torej v angleščini ne veš. Pesem je bila prevedena tudi v poljščino in Poljak, ki jo je prevedel, je to očitno storil precej na hitro – predvideval je, da gre za heteroseksualno zvezo, in jo tako tudi prevedel.

Kar nekaj ste izdajali pri založbah, ki objavljajo ženske.

V preteklosti sem res objavljala v ženskih revijah, ampak to je bilo že zdavnaj. Sodelovala sem tudi

pri feminističnih publikacijah ipd. Zdaj pa izdajam povsod.

Sprašujem, ker mislim, da obstajajo povezave med feminističnimi in glbt-študijami, pesniki, pesnicami itn. – namreč ne-nehno jih obtožujejo samogetoizacije, marginalizacije ...

Res je. V Angliji imam prijatelja Johna McCullougha, ki je napisal članek »Zakaj nisem gejevski pesnik«, je pa seveda gej. Privzeta pozicija pogleda na svet je moška. Če si pesnik in pišeš o ljubezni ali čemerkoli, čevljih itn., se to razume kot univerzalen problem: boli me srce, žulijo me čevlji. Če pa o istem piše ženska, to velja za ženski problem. Kot ženska temu ne moreš ulti. S tem se moraš nekako spopasti. Podobno je, če si queerovski pesnik/pesnica. To vprašanje se nikoli ne izteče. Jaz pa ne bom pisala o heterotemah samo zato, da bi bila univerzalna. Tudi težave, ki jih imata ženski, so univerzalne. Zdi se mi, da po eni strani ves čas govorim: »Glejte, sem drugačna, moja občutljivost, moj pogled na svet, moje izkušnje so drugačne od heteroseksualcev.« Po drugi strani pa mislim in govorim, da smo vsi enaki. Vse nas boli srce in vse nas žulijo čevlji.

Naletel sem na vaš citat: »Zmeraj so me zanimale meje in ločnice: med državami, kulturami, jeziki, med družbenimi in spolnimi identitetami, zdravjem in boleznijo.« Kaj vas pri teh mejah tako privlači.

Rodila sem se v Varšavi in kot otrok prišla v Anglijo. Že med odraščanjem sem živel v dveh kulturah. Ko sem se razkrila, sem spet prestopila mejo. Tudi pri poetiki me zanima meja med poezijo

in prozo; napisala sem veliko pesmi v prozi. Večkrat v življenju sem v položaju, ko na stvari gledam z dveh strani, včasih celo istočasno. Zdi se mi neizogibno. Zato je pesem »Na meji« zame nekaj povsem samoumevnega. Nekaj mej je čisto dobesednih. In ko sem pisala to pesem, sem imela še posebej v mislih to, da v Angliji živim v civilnem partnerstvu, ko pa grem na Poljsko, ta ne obstaja. Prečkaš pa – kaj? – samo črto na polju. Ko tu pri vas prečkaš mejo, nenadoma vsi govorijo italijansko ali pa nemško, ampak na obeh straneh so enake breze. Vendarle se mi raznolikost kultur zdi zelo vznemirljiva.

Zakaj so meje za ljudi tako pomembne, še posebej vsiljevanje meja – zdrav/bolan, strejt/homo, normalen/nenormalen?

Precej tega je zaradi strahu. Ljudje varujejo svoje meje, kajne? Zaradi strahu začno govoriti o nas in njih. Mi smo v redu, ampak tisti tam so grozni, bodi pazljiv.

Ampak ali ni čudno, da ljudje, ki so že sami diskriminirani, še naprej vsiljujejo dodatne meje drugim?

Da. Mislim, da imaš popolnoma prav. In to je noro. Zakaj ljudje to počenjajo? Ker hočejo pripadati, hočejo se počutiti normalne. Gre za strah. In če pogledaš glbt-skupnost, obstaja hierarhija. »Bolj gejevski sem, ker so moje izkušnje take in take.« »Jaz sem prava lezbijka, ti pa ne ...« Vsaka skupnost to počne. In ko smo diskriminirani, nas to prizadene, nato pa prizadenemo še drug drugega.

Poleg pisanja vodite še queerovske literarne delavnice.

Z Johnom McCulloughom sva ustanovila Queer Writing South, organizacijo v Brightonu, kjer živim. Hotela sva spodbuditi gejevsko, lezbično, queerovsko, lgbt-

pisanje v tem predelu Anglije, se srečevati z drugimi pisatelji/pisateljicami, ustvariti nekakšno skupnost.

Imenujete jo queerovska, ne gejevska ali lezbična, lgbt ... skupina. Zakaj?

O tem smo se veliko pogovarjali. Na koncu smo se odločili za »queer«, ker je beseda precej »v fris«, mislim, da je kar ostra. Beseda »queer« je doživela preporod. Ljudje so jo spet vzeli za svojo, mladim je všeč, tudi druge manjšine jo imajo rade – npr. črnici, s katerimi sem govorila, se bolj identificirajo z oznako »queer« kot pa z »gej«. Še vedno pa to ime ni všeč vsem.

Živite v Brightonu. Je to še zmeraj angleška glbt-Meka?

Meni se že zdi, seveda! (Smeh) Morda bi kdo iz Manchestra odgovoril drugače.

Iz medijev se zdi, da so v Angliji kar močni predsodki proti imigrantom, in še posebej proti Poljakom.

Da. Ampak v Angliji so predsodki proti imigrantom prisotni že zelo dolgo.

So Poljaki najnovejši grešni kozli?

Ko je Poljska vstopila v EU, so v britanski politiki in tabloidih začeli zganjati paniko. Ves klasičen protiimigrantski nabor: pobrali nam bodo službe, hiše ... Ampak to je neumnost. Poljaki trdo delajo in opravljajo dela, ki jih drugi nočejo. Pobirajo zelenjavo na poljih ipd. V zgodovini so bili različni valovi priseljevanja. Nekaj časa se vse suče okrog Azijcev, drugič spet okrog drugih. Poljaki so pač zdaj na udaru.

ALEŠ KAUER

V svoji umetnosti, tako v slikah kot poeziji, se mi zdiš glede gejevske tematike kar ekspliciten.

Ja, lahko rečem, da sem res ekspliciten.

Ampak tudi politično angažiram?

Ne, to pa ne.

Na neki sliki je govor o homofobiji ...

Na Češkem ne čutim, da bi bila homofobija problem. Jaz je ne občutim.

Nekateri bi rekli, da je pisanje gejevske poezije že samo po sebi politično dejanje.

Sam to dojemam kot svoje osebno dožemanje sveta. V tem ne čutim nič političnega. Nočem izraziti nič političnega. Kar čutim, to tudi napišem.

In reakcije? Kritike?

Odvisno od kraja, kjer nastopam. Na primer, bral sem v okviru festivala Queer Fest v Brnu. Publika je bila zelo pozorna in prišle so le ženske. Ko berem na razstavi risb, včasih vidim kakšen ironičen nasmešek, ampak s tem nimam nobenega problema.

Ko je lansko leto izšla antologija *Moral bi spet priti*, sem govoril z nekaterimi pesniki, ki so bili gostje ob njenem izidu. In takrat sta se vzpostavila v glavnem dva tabora. Nekateri so rekli, da se je potrebno identificirati kot gejevski pesnik, drugi pa, da to ni pomembno, da je pesnik samo pesnik. Kakšno je tvoje mnenje?

To je večni problem, ki ga zmeraj znova rešujem sam pri sebi. Tako je: sem gej in takšna so moja občutja, zato pišem tako, kot pišem.

Za nekatere je oznaka gejevski pesnik že skoraj žaljivka. »Ta je pa samo gejevski pesnik!«

Nikdar se nisem srečal s takšnim mnenjem in se mi zdi nenavadno.

Leta 2008 si ustanovil založbo *Adolescent*, ki objavlja homoerotično poezijo. Drži?

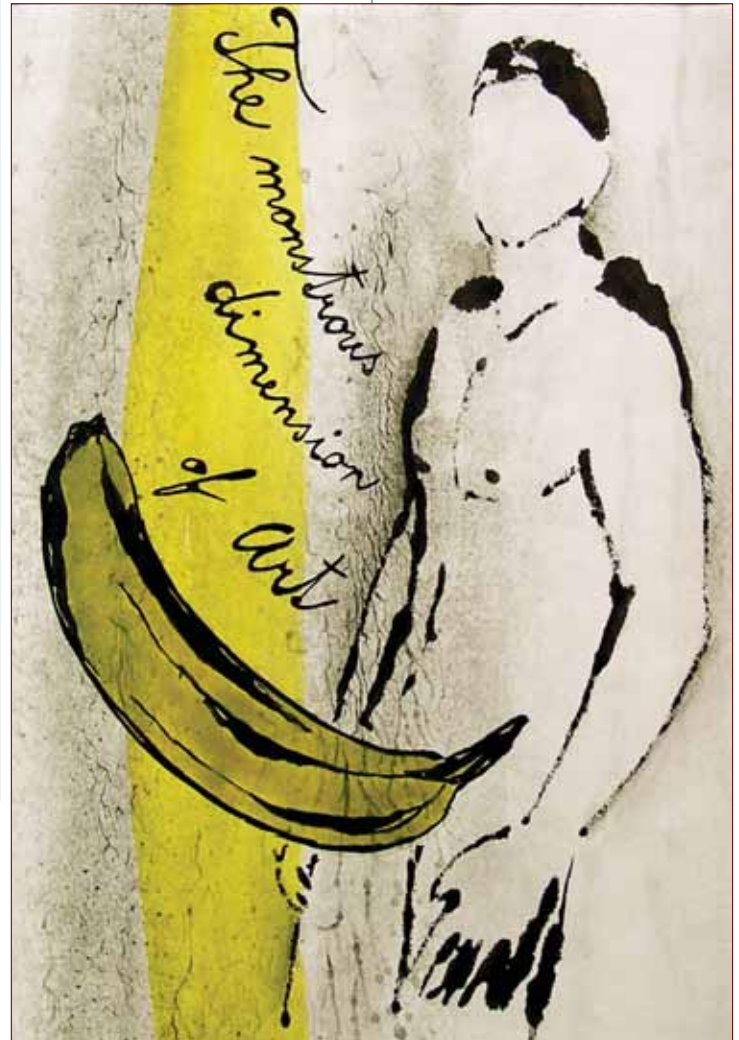
Razdeljena je na dva oddelka. Prvi je regionalni, kjer se osredotočam na pesnike s podeželja iz moravske regije, in niso geji. Potem pa sem premišljeval in ugotovil, da je na Češkem že veliko založb, in če bom hotel imeti še svojo, bi jo bilo dobro profilirati. Manjkala pa je založba, ki bi se osredotočala na homoerotično tematiko in predvsem na poezijo. In delujem tako, da bi na leto izdal vsaj dva ali tri avtorje, ki pišejo o tej tematici.

Obstajajo na Češkem še druge podobne založbe?

Še ena, ki pa se v okviru ženske tematike ukvarja bolj z lezbično tematiko (*One Woman Press*) in je izdala tudi prevod romana *Ime mi je Damjan* Suzane Tratnik.

Brez težav puščiš, da tvoje pesmi objavljajo v gejevskih antologijah?

Nekje v meni je droben glasek, ki me sprašuje, zakaj bi se sploh moral uvrščati v kakršnokoli skupino pesnikov. Ampak ko sem videl, kakšna antologija nastaja, sem se odločil, da bom v njej, torej se s tem strinjam, ampak ves čas občutim nekakšen dvom, ali je res treba imeti svoje mesto. Zdaj premišlujem, da bi na Češkem naredili podobno antologijo in da bi za sodelovanje prosili pesnike, za katere vemo, da so geji. Ampak ali naj bo eksplicitno namenjena tej tematiki? Moja lirika, denimo, je samo deloma gejevska, po drugi strani

pa ni v njej nič eksplicitno gejevskega, recimo moje pesmi o naravi.

Imaš tudi alternativni center DIOD. Kakšen center je to?

Je v pripravi in bo večnamenski. Imeli bomo koncerte, tudi razstave bi radi, pa zaenkrat nismo dobili denarja. Zapletamo se z mestom, ki nam povzroča birokratske težave. Nagajajo nam in res se je težko karkoli dogovoriti.

Si slikar in pesnik ...

Ne vem, kaj sem bolj. Pol-pol. Oboje. Treba je kombinirati vrsto dela. Ko pišem poezijo, začutim potrebo po bolj fizičnem delu. Pri drugi dejavnosti se spočijem od prve in spet začutim željo po njej.

LUKA PIERI

BURLESKA

Do onemoglosti klišejski, vendar povsem všečen, skromno glamurozen »sladki greh«, ki ni nič bolj izviren, kot je Cher naravna, ampak se niti ne pretvarja, da bi bil karkoli več kot razvedrilen filmček za dobro voljo.

Produkcija: ZDA, 2010
Scenarij: S. Antin, Diablo Cody
Režija: Steven Antin
Igrajo: Cher, Christina Aguilera, Stanley Tucci, Cam Gigandet

Naivno in doveznetno dekle s skritim talentom, ki ga ne more več zadrževati, zapusti zaspano podeželsko mesto, da bi uresničila sanje o odrski slavi v bajnem velemestu. Tu si lahko privoščiti samo zanikrno stanovanje, prodreti v ekskluzivni svet glasbe pa bo očitno težje, kot je pričakovala, saj jo vsak agent odslovi, še preden bi odprla usta. Nekega večera spozna nergaško, vendar ravno dovolj pronicljivo poslovnico, ki se namerava kljub finančnim težavam do zadnjega boriti za nočni lokal, ki mu je posvetila življenje, in zagreti mladenki ponuditi delo.

Vemo, da to ni premisa *Dobrih mrh* (neposrečeni slovenski naslov filma *Coyote Ugly*), ker mlada Ali ne išče slave v New Yorku, temveč v Los Angelesu. Ampak tudi vse druge podobnosti so verjetno vse prej kot naključne, zlasti ko nam film postreže z brezsravno prekopiranim zapletom izropanega stanovanja (prihranki so tokrat v WC-kotličku namesto v zamrzovalniku). Drugi vir navdiha je seveda *Chicago*, predvsem v smislu vizualnih podobnosti, kot sta scenografski blišč zadnje točke in spet brezsravno prekopirani prehod v prizoru, ko si Ali predstavlja samo sebe v točki, ki jo občuduje iz občinstva.

Kljub neskončnim klišejem in neizvirnosti pa *Burleske* ne velja prehitro popljudati. Navsezadnje ne smemo pozabiti, da je namen nekaterih filmov samo in izključno to, da razvedrijo in zabavajo. *Burleska* pač nima posebno globljih sporočil, ampak se tudi ne izdaja za nekaj, kar ni. Vsekakor cilja predvsem na žensko in gejevsko publiko, v njem pa lahko mirno uživajo tudi neobremenjeni strejti (čeprav se radi skrivajo, moramo namreč vedeti, da tudi ti obstajajo), tako kot kdorkoli lahko sproščeno uživa v lokalih z drag-show nastopi (stil, atmosfera in plejbek v Tessinem lokalju zelo hitro asociirajo prav nanje). Res je sicer, da so glavni liki zelo slabo razviti, in če je scenarijski film precej šibek, ga vsekakor rešujejo razkošne glasbene točke in duhoviti dialogi. K izrazito kempovski nepretencioznosti filma prispeva tudi sproščena igra vse zasedbe. Vsem vpletenim je povsem jasno, za kaj gre, in očitno je, da so se v projekt spustili pred-

vsem za zabavo. Kar nikakor ni minus.

Aguilera je prav tako samozavestna pred kamero, kot je na koncertnih odrih, in njena očarljivost je tako naravna, da ji ni težko stati ob boku legende, kot je Cher. O tem, kako lutkasta je morda videti slednja, sicer nima smisla razpravljati. Cher je konec koncev gospa v letih, in če je včasih morda res nekoliko lesena, je to prej stvar njenega stila kot nekakšna posledica botoksa. Cher se bistveno razlikuje od drugih pevk, ki bolj ali manj uspešno posedajo tudi na filmskem stolčku (z izjemo druge kolegice stare šole Bette Midler). Igralska kariera Jennifer Lopez sicer nikakor ni porazna, ni pa niti posebno hvale vredna; isto velja za Janet Jackson, Whitney Houston in Beyoncé. Nekoliko več kredibilnosti ima mogoče Queen Latifah, z neresčno Madonno pa vemo, kako je (s Cher sta bili menda dolgo na bojni nogi in po svoje je skoraj ironič-

no, da ima Cher v filmu, s katerim se po letih vrača na platna, v enem prizoru Madonnin komad v ozadju).

Dejstvo je, da je Cher profesionalna igralka, ki bi lahko mimogrede preusmerila vso pozornost nase. Aguilera pa je po drugi strani znana po izjemnem vokalnem razponu in za marsikoga pretirano mijavkastih melizimih, ampak njene glasbene točke so ravno dovolj udarne, da poživijo pripovedno linearnost in predvidljivost filma, in lahko bi rekli, da se celo nekoliko drži nazaj. Prednost *Burleske* je torej uigranost njenih prvih dam. Njen glavni kiks pa je v bistvu sprememba Alijinega imidža, ko postane zvezda lokala in si nade ne odvrtno paževsko lasuljo. Kontrast z njenim zasebnim življenjem je sicer dobra pogruntavščina, ampak na odru je vse preveč izumetničena in naličena, da bi nas prepričala. Ampak dobro, brez kiča tudi mjuzikl ni mjuzikl.

Stranski adut filma je Stanley Tucci (Tessin pomočnik – gej, razen nepozabne pijane noči s Tess v Renu, ali pri jezeru Tahoe? Pozabila je.) v sočni vlogi, ki bi lahko bila manj pasja verzija njegovega Nigela iz *Hudičevke v Pradi*. Njemu je prepuščena glavnina humorja v filmu, za romantično dozo pa poskrbi pregrešno čedni Gigandet v vlogi natakara, ki se zagleda v Ali, v prostem času piše skladbe in se gre zapeljivo slačigro – ja, tako kot v *Dobrih mrh*, ampak nič zato. Ne glede na to, ali *Burleska* obravnava stokrat prežvečene teme z ironijo ali se pri tem jemlje smrtno resno, je film osvežujoče pošten in všečen, prijeten za uho in za oko in ne pretvarja se, da ponuja kaj več kot sproščen večer, ki ga preživimo v nočnem lokalju ob koktajlu in zabavnem (morda celo drag-show) nastopu.

Ocena

Howl

Produkcija: ZDA, 2010
Scenarij in režija: Rob Epstein, Jeffrey Friedman
Igrajo: James Franco, David Strathairn, Jeff Daniels

Honi soit qui mal y pense

Film o življenju in delih pesnika Allena Ginsberga izredno spretno kombinira zgodovinske dogodke in poustvarjene izpovedi enega glavnih predstavnikov beat generacije ter njegovo javno branje znamenite pesmi »Howl« v zakajeni kavarni, ki je predstavljala mejnik gibanja in t. i. renesanse San Franciscu. Dogodki in pogo- vori iz Ginsbergovega zasebnega življenja se prepletajo s prizori o zloglasnem sodnem procesu proti Ginsbergovemu založniku, kjer so hotele oblasti prepovedati objavo pesnikovega dela (danes morda absurdne razprave na sodišču so dobesedno povzete po transkripciji dejanske obravnave). Te pre- hode občasno povezujejo psihe- delične animacije, ki se dobro spa- jajo s pripovedno nitjo zgodbe in interpretirajo izseke iz pesmi ter s pogosto genialnim učinkom upo- dablajo Ginsbergovo vizijo sveta in njegov pogled na stvarnost.

Čedalje boljši James Franco odlič- no zadene stanje duha svojega lika in njegovo naivno, skoraj surovo samozavest. Brezhibno poda nje- govo seksualno vnemo, tesnobo in predanost besedi, pa tudi njegovo pronicljivo, skoraj napredno, pre- roško dojemanje sveta (»Kmalu sem spoznal, da ljudi v resnici nič ne šokira. Če nisi ravno morilec. Čustvena izpoved v resnici ljudi sploh ne šokira.«), ki je bilo v tako močnem nasprotju z domnevnimi

družbenimi normami, zaradi kate- rih so mnogi označili njegovo delo za obsceno. Kajti »prerokba ni to, da veš, ali bo leta 1942 pa- dla bomba, temveč to, da veš in občutiš nekaj, kar bo nekdo vedel in občutil čez sto let.« In čeprav je sodni zaplet, ki je leta 1957 dole- tel Ginsberga, za nas mogoče hec- na zgodovinska zanimivost, nas film obenem tudi opozarja na šte- vilne podobnosti z današnjim ča- som. Še zlasti zanimivo je, kako bistro je pesnik zavrgel obtožbe o »promoviranju homoseksualno- sti«, češ da njegova pesem v resni- ci promovira iskrenost – iskrenost o katerikoli temi. In navsezadnje je prav iskrenost – resnica – ume- niških del tisto, kar od pamtveka hodi v nos zavrtim varuhom kon- servativnih načel.

Howl tako ni samo biografski film. Je tudi film o bistvu umetnosti kot iskrenem izpovednem sredstvu, samoterapevtskem pripomočku, duhovni vaji, ki iz avtorja izzove skriti glas podzavesti, v naslovniku pa katarzičen občutek razumeva- nja sočloveka in sebe – v naspro- tju s klišejsko poezijo in samozva- no umetnostjo, ki ponavlja vzorce tujih podzavesti in nima pristnega učinka, zato pa tudi nobene vred- nosti. Predvsem pa priča o aro- gantnem prepričanju državnikov, ki zaradi nevednosti označujejo umetnost, ki je ne razumejo, kot obsceno, nevarno, škodljivo.

Ocena **++++**
LUKA PIERI

NOVO NA DVD / BD

Habitación en Roma

Produkcija: Španija, 2010
Režija: Julio Medem
Scenarij: Julio Medem, Katherine Fugata
Igrajo: Elena Anaya, Natasha Jarovenko in Enrico Lo Verso

Soba v Rimu je odličen film: lep in zelo odkrit. Takšnega filma na lezbični sceni ne poznamo. Prvič zato, ker je v njem veliko seksa, ki je prikazan z občutkom za občutke dotikov žensk(e); drugič, ker pokaže, kako je vsak začetek nečesa naključje, a če se iskreno in odprto predamo trenutku, sta prav ta iskrenost in predanost tisto vezivo, ki poveže in pripelje dva človeka do nečesa globljega, in morda tudi trajnejšega, če se za to odločita. Tako kot pravi Rougemont v knjigi *Ljubezen in zahod*: »Ko poskušamo zmanjšati ali prikriti lastnosti stave, kar taka izbira objektivno je, krepimo prepričanje, da je vse odvisno od modrosti ali od vednosti, ne od odločitve.« Po njegovem je *moč odločitve*, s katero se zavežemo za dolgotrajni partnerski odnos ali kra- tkotrajno afero, edino zagotovilo za uspešno zvezo. Zato priporoča, da bi morali mlade ljudi poučiti, da je njihova izbira vselej naključna, da pa morajo posledice tega naključja, srečne ali nesrečne, pač vzeti nase. In točno to pokaže Soba v Rimu: naključno srečanje dveh neznank, Španke Albe in Rusinje Natashe, ki preživita skupaj večer – v tem stra- snem večeru pa ena drugi med pre- mori izpovesta svoje želje, hrepen- enja, bolečine in tudi nekatere laži ... Prevzetost druge z drugo tako popolnoma naključno srečanje v zadnji sekvenci filma spremeni v upanje – na novo zvezo.

Ocena **++++**
KATARINA MAJERHOLD

Broderskab (Brotherhood)

Produkcija: Danska, 2009
Scenarij in režija: Nicolo Donato
Igrajo: Thure Lindhardt, David Dencik

Potem ko se mora odpovedati voja- ški karieri, ker ga obtožijo nadlego- vanja podrejenih, se Lars pridruži neonacistični skupini. Tu ga uvaja osorni Jimmy, ki mu sčasoma začne zaupati, njuno instinktivno prijatelj- stvo pa prerase v strastno razmerje. Moška v skrajno homofobičnem okolju, katerega bistvo in identiteta temeljita na moških vezeh in ki jima daje prepotreben občutek pripadno- sti, se morata odločiti, ali sta pripra- vljena tvegati vse, da bi izživila svoja skrita čustva. Donatov film obravnava trend, ki ga je mainstrea- miziral kavbojski *Gora Brokeback*, z izredno tankočutnostjo in trezno- stjo, ki spominja na izraelski *Razprte oči* (glej Narobe št. 16). Kot je Jud Ezri (ali kavboj Jack) mirno sprejel svojo homoseksualnost, ne da bi se zato hotel odpovedati veri (ali Jack rodeom), tudi Lars ne zanika svojih čustev in znotraj skupine (kjer izsto- pa po govorniški spretnosti in raz- gledanosti) preizkuša samega sebe (med drugim namenoma razpravlja o Ernstu Röhmju, vodji Hitlerjevih rjavosrajčnikov, ki je bil homoseksu- alec). Močen, tudi pretresljiv in obenem silno čuten film, ki realistič- no prepleta tone mačizma in podre- janja, bratstva, lojalnosti, nasilja, kseno- in homofobije, razdvojenosti in odrešitve. In kot *Razprte oči* nas pusti z odprtim, a zato nič manj grenkim koncem.

Ocena **++++**
LUKA PIERI

ANDREJ ZAVRL

Hočemo vse

William Shakespeare, *Kar hočete*
Režija Janusz Kica, Drama SNG Maribor

Foto: Damjan Švarc

V Iliriji se dogajajo strašno zanimive reči. Orsino je zaljubljen v Olivio, ki ga ne šmirgla. Viola je zaljubljena v Orsina, ki pa je tudi ne šmirgla. Še ena ljubezenska zmešnjava torej? Nikakor, to je vendar Shakespeare! Pri njem se tu vse skupaj šele začne. In še zelo seksi je.

Viola se preobleče v Cesaria, da bi se tako lahko približal/a Orsinu. Takrat se tudi Olivii vendarle prebudijo ljubezenska čustva, ampak ne do Orsina – do Viole/Cesaria, pri čemer nam nikoli ni čisto jasno, s kom pravzaprav flirta, ali s fantom ali z dekletom. Ksenija Mišič (Olivia) je v teh prizorih še posebej briljantna. Orsino se ravno tako začne približevati Violi/Cesariu in spet ni jasno, ali zape-

ljuje fanta na površini ali dekle pod njo. In če dodamo še tretjo raven – v originalnih uprizoritvah so na elizabetinskem odru vse vloge igrali fantje ... Performativnost v vsej svoji razkošnosti! In Kica se preoblačenja in erotike v *Kar hočete* ni lotil sramežljivo ali celo s kakšnimi cenzurnimi posegi. Tudi homoerotični odnos med Sebastijanom in Antoniem je prikazan povsem eksplicitno (priča smo celo postkoi-talni cigareti).

In če je to komedija, bi pričakovali, da se bodo vse kolobocije srečno razpletle. Ampak tukaj je srečen konec tudi malo sreče konec. Predvsem za gejevski par, saj se Sebastijan poroči z

Olivio in Antonio ostane sam. Pa tudi drugi se morajo zadovoljiti šele z drugim najboljšim. Malvolio pa zaradi spletke, ki so mu jo priredili, celo napove maščevanje. Od začetka do konca pa vse preveva prava shakespearjanska melanholija. Oh, ah! »Če glasba je ljubezni hrana, dalje igrajte!«

Ocena *********

ANDREJ ZAVRL

Naj gre kar stran!

Martin Sperr, *Lovske scene s Spodnje Bavarske*
Režija Ivica Buljan, Prešernovo gledališče Kranj

Predstava je komična (gorenjščina, ki jo uporabljajo igralci, pri tem precej pomaga) in spominja na ljudske igre, celo na amaterske gledališke uprizoritve, ampak je obenem nekaj čisto drugega. V *Lovskih scenah* ni nič enoznačno. Prelahko bi se bilo namreč samo

Martin Sperr (1944–2002) je pri svojih dvajsetih napisal *Lovske scene s Spodnje Bavarske* (prvi del kasnejše *Bavarske trilogije*), ki so z uprizoritvijo leta 1966 v Nemčiji postale prava senzacija. Po drami je bil posnet tudi film, zgodba je kasneje izšla še v prozi.

V zadržto vas se vrne Abram, ki je »tak«, ki se »z dedci onegavi«, torej tak, ki mora stran. Že brez njega imajo vaščani in vaščanke dovolj dela z opravljanjem in ško-doželjnostjo, ko pa dobijo še »homo-ta«, se lahko v svojem sovraštvu do vsega, kar odstopa od nekakšne umišljene normalnosti, vsaj za silo poenotijo. Celó njegova mati se jim pridružuje. Vendarle se tudi pri tistih, ki Abrama preganjajo, pojavljajo dvomi in stiske. Še dobro, da se zmeraj najde kdo, ki jih podžiga in hujska vse do bridkega konca.

Foto: Miha Fras

delati norca iz podalpske zabitosti in zahojenosti. Poleg besedila so tudi nekateri igralci in igralkle popolnoma prvovrstni. Skratka: kranjska uprizoritev *Lovskih scen* je sijajna. Izjemna od začetka do konca. Presunljiva, pretresljiva in kritična.

Ocena *********

ANDREJ ZAVRL

Seksualna svoboda zbuja agresivnost

Pogovor z Ivico Buljanom,
režiserjem *Lovskih scen*
s *Spodnje Bavarske*

Kako ste prišli do Sperrovega besedila in do odločitve za njegovo uprizoritev?

Besedilo sem prebral leta 1994, ko sem bil kot štipendist v Théâtre National de Bretagne v Rennesu, in dotaknilo se me je. Našel sem ga v knjižnici gledališke akademije. V Franciji in Nemčiji ima status modernega klasika.

Sperr je trdil, da ni napisal satire, ampak realističen prikaz razmer v družbi. Kako ste lovili ravnotežje med komičnostjo in družbeno kritičnostjo (pa tudi pretresljivostjo v medosebnih odnosih)?

Okolje, v katerem sem v Dalmaciji odraščal, je tako kot vsako podeželje izjemno okrutno. Agresivni ljudje pa so zaradi jezika, ki ga uporabljajo, in krutih stališč zelo pogosto komični. Tudi oni imajo »pravico« do nežnosti. Četudi se

Zakaj ste se odločili za uprizoritev v gorenjščini? Zaradi referenc na ljudske igre? Analogije z bavarščino? Komičnosti? Večjega poudarka na podalpski zatohlosti?

Kadar želim izraziti kaj, kar se izmika knjižnemu govoru, se v mislih zelo pogosto poslužujem dalmatinskih dialektov. Italijanski knjižni jezik je npr. tak »neobstoječ«, ki svojo polnost dobiva šele v narečjih, in zato jih je Pasolini tako rad uporabljal. Nisem želel posebno poudarjati, kako je gorenjsko okolje zadrto, take so tudi Dolenjska, Bavarska, Lika, ameriško in afriško podeželje, tudi mnoga svetovna mesta bi prepoznali po izključevalnosti. Ampak delal sem v Kranju in logično je, da smo izbrali govor, v katerem se najbolj znajde večina igralcev in igralke.

Večina predstave poteka brez rekvizitov. Zakaj jih igralci včasih uporabljajo, včasih pa ne?

Gre za skrivno igro z znaki. Orodje za delo na polju, ki je del instalacije Siniše Iliča, nima statusa rekvizita. Pravi rekviziti so v glavnem organskega izvora – kruh, žganje, voda, pivo, kopriva ... Dogovorili smo se, da v nobenem prizoru ne sme biti več od enega takšnega materialnega opredmetenja.

Homoseksualec Abram, ki se vrne v vas in ga vaščani zavrnejo, je tudi morilec, kar nam na koncu onemogoča, da bi se povsem postavili na njegov stran. Je njegov zločin le zgodovinsko pogojena nujnost, da odkrit homoseksualec lahko sploh nastopi, ali gre še za kaj drugega?

Nikakor! Genialnost Sperrovega besedila je ravno v tem, da Abra- ma desakralizira. Ne pozabimo, da v glbt-gibanju obstaja razumljiva tendenca po idealiziranju, ki je nastala zaradi zgodovinskega zatiranja. Sperr Abra- ma zelo prepričljivo iz žrtve transformira v napa- dalca. Ne samo, da je to pogost psihoseksualni transfer, ampak se v družbi zastavlja tudi vprašanje: »Kaj storiti, kadar je morilec ho- moseksualec?« Je lahko represija, ki jo je izkusil, opravičilo za nje- govo agresivnost?

Abram se tudi zbliža z Rovom, ki velja za vaškega tepčka, kar spet zbuja nelagodne občutke in zbudi moralno paniko. Kako vidite njun odnos – kot zблиžanje izobčen- cev, zlorabo ...?

Kompleksnost tega prizora odseva v dvojni subverzivnosti. Na začetku Abram Rova res privlači zaradi svojega položaja obstranca. Sčasoma pa se med njima razvija afek- tivni odnos, ki nikakor ni naklju- čen. Volker odkrito pove, da Rovo v tem odnosu ni povsem nedolžen. Seksualnost »vaškega tepčka« se nam upira, že od Fou-

caulta vemo, kako nas kot družbo šokirajo manifestacije spolnosti pri mentalno motenih osebah. Če pa gre še za istospolno usmerje- nost, je odpor dvojen.

Vaško obsojanje vse počez je še toliko intenzivnejše, ker ima skoraj vsak tudi svoje lastne skrivnosti. Jasno, da zato še toliko bolj obsojajo druge. Ampak na koncu se vendarle najbolj osredotočijo – tu se lahko vsi poenotijo – na izobčenje homoseksualca. Se vam zdi, da torej obstajajo različne »vrste drugačnosti« in da so nekatere vseeno pogostejša tarča hu- dega zavračanja?

Koga v Sperrovi vasi prezirajo? Marijo, ker je brez moža, nezašči- tena, obenem zaljubljena v dva moška – v potentnega invalida in homoseksualca. Ko čaka na potr- dilno o moževi smrti v vojni, jo razglasijo za lahko žensko. Drugo žensko, mlado Tonko, zaradi ne- kaj avantur zmerjajo s kurbo. Za- nimivo je, da Mesarica prevzema simbolno moško identiteto, skrbi za tipično moška dela, kot so klan- je in razkosavanje živine, moška vzgoja sina. Homoseksualca za- smehuje ravno tako, kot to počne- jo moški, zaradi česar jo vsi spre- jemajo, čeprav živi enako kot prvi dve. V svoji simbolno moški vlogi enakopravno razpravlja tako z županom kot z župnikom.

Vsaka seksualna svoboda, pa naj bo najstniška ali pri zreli ženski ali Rovova »retardirana« ali Abramo- va homoseksualna, zbuja agresiv- nost. Spodkopava namreč temelje malomeščanske družbe.

JASNA MAGIĆ

POČIVAJ V MIRU, DAVID KATO

Homoseksualnost je kazniva v osemindesetih od trinpetdesetih držav v Afriki, zakoni, ki kriminalizirajo homoseksualnost, pa večinoma temeljijo na ostankih britanske kolonialne zakonodaje. V Nigeriji tako homoseksualce kamenjajo, v Sudanu je za homoseksualnost zagrožena smrtna kazen, v Keniji je spolna usmerjenost lahko razlog za zaporno kazen, enako usodo pa delijo tudi geji in lezbijke v Ugandi.

Predstavo o življenju gejev v Ugandi je v Ljubljano v novembru 2010 pripeljala fotografska razstava Tadeja Žnidarčiča »Biti gej ali lezbijka v Ugandi«, pozneje pa še dokumentarec na gejevskem in lezbičnem filmskem festivalu »Kuchus of Uganda«. Tako fotografije kot film neizprosno razgalijo nevzdržnost tamkajšnjih razmer. Kako skrajne so, je postalo jasno po umoru enega najvidnejših predstavnikov ugandskega gejevskega gibanja Davida Kate, ki je bil umorjen 26. januarja 2011.

Umor so obsodili vsi odmevnejši svetovni voditelji in mednarodne organizacije za zaščito človekovih pravic, vsi pa so tudi intenzivno pozivali k neodvisni, temeljitni in pošteni preiskavi ter k spoštovanju pravic gejev in lezbijk v Ugandi,

še posebej sedaj, ko je v pripravi nov zakon, ki za homoseksualnost predvideva smrtno kazen.

O Davidu Kati, očetu ugandskega gejevskega gibanja, in o razmerah v Ugandi smo se za *Narobe* pogovarjali z Johnom A. Wamberejem, dolgoletnim gejevskim aktivistom iz Kampale, ki je bil Davidov prijatelj in sodelavec.

David Kato je bil umorjen približno tri tedne po zmagi na sodišču proti tabloidu Rolling Stones. Ta ga je namreč javno razkril kot homoseksualca. Kato naj bi zaradi tega prejemal grožnje, baje so mu vdrli tudi v elektronsko pošto. Kaj vse se je dogajalo takrat?

Celotna situacija okoli njegovega umora je precej zapletena. Morate se zavedati, da je bil David že dolgo trn v peti nasprotnikov lgbt-gibanja, saj je bil viden in glasen – ne samo v Ugandi, temveč tudi v mednarodni skupnosti. Če se omejim na dogodke okoli njegovega umora, lahko potrdim, da so se pritiski nanj res stopnjevali po dobljeni tožbi proti reviji *Rolling Stone*. Biti razkriti gej je tu namreč zelo nevarno. Nekaj dni pred umorom sva govorila, povedal mi je, da se boji za lastno varnost in sumi, da so mu vdrli v hišo in ga iskali. V vasi, kjer je živel, ga je eden od vaščanov tudi obtožil, da je spal z njegovo ženo. Kljub temu da je zgodba čisto izmišljena, saj je bil David gej, kar je vedela cela vas, je to v Ugandi huda obtožba, za katero je zagrožena lahko tudi zaporna kazen in kaže predvsem na to, da bodo ljudje v svojem sovraštvu do gejev posegali po vseh sredstvih. Kasneje smo izvedeli, da mu je nekdo vdrl v elektronsko pošto in pošiljal izmišljena sporočila. Nato sem neki večer prejel klic odvetnika, ki nam je pomagal pri primeru *Rolling Stones*. Povedal mi je, da je prejel

informacijo, da je bil David napaden in da je mrtev. Seveda mu najprej nisem verjel. Po policijski potrditvi, da gre res za Davida, pa se mi je čisto sesul svet. Bil sem popolnoma šokiran in potreboval sem kar nekaj časa, da sem prišel sebi. Šele ko sva z odvetnikom odšla na njegov dom, prizorišče zločina, sem resnično dojel, da Davida ni več.

Takoj po napadu so se pojavila namigovanja, da je šlo za homofobični napad, natančno pet tednov po umoru pa lahko beremo, da so storilca prijeli, da je napad priznal, ter da ni šlo za rop niti za homofobični napad temveč za osebni spor. Kakšne so vaše informacije glede tega?

Glede na vse stvari, ki sem jih že omenil, ter da se je umor zgodil sredi belega dne, da je bil storilec prijet relativno hitro in je dejanje takoj priznal, da je storilec moški, ki mu je Kato pomagal iz zapora, je vse skupaj precej sumljivo in veliko je še neraziskanega. Pomembno je vedeti, da ima naše gibanje močan interes zato, da se policijska raziskava res izvede poglobljeno in da se upoštevajo vsa dejstva. Vendar pa ima enako močan interes tudi antigejevsko gibanje, ki želi s tem umorom ter izjavami storilca predvsem sprožiti govornice o nemoralnem vedenju homoseksualcev in s tem upravičevati njihovo družbeno in zakonsko preganjanje. Okoli Davidove smrti se je na podlagi storilčevih izjav namreč sprožilo veliko govorice o tem, kako imamo homoseksualci tukaj denar za spolne usluge in darila in kako mamimo mlade moške in otroke v greh. Osebnostno menim, da je napad posledica družbene in zakonske gonje proti nam in ne izključujem možnosti, da je bil umor celo naročen. Stvari se odvijajo vse preveč hitro in tudi priznanje je preveč premišljeno, saj ponavadi policija, ko dobi pri-

znanje, neha raziskovati naprej. Upal bi si tudi reči, da storilec računa na zmanjšanje kazni iz umora na uboj, kar je zakonsko in kazensko gledano ogromna razlika. Bojim se, da bodo primer zaključili in ne bodo raziskovali ozadja.

Kdo je bil pravzaprav David Kato? Članki na internetu ga predstavljajo zelo različno, kako pa ste ga doživljali vi in gejevska ter lezbična skupnost?

David je bil zelo specifična osebnost. Bil je trmast in odločen, hkrati pa neverjetno sočuten človek. Bil je vztrajen in hkrati tudi nepotrpežljiv. Imel je namreč navado hoditi po policijskih postajah po državi in plačevati varščino vsem, ki so bili zaprti in obtoženi zaradi spolne usmerjenosti. To je na primer storil za Enocka Nsubugo, ki ga je umoril. Večkrat je bil brez denarja, a je vedno zmožal plačevati različne stvari prebivalcem vasi, v kateri je živel, kljub temu da so ga zmerjali in mu grozili. David je premogel ogromno sočutja, bil je vztrajen in za dosego svojega cilja je žrtvoval tudi svoje življenje. Imel je ogromno srce in naši skupnosti se je razdajal vsakodnevno. David je dejstvo, da je nekdo gej ali lezbijka, ne glede na to ali je osebo poznal ali ne, jemal zelo osebno. Tak je bil David.

O Davidovem pogrebu so poročali vsi večji mediji. Pogreb je bil zelo čustven, zaznamoval pa ga je predvsem homofobični incident. Vi ste bili tam, kaj se je zgodilo?

Začetek je bil zelo slavnosten. Prišlo je zelo veliko ljudi, kar nekaj tujih diplomatov in predstavnikov mednarodnih organizacij za človekove pravice. Prišli so tudi Davidovi sovaščani, veliko aktivistov in aktivistk in drugih gejev in lezbijk in tudi Davidova družina. Govorov je bilo veliko, njegova

mati in brat sta bila zelo čustvena, kot tudi tisti, ki smo ga dobro poznali, potem pa je besedo prevzel pastor Ugandske cerkve, ki je priložnost izkoristil za napad na Davida in vse homoseksualce. Tu bi poudaril, da je cerkev, ne glede na to, da so spoštovanje Davidu izkazali res visoki in ugledni svetovni voditelji, za pogreb dodelila laičnega pastorja, ki je namesto, da bi obsodil Davidov umor, kričal, da je bila smrt zaslužena in pričakovana, da se moramo vsi homoseksualci pokoriti, izginiti in umreti. Citiral je iz pisem, ki sta ju poslala Obama in Hilary Clinton in ju uporabil kot dokaz, da je to bolezen zahodnega belega sveta. Seveda smo bili vsi popolnoma šokirani in kar nekaj časa je trajalo, da smo sploh odregirali. Najhuje pa je bilo to, da so ga s kričanjem začeli spodbujati tudi drugi in nastal je vsesplošni kaos. Vse skupaj je šlo celo tako daleč, da je morala posredovati policija. Ko smo si končno opomogli od šoka, je nekdo od nas skočili na oder in pastora odrinil stran. S tem dejanjem smo se jasno postavili zase in nekdo je zavpil v mikrofona:

»Ne! David smo mi vsi in sebe ne damo. Dovolj je zatiranja in laži. Kdo ste, da nam boste sodili!?« Davida je na zadnjo pot tako pospremil župnik Christopher Senyonjo, ki v Kampali vodi Center za enakopravnosti in pomiritev, v okviru katerega zagovarja tudi pravice lgbt-oseb. Po pogrebu pa je postalo nevzdržno in nevarno in morali smo na hitro zapustiti kraj, ker so se začele zbirati jezne lokalne množice. Vsi smo bili zelo jezni in razočarani nad tem, kar se je zgodilo, in še vedno občutim grenkobo, ko pomislim na vse skupaj. Hkrati pa se zavedam, kako pomembna je bila naša reakcija in sporočilo, ki smo ga poslali tako s svojo številnostjo, kot tudi z besedami.

Kako Davidova smrt odmeva v Ugandski lgbt-skupnosti in kako se soočate s posledicami njegove smrti?

Vsi smo še zelo prizadeti. Omenjamo ga vsak dan in predvsem razpravljamo o tem, kako nadalje

vati njegovo delo in doseči cilj, ki si ga je želel tudi sam. Davidova smrt pa je prizadevanja naše skupnosti premaknila za desetletja nazaj in sovraštvo do gejev je danes večje kot kdajkoli prej. Tako po njegovi smrti, na primer, so se začele dogajati različne stvari; racije v lokalih, kjer se zbiramo, ter zapiranje ljudi, policijsko beleženje teh lokalov, nekateri so omenili, da so zasledovani, kar nekaj mojih prijateljev je izgubilo stanovanje ali službo, ker so jih stanodajalci ali nadrejeni prepoznali kot homoseksualce. Vse večje aktivnosti okoli Davidove smrti in pogreba so namreč posneli vsi večji državni in svetovni mediji, kar pomeni, da smo bili vsi zelo izpostavljeni. Tveganja so sedaj veliko večja in sploh nismo več varni; še posebej tisti, ki smo razkriti in aktivisti za človekove pravice.

Ali je trenutno v Ugandi kdo, ki bi lahko prevzel Davidovo vlogo?

Zelo težavno bo najti nekoga, ki se bo pripravil tako izpostaviti in prevzeti nase vse grožnje in nasilje, kot ga je prenašal in z njim živel David. Homofobično nasilje je bilo namreč velik del njegovega vsakdana. Seveda smo tu posamezniki, ki bomo nadaljevali njegovo delo, po drugi strani pa smo vsi utrujeni od zatiranja. Ravno incident na Davidovem pogrebu dokazuje, da nas je ogromno in poslali smo zelo močno sporočilo nasprotnikom, da smo tu, da ne

nameravamo odnehati in da se bomo še naprej borili za svobodno življenje. Pogreb je bil zanimiv že zato, ker so nanj prišli ljudje, ki se nikoli prej niso izpostavili kot geji ali lezbijke, kar jasno kaže, da je ljudem dovolj skrivanja in tiranije in da so pripravljeni premagati svoj strah za dosego cilja. Na ta način je veliko ljudi izkazalo solidarnost z Davidom, z našo skupnostjo in to je sedaj naša velika prednost.

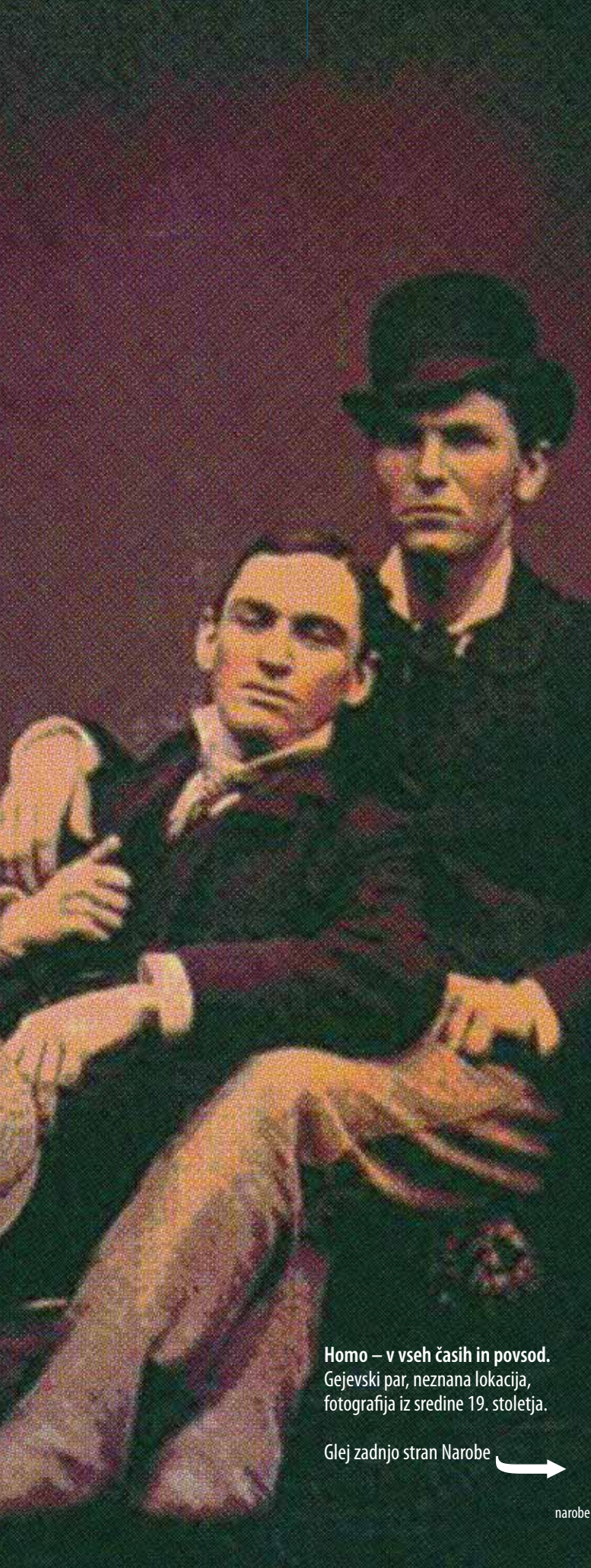
Zakonodaja v Ugandi je izrazito sovražna do spolnih manjšin, trenutno pa je v pripravi nov zakon, ki za geje predvideva celo smrtno kazen. Zakon naj bi v parlamentu obravnavali prav zdaj, konec februarja 2011, razprava pa naj bi tekla v smeri tudi mogočih sprememb predloga, ki naj bi predlog omilile. Kaj se dogaja s tem predlogom?

Trenutno vlada okoli tega predloga tišina. Zaenkrat predstavniki parlamenta niso potrdili oziroma predlagali kakršnekoli spremembe. Prav tako niso razpravljali o tem, da bi ga umaknili. Nasprotno David Bahati, član parlamenta, ki je zakon predlagal, zanika, da bi se sploh razpravljalo o spremembah, njegova zadnja izjava pa je bila, da naj bi zakon sprejeli do konca maja letos. Zagotovo bomo proces spremljali zelo pozorno. Če bo kazalo, da bo zakon sprejet, bomo seveda naredili vse, kar bo v naši moči, da do tega ne pride. Dejstvo pa je, da je vladajoča stranka v parlamentu zelo naklonjena temu predlogu in zadnjo besedo bo imel predsednik parlamenta. In ravno tu upam, da se bo upoštevalo pritiske mednarodne skupnosti in se bo predlog umaknil. Predlog je grozljiv, saj na primer uvaja smrtno kazen za geje, ki so HIV pozitivni ali oboleli za aidsom ter za geje, ki so bili zaradi spolne usmerjenosti že obsojeni. Poleg tega spodbuja ljudi k prijavljanju gejev in lezbijk lokal-

nim oblastem in prepoveduje in kriminalizira vsakršen govor o homoseksualnosti. Tak predlog je potrebno popolnoma zavreči in se sploh ne sme razmišljati v smeri sprememb. Z umikom enega člana ne dosežemo ničesar in z vsako predlagano spremembo samo priznamo legitimnost za sprejetje takega dokumenta.

David se je proti ugandski zakonodaji boril zelo glasno in vidno, večinoma pod okriljem organizacije SMUG, večina aktivizma pa se vendarle dogaja skrito, prostori za srečanja se redno menjavajo, pisarne so pravzaprav vaša stanovanja ...

Da, res je. Ugandski aktivisti smo pod nenehnimi pritiski. David je ustanovil SMUG, ko se je vrnil iz Johannesburga. Tam je videl pasti apartheid in z njim vso opresivno zakonodajo in to je bil za njega navdih za spremembe tu, zato je predvsem deloval na področju zagovornišva in zakonodaje. David je bil enostavno neustrašen in tak je bil tudi njegov način. Povprečno življenje ugandskega aktivista pa je predvsem nevarno in nepredvidljivo. Sam sem razkrit, predvsem zato, ker so me razkrili tabloidi in vsakič ko grem od doma, ne vem, ali bom živ prišel na cilj. Tudi ko pridem, kamor sem se namenil, praktično nikoli ne vem, kaj se bo tam zgodilo. Vem samo to, da večina ve, da sem gej, da je ozračje izrazito sovražno in samo upam, da se mi bo uspelo izogniti nasilju in zmerjanju. Zavedam se, da me lahko kdorkoli napade in da se zelo verjetno nihče ne bo postavil zame. Živim iz dneva v dan.

Homo – v vseh časih in povsod.
Gejevski par, neznan lokacija,
fotografija iz sredine 19. stoletja.

Glej zadnjo stran Narobe

Ivan Peternej,
igralec,
priporočča

Foto: Barbara Čeferin

PET DOBRIH

1 Knjiga

Platon, *Poslednji dnevi Sokrata*, Slovenska matica, 2003

Blesteča misel enega največjih filozofov antične dobe. Plemenitost, pogum in visoka etika človeka, ki se ne boji smrti.

2 Igralec

Charlie Chaplin (1889 – 1977)

Genij humorja, ker slábo sprevača v smešno, ker v trpkem najde sladkost in človeka nasmeji do solz.

3 Gledališče

Prostor mojega ustvarjanja, prostor demonov in muz, ki me vedno znova obsedajo in navdihujejo.

4 Prostor

Sokota

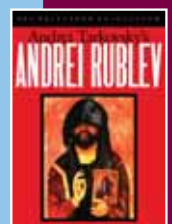
Edinstveni biser narave, otok Zmajevih dreves, ki je v preteklosti pripadal magični Arabiji felix.

5 Film

Andrej Rubljov, režija Andrej Tarkovski, Sovjetska zveza, 1966

Film Andreja Tarkovskega, mojstrovina, ki posega na vse nivoje človekovega bivanja, civilizacije in življenja nasploh. Film, ki me vedno znova pretrese.

ALEŠ ZOBEC

KVIROVSKA ZMEŠNJAVA V SOUTH PARKU

»Človeštvo je razdeljeno na dva (s)pol. Združena tvorita celoto za nadaljevanje civilizacije.« Če vam ta citat ni znan in mislite, da ga je izrekel kakšen nepoučen tepček, ki ne zaseda pomembne javne funkcije, ste se zmotili. Gre za slogan nekažne izjave, ki so jo v preteklem šolskem letu pod okriljem Ministrstva za šolstvo podpisovali dijaki in dijakinje srednjih šol v Sloveniji, z vso vehementnostjo pa jo je branil minister Lukšič.

Tisti bolj senzibilni in tiste bolj senzibilne, ki v teh idejah pod lupino dobrohotnosti zaznamo brutalno heteronormativnost, zato pogosto iščemo prostor, kjer naša identiteta ne bo omalovaževana. Zatekamo se v drug svet, ki je (lahko tudi) svet fikcije: k leposlovju, filmom in drugim tovrstnostim. Maja Pan je v intervjuju v prejšnji številki revije *Narobe* dejala, da fiktivne podobe ponujajo dostop preko zunanosti k sebi. Še zlasti je to pomembno, kot je dejala, v družbenem prostoru, kjer raznolike spolne identitete in usmerjenosti niso niti naslovljene, kaj šele pripoznane.

Ko sem se odločil, da za bralke in bralce revije *Narobe* pripravim prispevek o enem izmed teh eskapističnih svetov, o priljubljeni ameriški risani seriji, sem kar hitro začel tuhtati, česa vse ne smem pozabiti omeniti. *South Park* namreč spremljam že dolgo časa in kar ne preneha me navduševati. Odgovoriti na vprašanje, zakaj me tako navdušuje – in hkrati z odgovorom navdušiti tudi bralke in bralce – pa ni prav enostavna na-

loga. Kako, na primer, v neko kratko besedilo vključiti neštete domislice Traya Parkerja in Matta Stona, ustvarjalcev *South Parka*, in jih povezati v smiselno celoto, ki bo zanimiva tudi za tiste, ki serije ne spremljajo? »It's a Jersey thing,« je leitmotiv neke epizode v pretekli sezoni. In prav res – zdi se namreč, da je substanca, ki serijo tako zelo ozaljša, besedno težko ujemljiva, če ne že kar neujemljiva, da je zgornja metafora kar najprimernejša: če nisi del neke skupnosti, težko razumeš subtilne nianse njenega jezika. V tem primeru so ta skupnost gledalci in gledalke *South Parka*. Pristopov k obravnavi serije je nešteto, a sam bom ta prispevek tematsko zamejil in ga osredičil na vidik spola in vidik seksualnosti gospoda/gospa Garrison, enega/ene izmed likov nanizanke.

O South Parku na splošno

South Park je ameriška risana serija, ki bo konec aprila začela s 15. sezono. Na televizijski postaji Comedy Central jo predvajajo od leta 1997, že od samega začetka pa ima zelo visoko gledanost. Če prištejemo še ogleda na uradni spletni strani risane serije in kroženje piratskih kopij, se gledanost večkrat pomnoži, geografsko pa je serija priljubljena tudi drugod po svetu. Predvajana je bila tudi na RTV Slovenija.

Zgodba je osredičena okrog štirih osnovnošolskih prijateljev –

treh junakov in enega antijunaka – ki obiskujejo tretji oziroma kasneje četrti razred osnovne šole v zvezni državi Kolorado: Kyle, Jud, Kenny, revež, Stan, povprečnež, in antijunak Cartman, debel egoistični prasec, če močno skoparimo z oznakami. V večino epizod so vključeni tudi njihovi sošolci in sošolke, pa tudi njihovi starši in učitelji in drugi prebivalci mesta. Liki so skrajno abstrahirani in karikirani, tako kot tudi grafična podoba serije, ki sestoji iz preprostih geometrijskih oblik in barv. Ker gre za nanizanko, gledalci in gledalke spremljamo bolj ali manj vsako epizodo kot zaključeno celoto, posledice pa v prihodnjih epizodah niso več vidne.

Osrednja značilnost *South Parka* je njegova odzivnost. Vsaka epizoda *South Parka* je namreč venomer satira trenutnega družbenega stanja – a ne v kontrakulturnem smislu, temveč nasprotno: naracija serije je zmes dominantnih diskurzov, ki se v procesu prilščanja potencirajo do absurdnosti in tako eksplicirajo njihovo omejenost. Dogajanja v mestecu South Park so analogna dogajanju v povsem konkretni (ameriški) družbi, le da so družbeni antagonizmi z vsemi nelogičnostmi razkriti.

Fantomski Garrison

Judith Butler v kulturnem, temeljnem delu kvirovske teorije *Težave s spolom: feminizem in subverzija identitete* (Škuc-Lambda, 2001) koncizno vzpostavi koncept performativno-

sti. Pokaže nam, da vzročno posledično razmerje med biološkim spolom in družbenim spolom ne vzdrži kritične presoje. Ni namreč biološki spol tisti, ki vzpostavlja družbeni spol – biološki spol je vselej že družbeni, spolna bitja pa postanemo z vsakodnevno stilizacijo telesa, družbenospolnim performansom.

Gospod oziroma gospa Garrison v *South Parku* je pravzaprav šolski primer, kaj spolni performans je – in kaj je to fluidna, izmuzljiva (ne)identiteta. Za razliko od ostalih protagonistov se njegova identitetna pozicija namreč nenehno spreminja.

V serijo vstopi v prvi sezoni kot povsem nesposoben osnovnošolski učitelj. Že od samega začetka je njegova osebnost močno karikirana in polna antagonizmov, njegova spolna usmerjenost pa nejasna. Čeprav celo mestece sumi, da je Garrison gej, dolgo časa to grobo – z žaljenjem drugih – zanika in že kar ritualno »zaklinja« svojo hiperheteroseksualnost s konstantnim ponavljanjem teze, da je »ženskar, ki se rad 'na veliko onegavlja'. Po drugi strani pa so njegove fantazije klasično homoero-

tične: sanjari, na primer, o skupinskem prhanju z vojaki. Je torej gej v zanikanju?

V tretji sezoni nam *South Park* razkrije Garrisonovo travmo iz otroštva: njegov oče ga ni ljubil, saj ga NI NIKOLI spolno zlorabil. Zgodba se zaključi tako, da njegov oče skrivoma plača nekega moškega, ki njegovega sina spolno zlorabi. Krasen obrat nabrekne nekega diskurza o spolnih stikih med odraslo in mladoletno osebo!

V četrti sezoni se znajde v vrvežu pedofilskega škandala in izgubi službo. Takrat se odloči, da bo postal pisatelj, ki piše pogrošno ljubzensko literaturo za ženske. Njegov roman postane velik hit, ki prejme prestižno nagrado za ... najboljši gejevski roman. To ga tako zelo potre, da zbeži visoko v planine, v nekakšno votlino. Njegovo mesto prevzame debela gospa Chokesondik, z joški do kolen (ki privabljajo mucke), a razreda disciplinsko ne obvlada. Chokesondik se zateče h gospodu Garrisonu ..., ki navsezadnje končno »prizna«, da je homoseksualec. Vrne se na delovno mesto, a si kaj kmalu želi, da bi ga zaradi spolne usmerjenosti odpustili, saj bo tako lahko šolo tožil za milijone dolarjev. Kljub eksczesno vulgarnem obnašanju v razredu mu to ne uspe.

Prva epizoda devete sezone prinese nov preobrat: gospod Garrison postane gospa Garrison. Ustvarjalca *South Parka* telesni podobi dodata uhane, obrise prsi in rdeče ustnice. Gospa Garrison svojega partnerja, gospoda Sužnja, zapusti, saj je sedaj ženska in nikakor ne peder. V tej homofobični maniri poskuša preprečiti tudi sprejete zakona, ki bi istospolnim parom omogočil sklenitev zakonske

skupnosti. Pozneje, v enajsti sezoni, postane gospa Garrison lezbijka, ki se bori za obstoj edinega lezbičnega lokala v South Parku Les Bos. Kupiti ga namreč hoče nek bogataški Perzijec. Izkaže se, kakopak, da je to pravzaprav bogataška lezbična Perzijka v zanikanju. V 12. sezoni postane gospa Garrison ponovno gospod Garrison ...

Paleta lika Garrison je torej pestra: od hiperheteroseksualnega moškega preide v hiperhomoseksualnega moškega, nato v hiperheteroseksualno transspolno žensko, kasneje v radikalno feministično lezbijko, pa spet nazaj v moškega. Isto telo, a toliko identitet. Biološki spol torej družbenega ne pogojuje – Garrison je obeležen oziroma obeležena preko performan-

sa in družbenospolne stilizacije telesa, ki pa se kaže povsem poljubno, od anatomije neodvisno. In prav to je bistven poudarek.

Naboj South Parka

Zdi se torej, da *South Park* natančno pokaže abotnost družbenih predstav in pričakovanj v zvezi s spolom in seksualnostjo ter tako vzpostavlja radikalno kritiko prevladujočega reakcionarnega diskurza. Pa tudi naprednega, saj serija ni zavezana nobeni »strani« in zavrača kakršnokoli politično korektnost. In prav zato je *South Park* tako udobno in sproščujoče okolje pobega iz vsakdanjosti.

Spol(nost) v South Parku

Dolžina seznama epizod *South Parka*, ki vpletajo v dogajanje seksualnost in spol, je odvisna od subtilnosti pogleda gledalstva. Na spodnjem seznamu so zgolj epizode, ki so omenjene v prispevku, in še nekaj drugih, kjer je spol(nost) osrednja tema. Ogledate si jih lahko na spletni strani: <http://www.southparkstudios.com/>

(S – sezona, E – epizoda)

- S01E04 – Stanov pes Sparky je gej. G. Garrison razloži, kdo so homoseksualci.
- S03E17 – G. Garrison predeluje mučen spomin iz otroštva: oče ga NI spolno zlorabil.
- S04E05 – G. Garrison se zaplete v pedofilski škandal.
- S04E06 – G. Garrison piše »ženski« roman.
- S04E11 – G. Garrison spozna oziroma sprejme svojo spolno usmerjenost.
- S05E14 – Problematizacija prisilne heteroseksualnosti.
- S06E14 – G. Garrison bi bil rad na vsak način odpuščen iz službe.
- S07E08 – Nova moda v South Parku: metroseksualnost.
- S09E01 – G. Garrison postane ga. Garrison.
- S09E09 – Transzmešnjava v četrtem razredu.
- S09E10 – Ga. Garrison se bori proti sprejetju zakona, ki bi istospolnim parom omogočil sklenitev zakonske skupnosti.
- S11E02 – Četrtošolca Buttersa pošljejo starši v katoliški tabor za spreobračanje.
- S11E06 – Ga. Garrison se bori proti zaprtju edinega lezbičnega lokala v South Parku.
- S12E05 – Ga. Garrison postane g. Garrison.

GAYSGREEN

... pa tudi L, B, T in vsi, ki ste dovolj Queer, da berete Narobe.

Tokrat: **MESO**

1

Ali tvoja nečakinja pripada generaciji, ki ob gledanju ANIMAL PLANETA cvili od velike ljubezni do živali? In ne povezuje zrezka pred sabo z ljubkim, še včeraj živečim žrebičkom? Kaj pa tvoja generacija, ki ob nakupu lično oblikovanih izdelkov mesne in mlečne industrije zlahka nasede risbam idiličnih kmetij z veselimi kravicami? Vendar morajo krave, prašiči, purani čimprej postati čimtežji mesni izdelki. Taka industrija ustvarja idealne pogoje za zlorabe vseh vrst.

2

Novodobni piščančki rastejo namesto tri mesece tri tedne. Vsak dan uživajo hormone in antibiotike. Razvijejo ogromna prsa, tako da jih tanke noge pogosto ne držijo ter umrejo v poskusih, da bi prišli do vode in hrane. Živijo v temi in neznosnem smradu. 18 njih na m²!

3

Ali raje jesta ribe? Industrijski ribolov pomori popolnoma živečo populacijo lovnega področja. Za najljubših nekaj koščkov sušija si morata na svoji mizi predstavljati še kakšen kvadratni meter ostalih pomorjenih živali, ki so jih kot neuporabne odvrgli nazaj v morje. Kaj pa gojišča? Tako prepolna, da je kanibalizem (tako kot pri piščancih) normalen pojav! Pa še zajedalci v umazani vodi razžirajo ribe do kosti.

4

Ali vama je čudno videti stare filmske prizore, kjer vsi kadijo v avtobusu? Morda vama bo čez nekaj let enako čudno videti scene, kjer se igralci mastijo z zrezki. Če ne zmoreta drugače, kupujta eko meso, take živali so vsaj dobro jedle.

5

Naša moderna hrana se rodi, živi in umre v neznosnih razmerah. Naša hrana, prav tako kot naši kužki, čuti bolečino in dojema zlorabo. Kako bo zgledala denacifikacija vseh nas po živalskem holokavstvu?

LUKA PIERI

Cher

»Vse, kar bo ostalo po jedrskem uničenju, bodo ščurki in Cher.«
Jimmy James, komik

Skoraj 50 let na sceni, več kot 120 milijonov prodanih plošč, 41 albumov – 6 zlatih, 2 platinasta – 10 filmskih uspešnic, več kot 40 uspešnih skladb v (za zdaj) zadnjih šestih desetletjih, 7 nominacij za emmyja (en osvojen), 6 za grammyja (en osvojen), 7 za zlati globus (3 osvojeni), dve za oskarja (en osvojen). Pri 52-ih je bila najstarejša glasbenica, katere nov single se je takoj ob izidu uvrstil na prvo mesto ameriških lestvic, in je tako rekoč edina diva z več kot ugledno glasbeno, televizijsko in filmsko kariero. Uvedla je modne in glasbene trende, postala je gejevska ikona in glbt-aktivistka ter idol treh generacij oboževalcev in ljubljena lepotnih kirurgov. In kot poje v svojem zadnjem filmu, ne odpisite je še, ker se še ne bo poslovila.

Cherilyn Sarkisian (20. maj 1946) je postala Cher leta 1965 (leta 1979 pa se je tudi uradno preimenovala), ko sta z enajst let starejšim možem Sonnyjem Bonom zaslovela z znamenito *I Got You Babe*. Že istega leta je izdala prvi solo album *All I Really Want to Do*, ki je 19-letno pevko hipijevsko-eksotičnega videza (oče je bil armenškega porekla, mati pa ima indijske prednike) postavil na 16. mesto glasbenih lestvic. Leto po tem je bila že na drugem mestu z danes kulturnim *Bang Bang*. Sonny in Cher sta leta 1969 dobila otroka, Chastity (danes Chaz), in od leta 1971 do leta 1974 vodila varietejsko oddajo *The Sonny and Cher Comedy Hour*. Z edinstveno kombinacijo zbadljivega humorja, situacijske komike, samoironičnih dovptipov ter posrečenih skečev in

spektakla sta postala pravi medijski fenomen.

Tistega leta je Cher prvič prilezla na sam vrh lestvic s hitom *Gypsys, Tramps & Thieves*, veliko uspeha pa je bil deležen tudi drugi single z istoimenskega albuma *The Way of Love*. Za njen poznejši status gejevske ikone je ta pesem zlasti zanimiva. Bila je namreč priredba francoske pesmi *J'ai le mal de toi*, ki je bila napisana iz moškega zornega kota in ga ohranja tudi v angleški različici (leta '65 jo je prva izdala Kathy Kirby). Pesem tako pripoveduje o osebi, ki je pevko zapustila zaradi moškega.¹

Cher in folk rock, ki mu je z markantno vokalno izrazitostjo znala dati tako mehkeje tone kot tudi bolj grobe odtenke, je še naprej prežemal njen repertoar in dajal značilno uporniški pridih tudi tistim pesmim, ki so imele povsem standardno vsebino. Njena podoba suverene, duhovite in odločne ženske je bila za tiste čase skoraj revolucionarna, vendar je znala ob tem ohraniti eleganten seksapil. Po družbeno angažirani *Half-Breed* (1973) je Cher prišla tretjič na prvo mesto lestvic z zimezeleno *Dark Lady* in z novo TV-oddajo

1 *Then what will you do when he sets you free, just the way that you said goodbye to me?*

dvignila veliko prahu zaradi ekstravagantnih in provokativnih oblačil.

Čeprav je pod Sonnyjevim mentorstvom Cher v nekaj letih razvila svoj potencial in pridobila samozavest, da je lahko suvereno nastopala pred čedalje zahtevnejšim občinstvom, je sčasoma prerasla vlogo Sonnyjeve »replikatorke« in čutila je potrebo po večji poklicni in osebni neodvisnosti. Njen odnos do lastne kariere – in seveda lastnega življenja – se je spremenil, ko je postala mati. Ker je ob tem dozorela in se v zakonu in skupni oddaji ni mogla otresti vloge Sonnyjeve varovanke, se je nazadnje odločila za razvezo. Po ločitvi je morala začeti znova, saj ni bila vajena sama odločati o svoji karieri.

Nato je bila dve leti poročena z rockerjem Greggom Allmanom, s katerim imata sina Elijahah. S Sonnyjem sta sicer ostala v prijateljskih odnosih in po kratkotrajni reprizi njunega TV-šova se je Cher spet pojavila na vrhu lestvic z disko hitom *Take Me Home*. Ovitek plošče s Cher, pomanjkljivo oblečeno v amazonsko-vikinško opravo, je bil za tisti čas precej sporen, ovitek naslednje plošče, *Prisoner*, z golo pevko v verigah, pa je močno razburil feministke, dejansko pa je zapečatil njeno pro-

vokativno podobo, po kateri sta se med drugimi zgledovali tudi Cyndi Lauper in seveda Madonna.

Naslednji albumi so se slabo prodajali in Cher se je sklenila posvetiti svoji prvi ljubezni – filmu. Leta '82 je dobila glavno vlogo v broadwayski komediji *Come Back to the Five and Dime, Jimmy Dean, Jimmy Dean*, nato pa je nastopila tudi v filmski priredbi Roberta Altmana in dobila svojo prvo nominacijo za zlati globus. Leto potem je prejela zlati globus in bila nominirana za oskarja za stransko vlogo v filmu *Silkwood*, kjer je igrala lezbično sostanovalko Meryl Streep in Kurta Russlla. Leta '85 je navdušila kritike in javnost z izjemno vlogo v filmu *Maska*, za katero je prejela glavno nagrado v Cannesu in bila spet nominirana za zlati globus. Leto '87 so zaznamovale tri filmske uspešnice, črna komedija *Čarovnice iz Eastwicka* z Jackom Nicholsonom, Susan Sarandon in Michelle Pfeiffer, triler *Osumljenec* z Dennisom Quaidom in romantična komedija *Mesečnica* z Nicolaom Cageom. Za slednjega je prejela zlati globus in končno tudi oskarja.

Istega leta se je uspešno vrnila na glasbeno sceno. Novi slog, ki ga je uvedel album *Cher*, je bil dobra mešanica melodičnega rocka in klasičnega popa, pri kateri se je

poznalo ustvarjalno sodelovanje Diane Warren, Jona Bon Jovija, Richieja Sambore, Desmonda Childa in Michaela Boltona. Singla *I Found Someone* in *We All Sleep Alone* sta utrla pot naslednjemu albumu, *Heart of Stone* (1989), ki ga je zaznamoval predvsem uspeh singla *If I Could Turn Back Time*. Razvpiti video spot Cherinega paradnega konja, kjer je pela navdušenim mornarjem na krovu bojne ladje, je dvignil ogromno prahu zaradi prozornega bodija in vidne tetovaže na njeni zadnjici. MTV ga je predvajal samo po 21. uri. Naslednji album, *Love Hurts* (1990), je postal njen drugi najbolje prodajani album, čeprav je bil predvsem uspešen v Evropi, kjer je

vključeval tudi slavno *The Shoop Shoop Song* (iz filma *Sirene*, kjer je igrala mama Winone Ryder in Christine Ricci).

Po nekajletnem premoru je Cher leta 1995 izdala manj uspešni album *It's a Man's World*. Posebnost tega albuma je nekonvencionalni aranžma skladb (večina je priredb, najodmevnejša je bila *Walking in Memphis*), ki spaja melodični rock in blues s sodobnim R&B slogom. Plošča je bila morda zaradi stilskega prehoda ob izidu skoraj povsem prezrta, toda kritika si je tako rekoč enotna, da je ena njenih najboljših (podobno velja za Madonnin album *Bedtime Stories*, ki je izšel v istem času in prav tako iz-

korišča takratno popularnost R&B glasbe). Kljub slabi prodajanosti ob izidu pa je zaradi nenadnega uspeha, ki ga je Cher doživela nekaj let pozneje s skladbo *Believe*, veliko novih (pa tudi starih) oboževalcev ponovno odkrilo tudi ta album.

Album *Believe* (1998) je zaznamoval pravo prelomnico v njeni karieri in glasbenem stilu. Nenadni preskok v dance glasbo se ji je sicer obrestoval, čeprav je šlo predvsem za zviti vdor na klubsko sceno z všečnimi pesmicami, ki so na inovativen način izkoriščale efekt zloglasnega Auto-Tuna, ampak so na splošno precej banalne in brez duše. Vendar pa je *Believe* z

dvajsetimi milijoni prodanih izvodov postal Cherin najuspešnejši album. Velik del zasluge za bum, ki je obnovil Cherino kariero, gre tudi zvestim gejem, predvsem seveda novi generaciji oboževalcev, ki so zelo podobno znova zagnali slavo Kylie Minogue, ko se je vrnila na sceno s *Can't Get You Out of My Head*.

Kot večina gejevskih ikon je Cher zlasti priljubljena zaradi navdihujoče podobe močne, neodvisne in neukročene ženske, ki se ji ni treba podrežati šovinističnim normam (družbe in s tem šovbiznisa), da bi bila uspešna. K temu statusu je prispeval tudi njen raznoliki in izrazito glamurozni stil oblačenja,

Cherina hči Chastity

z leti pa je tudi postala ena glasnejših zagovornic lgbt-pravic. Leta 1998 je prejela nagrado glbt-združenja GLAAD, leto pred tem pa je bila glavna govornica na konferenci skupine staršev, sorodnikov in prijateljev lezbijk in gejev (PFLAG).

Leta 1995 je Cherina hči Chastity namreč javnosti razkrila, da je lezbijka. Cher je sama priznala, da je bila njena prva reakcija zelo »necherska«. Kljub temu da je od nekdaj imela veliko homoseksualnih prijateljev in prijateljic, in čeprav je čutila (kot je nedavno povedala v pogovoru za *ABC News*), da bo Chastity lezbijka, ko je bila še 11-letna ljubljanka ameriškega občinstva, se ni mogla upreti občutku krivde in dvomom o svojih materinskih sposobnostih. Poleg tega jo je skrbelo, da jo bodo novinarji neusmiljeno oblegali, ker je Cherina hči. Ampak Chastity je zelo kmalu postala zagreta aktivistka in Cher se sčasoma ovrгла pomisleke (zlasti potem ko je prebrala njeno knjigo *Family Outing* in se v njej prepoznala v negativni luči) ter se tudi sama vse glasneje začela zavzemati za glbt-pravice. Chastity se je pozneje odločila, da bo spremenila spol in od maja 2010 je uradno moški, Chaz Bono. Cher je bila tokrat precej manj obremenjena, čeprav je v intervjuju za *Vanity Fair* le priznala, da se včasih še vedno zmoti:

»Bistra punca je – fant! Tukaj imam težave. Zajeblem zaimke in pozabim, da je ona on.«

Po dobrih desetih letih (*Čaj z Musolinijem* z Maggie Smith in Judi Dench) se je Cher leta 2010 vrnila na velika platna s svojim prvim mjuziklom, *Burlesko*, in se s pesmijo *You Haven't Seen the Last of Me* po več letih spet pojavila na vrhu glasbenih lestvic. V filmu je dokazala, da je pri svojih štiriinšestdesetih letih še vedno v vrhunski formi, čeprav se v nasprotju z večino pevk, ki nastopajo tudi v filmih, Cher nikoli ni bilo treba boriti za kredibilnost. Od nekdaj je bilo očitno, da je rojena performerka, vsekakor pa je tudi nadvse nadarjena igralka.

Predvsem je zanimivo, da kljub svojemu zvezdniškemu statusu v filmih nikoli ne zaseneči soigralcev ali soigralk. Poleg tega je bistveno izrazitejša in bolj karizmatična od zvezdnic podobnega kova. Jennifer Lopez je sicer dobra igralka, vendar je v svojih filmih vedno enaka. Madonna pa je kolikor toliko odstopila od svojih enolično odigranih vlog samo v *Eviti*, pa še tukaj je znala podati samo to, kar je sama doživljala v svoji dotodanji karieri oz. življenju: odločnost, aroganco, prisiljeno ranljivost, vendar nobene plastičnosti, zato je v svojih filmih vedno preveč v ospredju, kot reklama, ki se ne

Chastity po operaciji – Chaz Bono.

umakne z zaslona. Cher pa se v svoje junakinje vživi in jim je zvesta, ne da bi se postavila v središče pozornosti, vendar jim kljub temu vdihne vse lastnosti, ki jih potrebujejo, da bi zaživele.

Prav uglajeni smisel za nastop je eden od glavnih razlogov, da so tudi Cherini koncerti posebne vrste šov. Njena znamenita poslovilna turneja je trajala rekordna tri leta. Miamijski koncert je predvajal NBC (ogledalo si ga je več kot 17 milijonov gledalcev), nato pa je izšel na DVD-ju z naslovom *The Farewell Tour*. Kar naredi ta koncert poseben, nista toliko spektakularnost in blišč, s katerima je hotela diva ustvariti resnično edinstven dogodek. Ob vseh bombastičnih točkah in ekscentričnih kostumih je glavni adut šova Cher sama. Vse pesmi brezhibno zapoje, naj bodo balade ali disko hiti, in očitno je, da so tudi njene klasične uspešnice še danes izjemno popularne. Tudi zaradi karizme in humorja, s katerima Cher razživi vsak nastop. Njena publika je izredno raznolika: od mladih, novopečenih oboževalcev do starejše generacije, ki jo je spremljala od začetka kariere, ter seveda očaranih gejev in famoznih imitatorjev (»Pa ne, da so pomotoma spustili tudi enega strejta v dvorano?«). Ko se na zaslono zvrstijo posnetki iz Cherine kariere in filmov, jih občinstvo navdušeno in poskočno

spremlja, vendar ni samo, oprostite izrazu, v transu, kot pri Madonni, Britney Spears, Enriqueju Iglesiasu, Lady Gagi in podobnih, temveč je dejansko ganjeno. Cherin poslovilni koncert je posebno doživetje zaradi prisrčnega vzdušja, ki ga prežemajo pristno občudovanje, nostalgija in sproščena radost.

Ženska se navsezadnje res lahko pohvali z zavidljivo pestro, izjemno dolgo kariero, ki za ogromno ljudi predstavlja dragoceno zbirko prijetnih spominov. Kot večina legend je Cher posvetila življenje spektaklu in že s tem, ko si je uradno dala spremeniti ime, je izbrišala vsako mejo med zvezdniško in zasebno sfero. Kar pa jo ločuje od večnih takih legend, je morda prav to, da je pravočasno prevzela vajeti svoje kariere in lahko mirno uživa v zvezdniškem statusu. In ne glede na vse kirurške posege, ki ji jih ljudje tako radi očitajo, ostaja dejstvo, da je Cher petinštirideset let po preboju na glasbeno sceno še vedno v odlični formi (postave in karizme ti konec koncev nobena operacija ne da) in nič zato, če se vztrajno trudi skrivati gube. Hočeš nočeš je ena redkih živečih legend našega časa, oziroma kot je zapisal filmski kritik Roger Ebert: drugi se starajo; Cher je postala logotip.

Plošče posluša in na koncerte hodi Janis.

R.E.M. — *Collapse Into Now*

Stari rokarski mački iz Georgie se ne dajo. Tokrat se vračajo že s petnajstim studijskim albumom in zvenijo ravno tako dobro kot pred tridesetimi leti, ko je izšel njihov prvi singel. Plošča sicer ne prinaša ničesar revolucionarnega, kar pa od stricev remijev niti ne pričakujemo več. Za rock glasbo so naredili več kot dovolj, nas razvajali z vedno znova kvalitetnimi komadi in čeprav izgleda, da so svoj ustvarjalni vrhunec dosegli že pred leti, še vedno najdemo dovolj energije in navdiha za simpatične nove plošče. Tokratni izdelek je bolj pisan od nekaterih prejšnjih in vsebuje tako značilne lebdeče balade, kot tudi bolj poskočne pankerske pridige, malce bolj humorna (in vedno izvirna) besedila, vse skupaj pa je začinjeno z ravno pravim razmerjem med glasbenim eksperimentiranjem in tistim že slišanim, kar skupaj z dobro prepoznavnim vokalom Michaela Stipea zbuja v poslušalcu tisti topli občutek že znanega in nekako domačnega. Kot gostje se na plošči pojavijo tudi Patti Smith, Eddie Vedder (Pearl Jam) ter, nenavadna, a začuda ne zgrešena izbira, gospa Peaches. Množice konvertitov verjetno ne bo, stari feni pa bodo še kako zadovoljni.

Ocena

Ricky Martin — *Musica + Alma + Sexo*

Naša latino teta iz klozeta je po letih zanikanja govoric o svoji spolni usmerjenosti končno našla svoje *cojones* in se razkrila, pričujoči album pa je njegov prvi izdelek po »šokantnem priznanju«, ki naj bi mu po pričakovanju mnogih uničilo kariero. Pa ni bilo čisto tako. Razkritje je (očitno v kombinaciji z glasbo, dušo in s seksom) botrovalo nastanku povsem solidne, predvsem pa sila pozitivne plošče, ki za te čase kar bogokletno prekipeva od židane volje. Živahna zmes popa, diska in južnoameriških povzročiteljev bokotresenja je prav simpatična popestritev zatežene baladne pop scene, dodaten plus pa je vedno doživeta vokalna interpretacija (ali je le-ta posledica Martinove ljubezni do glasbe ali do poslušanja samega sebe še ugotavljam). Ricky Martin presneti s precej bolj kompleksno glasbeno podlago, kot smo je vajeni od pojočih zagorelih goloprsih lepotcev, pridih eksotike pa še potencira s pretežno španskimi besedili in izposojanjem iz bogate glasbene zakladnice latinsko-ameriškega sveta. Optimistično, sproščujoče in več kot primerno za ritomiganje v prihajajočih poletnih dneh.

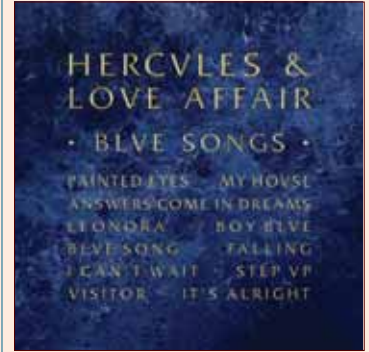
Ocena

PJ Harvey — *Let England Shake* Foto: harvey

Če se pri prejšnjih dveh izvajalcih počutimo kot doma med že znanimi zvoki, nas izjemna Polly Jean vedno znova presenetiti in tako rekoč lopne po glavi. Po čudovitem albumu srhljivih balad nas tokrat vrže v samo središče vojne, ki jo skozi ploščo doživimo v njeni najbolj grozoviti podobi. V besedilih nas s pomočjo zgodb žrtev popelje vse od Gallipolija do Iraka, vendar ne kot kakšna stara hipijevska protestnica, temveč na povsem izviren, harveyjansko temačen način. PJ ne pridiga in ne grozi, preprosto opisuje vojne grozote in tako spodbuja razmišljanje o človekovem nagnjenju k samouničevanju in njegovi nesposobnosti učiti se na preteklih napakah. *Let England Shake* je edinstven protivojni album, ki ob nepozornem poslušanju besedil zveni kot poln lepih melodij, ki gredo varljivo hitro v uho (če vas avtoričin nenavaden način petja ne zmoti preveč). Težko je verjeti, da je v času serijskega kopiranja še vedno mogoče narediti tako originalen, samosvoj, subtilno provokativen in kljub konceptualni naravi večplasten izdelek. PJ Harvey se je s tem albumom dokončno ustoličila in bo verjetno še dolgo vladala kot nesporna kraljica britanske alternative in vsega glasbeno izvenserijskega.

Ocena

Hercules and Love Affair — *Blue Songs*

Hercules and Love Affair ni nikoli sestavljala fiksna skupina ustvarjalcev in posledično ima plošča *Blue Songs* bore malo opraviti z odličnim disko-obujajočim prvencem izpred dveh let. Tokratni plošček bi najlažje opisali kot nekakšen retro house, ki bi krvavo potreboval sodelovanje vokalistov s prejšnjega albuma (Antony Hegarty, Nomi Ruiz), saj novi rekrutiranci nalogo opravijo precej manj uspešno. Pri vsakem komadu posebej imamo občutek, da nekaj manjka, in tudi gostujoči Kele Okereke (Bloc Party) ne uspe zapolniti praznine in pričarati tiste čarobnosti in strasti s prvenca, temveč podleže splošnemu vzdušju mehničnosti in rutinskosti, ki ves čas visi nad novo ploščo. Večje število počasnih komadov povzroči še večjo zmedo in dodatno razbije album, ki kljub nekaterim dobrim posameznim skladbam kot celota nikoli ne zaživi. Glavni krivec za oba albuma, producent in tekstopisec Andy Butler, se tokrat vidno trudi preseči predhodne dosežke, vendar mu to nikakor ne uspe in *Blue Songs* namesto oživiljanja žanra končajo kot žalostna kopija kopije. Škoda.

Ocena

KATARINA MAJERHOLD

Lezbična ljubezen v srednjem veku

potem so jo razlagali na podlagi fizičnih ali kakšnih drugih deformacij. Tako je problem srednjeveške predstavitve lezbičnosti več kot očiten: informacije o srednjeveških lezbičnih praksah lahko najdemo predvsem v tekstih teologov in duhovnikov, v nekaterih literarnih tekstih in redkih umetniških reprezentacijah.

Kdo so torej ženske v srednjem veku, ki so ljubile druge ženske in zakaj je bila njihova spolna praksa do neke mere tako neproblematična, da so jo ignorirali? Za Johna Boswella odgovor leži v pomembnosti ženske za ohranjanje rodu – ker plod intimnosti med ženskami niso bili niti nezakoniti otroci niti napačni dediči, ta praksa v očeh srednjeveških moških ni bila škodljiva. Aristokratski moške so se bolj bali, da bi bile njihove žene nezveste in ustvarile nezakonske potomce, kakor da bi ljubile druge ali da bi se zabavale z ljubimci ali ljubimkami na nereproduktivni način. Za Jacqueline Murray falocentričnost srednjega veka najbolj razloži ignoriranje lezbične aktivnosti – no, vsaj do trenutka, ko ženske niso uporabljale dilda ali ostalih pripomočkov, ki so navidezno posnemali penise. To pomeni, da se je »spermična ekonomija« srednjeveškega razumevanja spolnosti, ki so jo poznali že v antiki, nanašala na pojmovanje spolnosti v naslednjem smislu: dokler ni šlo za spolno aktivnost, ki je nereproduktivno trošila semensko tekočino, to ni nekaj negativnega oziroma sploh ni »prava« spolnost. Ali kakor to parafrizira Murray v svojem članku *Dvojno*

marginalizirani: »Srednjeveški ljudje so si seksualno aktivnost težko predstavljali brez penisa« (Murray, 1996: 221). Poleg tega številni viri kažejo, da so se ljudje v srednjem veku bolj identificirali glede na to, kateremu stanu (aristokrati-nearistokrati) ali veri (judje-kristjani, grešniki-čisti) pripadajo, kot pa kakšno seksualno prakso gojijo. Kar se tiče spolnih identitet ženske, pa bi bila še najbližja opredelitev oz. bolje delitev na device in tiste v celibatu.

Če hočemo pisati o ženskah, ki jih viri povezujejo z genitalnimi stiki z drugo žensko, imamo za celotno srednjeveško obdobje v najboljšem primeru le nekaj opisov žensk, pa še to vse iz 15. stoletja – za nameček pa so omenjene ženske zaradi svoje aktivnosti bodisi zaprli bodisi usmrtili. Eden od teh virov govori o Lavrence, šestnajstletni ženi Colija Poitevina, ki je zaprosila za pomilostitev. Lavrence je na sodišču povedala zgodbo, da jo je pred dvema letoma v Bleuryju (blizu Chartresa) zapeljala Jehanne, žena Perrina Goula. Neka poletnega jutra ji je Jehanne na sprehodu obljubila, da »ji bo dala veliko lepega in dobrega, če bo njena ljubimka«. Laurence je dejala, da ni slutila ali pričakovala ničesar slabega, vendar pa jo je Jehanne kmalu nato vrgla na kopicu bližnjega sena in se z njo začela »igrati« kot moški z žensko. Sledil je orgazem, zaradi česar si je Laurence želela nadaljnjih stikov. V naslednjih dneh in tednih sta imeli Lavrence and Jehanne spolne odnose na različnih mestih, v Lavrenčinem domu, med

vinskimi trtami zunaj vasi, enkrat celo v bližini mestnega vodnjaka, ki je bil v zavetju hiš skrit pred pogledi. Toda odnos se je nasilno končal, ko je Lavrence želela prekiniti stike z Jehanne in jo je ta zato fizično napadla. Jehanninina usoda je neznana, Lavrence pa je končala v zaporu – in tako je tudi nastal pričujoči zapis, ki opisuje njeno verzijo lezbičnega razmerja. V nasprotju z zgodovinarji moderne dobe, ki lahko najdejo informacije o lezbičnih odnosih običajnih žensk v pismih, dnevnikih in ostalih osebnih zapiskih, se morajo medievalisti zanašati predvsem na »kriminalne« obtožbe, kar zelo zoži področje raziskovanja lezbične ljubezni na zapise, ki označujejo lezbištvo kot deviacijo, nevarnost in nered. Poleg omenjenega imamo tudi primere, ki segajo v čas pred 1500: (a) leta 1482-3 je bilo sedem žensk usmrčenih v Brugesu v Franciji (Boone, 1996: 151) (Boone prav tako citira nekatere primere iz zgodnjega 16. stoletja); (b) leta 1477 so domnevno utopili lezbijke v Speieru (Crompton, 1980-1: 17); (c) v Romveilu so leta 1444 dve ženski obsodili za »pregreho zoper narave, imenovano sodomija« (Puff, 1997: 182-3); (d) lezbično razmerje med dvema ženskama, ki je citirano v kraljevem francoskem sodnem registru iz leta 1405 (Cadden, 1993: 224).

Prav zaradi izredno majhnega števila opisanih primerov lezbištva so nekateri literarni in sociološki kritiki v »branju« nekaterih srednjeveških del in dejanj našli indice možnega lezbištva, na primer v glasbi Sv. Hildegarde iz Bingena; v pobožnosti in mistiki Hadewijch iz Brabanta; v gorečnosti Margery Kempe; v opominih in svarilih anonimne avtorice iz reda Sv. Maidenhead ter celo v preoblačenju device Orleanske. Poleg tega so

Kakor smo videli že za antična Rim in Atene, se tudi za srednji vek kaže pomanjkanje virov o lezbični ljubezni. Tistih nekaj, ki jih imamo na voljo, pa so zgolj moški opisi in beležke o nečem, kar je izključno praksa med ženskami, bodisi da gre za seksualno, čustveno ali le prijateljsko pripadnost dveh žensk. Poleg tega so srednjeveški zdravniki veliko bolj razpravljali o moški kot o ženski homoseksualnosti. Večina avtorjev, ki je pisala o spokoritvi (tj. učbenike za duhovnike glede odpuščanj pri spovedi), je lezbištvo ali ignorirala ali jo v primerjavi z moško homoseksualnostjo obravnavala kot manjši greh.¹ Podobno je tudi večina teologov bodisi spregledala bodisi trivializirala istospolne odnose med ženskami. In če so se že ukvarjali z lezbično aktivnostjo,

¹ Bernadette J. Brooten je v knjigi *Love Between Women: Early Christian Responses to Female Homoeroticism* opazila podobno razlikovanje med homoseksualnostjo in lezbištvom v antičnem Rimu. O tem smo pisali že v sestavku »Lezbična ljubezen v Rimu« v prejšnji številki Narobe. Podobno piše tudi Katharine Park v članku »The Rediscovery of the Clitoris: French Medicine and the Tribade, 1570-1620«.

nekatero raziskovalke (npr. zlasti Lochrie) poskušale med seboj povezati umetniške, literarne in lingvistične vidike Kristusovih ran in ženskih genitalij ter špekulirale, da so srednjeveške nune s poljubljanjem podob s Kristusovimi ranami kazale na vzporednico z lezbičnim oralnim seksom, čeprav Lochriejeva prav tako pametno zanika, da bi katerakoli srednjeveška nuna s poljubljanjem Kristusovih ran pri tem mislila na dejanske posteljne avanture s katero od sester.² Še ena feministična zgodovinarka, Ann Matter, je ponudila »strastno« zgodovino ženskega redovništva kot močnih čustvenih in homoerotičnih vezi med nunami. Za Jo Ann McNamara pa se zdi, da so celibat srednjeveških nun ogrožali le moški in prav tako na kratko omenja čustvene navezanosti med nunami ter srednjeveški strah pred privlačnostjo med ženskami oz. nunami (McNamara, 1996: 144).

Za srednji vek imamo torej zelo malo dejanskih virov in veliko špekulacij – tistih nekaj podatkov o lezbičnih ljubeznih pa, kakor rečeno, izvira, če se lahko izrazimo v sodobnem žargonu, iz cerkvenih kriminalnih dosjejev, kar ne pomeni nič dobrega – razen veliko stigmatizacije, trpljenja in nesrečnih usod za ženske v tistem obdobju, ki so končale v izolaciji, zaporu ali pa so jih celo obesili in zažgali kot čarovnice.

Literatura:

Boone, Marc (1996): »State Power and Illicit Sexuality: The Persecution of Sodomy in Late Medieval Bruges«, *Journal of Medieval History* 22:2 (1996): 135-153, št. 62.

² Za kritiko Karne Lochrie glej "Mystical Acts" in *Constructing Medieval Sexualities* *Journal of Medieval and Early Modern Studies* 27:1 (1997): 3-16.

Boswell, John (2005): *Kršćanstvo, družbena strpnost in homoseksualnost*. Ljubljana: Škuc.

Brooten, Bernadette J. (1996): *Love Between Women: Early Christian Responses to Female Homoeroticism*, Chicago: University of Chicago Press.

Cadden, Joan (1993): *Meanings of Sex Difference in the Middle Ages: Medicine, Science, and Culture*, Cambridge: Cambridge University Press.

Crompton, Louis (1980): »The Myth of Lesbian Impunity: Capital Laws from 1270 to 1791,« *Journal of Homosexuality* 6:1/2 (1980-1), str. 11-25.

Lochrie, Karma (1997): »Mystical Acts« in *Constructing Medieval Sexualities*, *Journal of Medieval and Early Modern Studies* št. 27, New York.

McNamara, Ann Kay (1996), *Sisters in Arms: Catholic Nuns through Two Millennia*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Murray, Jacqueline (1996): »Twice Marginal and Twice Invisible: Lesbians in the Middle Ages,« v *Handbook of Medieval Sexuality*, ur. Vern L. Bullough in James A. Brundage. New York: Garland.

Park, Katharine (1997): »The Rediscovery of the Clitoris: French Medicine and the Tribade, 1570-1620,« v *The Body in Parts: Fantasies of Corporeality in Early Modern Europe*, ur. David Hillman in Carla Mazzio. New York: Routledge.

Puff, Helmut (1997): »Localizing Sodomy: The 'Priest and Sodomite' in Pre-Reformation Germany and Switzerland,« *Journal of the History of Sexuality* 8:2, str. 165-195.

KLUB
K4

Roza sobote
24. april
(Roza velika noč)

14. maj

ADVENTURES OF HORNY DYKE

PIŠE IN RIŠE:
HELENA
JANEČIČ

Homo – v vseh časih in povsod.
Gejevski par iz Anglije. Fotografija
je nastala v času prve svetovne
vojne (1914–1918).

Glej zadnjo stran Narobe

Pomoč

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

MAVRIČNA SVETOVALNICA – telefonsko, e-mail in osebno svetovanje za pomoč v stiski. Vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro. Telefon: 031 258 685, e-mail: mavricna.svetovalnica@gmail.com

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt. Anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com

PROJEKT EVERYWHERE

Certifika družbene odgovornosti za ozaveščena in varna mesta za moške, ki imajo spolne odnose z moškimi. Glej: www.everywhereproject.eu

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 30. leta starosti. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Kopru (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

V ŠKUC – Kulturnem centru Q (klub Tiffany) po predhodni napovedi potekajo pogovorno-filmski večeri, delavnice in bralni krožek Anonymous readers. Za program in vsebino glej: www.kulturnicenterq.org/ in klub Tiffany na Facebooku.

V ŠKUC – Kulturnem centru Q (klub Tiffany) poteka dvakrat na mesec Lezbično-feministična univerza, kjer potekajo predavanja, pogovorni večeri in kulturni dogodki na temo lezbičnega feminizma.

Za program in vsebino glej: lezbicnofeministcnauniverza.wordpress.com/ in http://twitter.com/lezfemuniverza in LFU na Facebooku.

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Info točka Legebitra, Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak delovni dan med 12. in 16. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor.

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]
Lezbomanija na Radiu Študent (vsako prvo soboto v mesecu ob 13. uri) [www.radiostudent.si (kultura – lezbomanija)]
Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]
Društvo Parada ponosa [www.ljubljanaprider.org]
Heteromo naveza [www.facebook.com/group.php?gid=17007673197]
Društvo Out in Slovenija [www.outinslovenija.com]

Gverila

Orto lezbijka
Rekrutacija na: orto.lezbijka@gmail.com

Klubi in bari

Café Open – gej frendli lokal, Hrenova ulica 19, Ljubljana [www.open.si]

Tiffany – LGBTQ klub v okviru ŠKUC – Kulturni center Q, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). Zabave potekajo vsak petek in občasno ob sobotah. http://www.ljudmila.org/siqrd/tiffany in http://www.kulturnicenterq.org/ in klub Tiffany na Facebooku.

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični disk, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klublibero.si]

Internet

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Blog Glavca [http://glavca.blog.siol.net/]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Legebitrin forum za mlade [www.lgbt-mladi.si]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Open Cafe forum [http://forum.open.si]
Drugačen [http://www.drugacen.org/smf/index.php]
Yingyang club [http://yingyangclub.mojforum.si/]
Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Kulturni center

Kulturni center Q
LGBTIQ umetnost, kultura in alternativa [www.kulturnicenterq.org]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma – najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

ŠKUC – Kulturni center Q (klub Tiffany) – literarni večeri, bralni krožek Anonymous readers, performansi, koncerti, razstave, filmski večeri, delavnice idr. www.kulturnicenterq.org/.

Zavod Pink Klip – razstavni in drugi projekti. pink.klip@gmail.com.

Turizem

Slovenia For Gay Travelers – koristne informacije za homo turiste [www.sloveniaforgaytravelers.com]

Menjava GLBT-stanovanj [www.surfingsofa.de]

Prijava homofobičnega nasilja

Povej naprej! [DIC Legebitra]
Prijava: activate.lgbt@yahoo.com ali po telefonu 01 / 430 51 44 (Jasna)
Roza alarm [Škuc-LL]
Prijava: www.ljudmila.org/lesbo/alar

Glbtfrendli usluge

Zdrav splet
Analo zdravje, testiranje, kirurgija, estetika
Cesta v Mestni log 55, Ljubljana
Telefon: 040 431 070
Lackova cesta 54, Maribor
Telefon: 02 614 44 77

Zobozdravnica Mojca Koželj, dr. dent. med.
Zdravstveni dom Ljubljana
Enota Polje (Vevče)
Cesta 30. avgusta 2, Ljubljana
tel: 01/5864-951

In še

Škratova čitalnica – radikalna gej frendli infoteka, Metelkova 4, 1000 Ljubljana (Metelkova mesto)
Telefon: 01 4340 345
Izposoja: od ponedeljka do četrтка od 17. do 21. ure [www.ljudmila.org/anarhiv/]

narobe

David Menchers
23
cool fant, moja strast sta
fitnes in manekstvo
gej

Katja Jeraj
28
pek, ljubiteljica
kolesarjenja
lezbijka

Foto razkritje

Vabljeni k sodelovanju pri akciji Foto-razkritje!
Kontakt: Lothar Orel, tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com

Timothy Kennedy
59
izberi srečo, vedno
je na meniju!
queer

Tinka Pelhan
33
učiteljica
ljubim življenje
z vetrom v laseh
lezbijka

Foto: Nada Zgank / Memento

ISSN 1854-8474

9 771854 847004

Fotografije gejevskih parov
iz 19. in prve polovice 20. stoletja.